

શ્રી ઝવેરાબ્ધિ ગ્રંથત્રયી સાનુવાદ

- ૧- નિર્ણય પ્રભાકર - અનુવાદ
- ૨ - જિનમૂર્તિપ્રદીપ - અનુવાદ
- ૩- જિનભક્તિ પ્રકાશ - અનુવાદ

-: પ્ર..કા..શ..ક :-

શ્રી શાસનકંટકોદ્ધારકસૂરિજી જૈન જ્ઞાનમંદિર

॥ તીર્થાધિરાજ શ્રી શત્રુંજયગિરિવસાય નમઃ ॥

શ્રી શાસનકંટકોદ્ધારકસૂરિજી ગ્રંથમાલા - ગ્રંથાંક - ૧૨૨

શ્રી ઋવેરાબ્ધિ ગ્રંથત્રયી સાનુવાદ

- ૧- નિર્ણય પ્રભાકર - અનુવાદ
- ૨ - જિનમૂર્તિપ્રદીપ - અનુવાદ
- ૩- જિનભક્તિ પ્રકાશ - અનુવાદ

-: સંગ્રાહક :-

શ્રી વિજય દેવસૂર તપાગચ્છ સામાચારી સંરક્ષક-શાસનપ્રભાવક

શા..સ..ન..કં..ટ..કો..દ્ધા..ર..ક

પૂ. આ. શ્રી હંસસાગરસૂરીશ્વરજી મ. ના પટ્ટાલંકાર

શાસનસમુદાયહિતવત્સલ - અનેક ગ્રંથોના અનુવાદક -

જયોતિર્વિદ પ. પૂ. આચાર્ય શ્રી નરેન્દ્રસાગરસૂરિજી મ.

-: પ્ર..કા..શ..ક :-

શ્રી શાસનકંટકોદ્ધારકસૂરિજી જૈન જ્ઞાનમંદિર

વ્ય. શા. જીતેન્દ્રકુમાર લહેરયાંદ

જી. ભાવનગર, વાયા તળાજા, મુ. ઠળીયા-૩૬૪૧૪૫.

❀ ગ્રંથ અહાયક ❀

❀ રૂ. ૨૧,૦૦૦-૦૦ ❀

પ. પૂ. ગચ્છાધિપતિ સ્વ. આ. દેવ શ્રી
દેવેન્દ્રસાગરસૂરીશ્વરજી મ. ના શિષ્યરત્ન પ્રવચન
પ્રભાવક, સૂરિમંત્ર આરાધક પ. પૂ. આ. શ્રી
હર્ષસાગરસૂરિજી મ. ના ઉપદેશથી.....

શ્રી જૈન શ્વે. મૂ. પૂ. તપાગચ્છ સંઘ - મલાડ, મુંબઈ.
તરફથી

વૈશાખ શુક્લા-૧૧ { - વીર સં. - ૨૫૩૩ સને - ૨૦૦૭
શાસનસ્થાપનાદિન { - વિ. સં. - ૨૦૬૩ નકલ - ૫૦૦

કિંમત રૂ. ૭૫ - ૦૦

પ્રાપ્તિસ્થાન :- શ્રી શાસન કંટકોધારકસૂરિજી જૈન જ્ઞાનશાળા

ઠે. ગિરિરાજ સોસાયટી, મુ. પાલીતાણા - ૩૬૪૨૭૦.

ઘસીધર - ૯૪૨૬૪૧૩૯૧૨

પ્રાક્ કથન

આ બુકની અંદર પૂજ્ય - ગીતાર્થ મૂર્ધન્ય - મૂનિરાજ શ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજ સન્દબ્ધ ત્રણ કૃતિઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. જે કૃતિઓ આજે અલભ્યપ્રાય બની ચુકી છે. જેના નામો ૧. નિર્ણયપ્રભાકર, ૨. જિનમૂર્તિ પૂજા પ્રદીપ અને ૩. જિનભક્તિ પ્રકાશ: આજે મૂર્તિ અને સાધુ ઉપર અશ્રદ્ધા પેદા કરાવે તેવા વિષમ વાતાવરણમાં અને ‘એ આત્મોપકારી - ભવનિસ્તારક એવા તે બંને દેવ-ગુરુનો સદ્ભાવ, તેમની સેવા - પૂજા - ભક્તિ આદિ અંગે આજના જુદાં જુદાં નાસ્તિકમતવાદી વક્તાઓ અને લેખકોદ્ધારા બીનજરૂરીઆત તરીકે લેખાવાઈ રહી છે. તેવા પ્રસંગે આવા સાહિત્યના પ્રકાશનની ખાસ અગત્યતા ગણાય કે જેના વાંચનથી શ્રદ્ધાળુ આત્માઓની શ્રદ્ધા મજબૂત બને છે અને દેવ-ગુરુ ધર્મ પ્રતિ સૂગવાળા, અશ્રદ્ધાવાળા હોવા છતાં સમજી - વિચારક એવા નવયુવકો આદિને શ્રદ્ધાવાન બનાવા પામે અને પોતાને આત્મ નિસ્તારક એવા સાચા રસ્તે ચઢાવે.

૧ - તે ત્રણ ગ્રંથમાંના પહેલા ‘નિર્ણયપ્રભાકર’ નામના ગ્રંથમાં વાદી મુનિશ્રી રત્નવિજયજી મહારાજે સાધુ અંગે કરેલા પ્રતિપાદનો અંગે રતલામમાં પંડિતો અને શ્રાવકોની જાહેરસભામાં પ્રતિવાદી મુનિશ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજે શાસ્ત્રપાઠો આપવા પૂર્વક વાદી મુનિના પ્રતિપાદનોનો પ્રતીકાર પૂર્વક કરવા તેમને નિરૂત્તર કરેલા. આ સભામાં નિર્ણાયક તરીકે ખરતરગચ્છના આ. શ્રી મુક્તિસાગરસૂરિના રાજ્યમાં ખરતરીય ઉપા. શ્રી બાલચંદ્રગણિ તથા સંવેગી મુનિશ્રી ઋદ્ધિસાગરજીને રતલામ શ્રી સંઘે બોલાવેલા. તે બંનેએ વાદી, પ્રતીવાદીના પ્રતિપાદનો અને તે અંગે આપેલા શાસ્ત્રાધારોને ત્યારબાદ પંડિત પર્યદાનો નિર્ણય આ બધાની સંકલના કરીને વિક્રમ સં. ૧૯૩૦ ના વૈશાખ સુદ ૮સોમવારના રોજ તે સંકલિત પૂરાવાઓને ‘નિર્ણયપ્રભાકર’ નામ આપવા પૂર્વક જાહેર કરેલ. જે ગ્રંથ, આજે અલભ્યપ્રાય: બની ચૂકેલ છે.

૨ - તેવીજ રીતે ‘જિનમૂર્તિપૂજા પ્રદીપ’ નામની બીજી કૃતિની ઉદ્ભાવના એ રીતે થવા પામેલ છે કે પૂ. મુનિરાજશ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજ, રતલામમાં બીરાજમાન હતા. તે વખતે મૂર્તિ માનનાર અને મૂર્તિને નહિ માનનાર એવા બે શ્રાવકો, તેમની પ્રાસે આવેલા અને મૂર્તિ નહિ માનનારે - ‘મૂર્તિ, આગમમાં માનવાનું ક્યાં જણાવેલ છે, જડમૂર્તિને પૂજવાથી તે શું કલ્યાણ કરવાની હતી ?’ વગેરે વાતો કરવા માંડી. તેને વિસ્તારથી સમજાવવા માટેનો સમય આપ્યો. સંધ તરફથી બે - ત્રણવાર બોલવવામાં આવ્યો છતાં ન જ આવતાં અને તે પ્રદેશમાં સ્થાનકવાસી - લોકાગચ્છીઓનો મૂર્તિનિષેધ પ્રચાર વધારે હોવાથી ૪૦૦ની જૈન શ્રાવક - શ્રાવિકાની મેદની વચ્ચે ગીતાર્થ મૂર્ધન્ય એવા પૂ. ઝવેરસાગરજી મહારાજે જાહેર પ્રવચન રાખવા પૂર્વક “જિનમૂર્તિ ભરાવવામાં, તે સ્થાપના મૂર્તિના દર્શનમાં, તેની સેવા-પૂજા-ભક્તિ થી થતા લાભો, જિનમંદિરની જરૂરીઆત કેટલી છે તે અંગે, તીર્થયાત્રાથી શું લાભો ?” વિગેરે વિષયો, શાસ્ત્રના આધારો આપવા પૂર્વક ચર્ચેલા હતા. આ બધાનો સંગ્રહ કરીને રતલામના શ્રી સંઘે ૧૯૩૦ આસપાસમાં છપાવીને ગામોગામ પ્રચારેલ. આ કૃતિ પણ અલભ્યપ્રાયઃ બની ચુકી છે.

૩ - ત્રીજી તેઓશ્રીની કૃતિ ‘જિનભક્તિપ્રકાશ’ નામની છે. તેમાં જિનેશ્વરદેવના ચારે નિક્ષેપાની સ્થાપના, સ્થાપના નિક્ષેપાની અગત્યતા, સ્થાપના નિક્ષેપવાળી જિનમૂર્તિના દર્શન - સેવા - પૂજા ભક્તિ - અંગરચના - આરતી આદિ ક્રિયાથી થતા લાભો, તીર્થયાત્રામાં થતા લાભો આદિની છણાવટ કરેલ છે. જેની તાજેતરમાં પાલીતાણા ‘જંબુદ્વીપ’ સંસ્થા તરફથી પુનર્મુદ્રણ (અલભ્યપ્રાય બનવાથી) થયેલ છે.

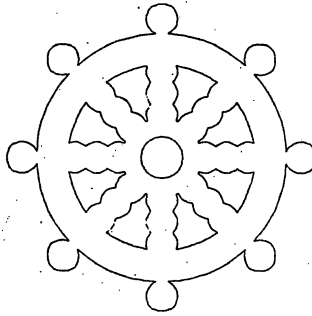
આ ત્રણેય કૃતિઓ, આજના ભૌતિકવાદના જમાનાના રંગે રંગાયેલા અને સ્થાનકવાસી તથા લોકાગચ્છીય મુનિરાજોની તેમજ મૂર્તિપૂજા વિરોધી વર્ગના વક્તાઓથી મૂર્તિને ન માનવાની શ્રદ્ધાવાળા બનતા જતા જૈનધર્મીઓના ભદ્રિક આત્માઓ દેવ અને ગુરુના રાગી બનવા પામે તેમજ તેવા અશ્રદ્ધાજનક વાતોથી ઉભગી જવા પામેલા આત્માઓ ઉન્માર્ગ છોડી સન્માર્ગની ઉપાસના કરતા થાય તે શુભાશયે ‘ઝવેરાબ્ધિકૃતિત્રય સંગ્રહ’ મુદ્રિત કરવામાં આવે છે.

શાસનના સદ્ભાગ્યે આ ત્રણેય મુદ્રિત કૃતિઓ તો મને મળી નથી, પણ ભાવનગર આત્માનંદ જૈન સભાના હસ્તલિખિત જ્ઞાનભંડારમાં હસ્તલિખિત પ્રતો ઉપરથી તેનો વિ. સં. ૨૦૦૬-૧૧ ની સાલમાં કોપી મેં કરેલી હતી તે આજે મુદ્રિત કરાવીને, તે પૂ. ગીતાર્થ મૂર્ધન્ય પૂ. મુનિરાજશ્રી ઝવેરસાગરજી મ. ની કૃતિઓને પુનર્જીવન આપવા ભાગ્યશાળી બન્યો છું.

આ કૃતિઓના મનનપૂર્વકના વાંચનથી સુજ્ઞોને અને અજ્ઞોને પણ પ્રતીતિ થશે કે - પૂ. ગીતાર્થ મૂર્ધન્ય એવા પૂ. મુનિરાજ શ્રી ઝવેરસાગરજી મ. ની મનનપૂર્વકની વાંચનશક્તિ, શાસ્ત્રોના પૂર્વાપર સંબંધોનું સંયોગીકરણ કરવા પૂર્વક શાસ્ત્રકારોના હાર્દને તલસ્પર્શિતયા ઉકેલની શક્તિ, તે પાઠોના રહસ્યો ખુલ્લાં કરવાની તથા તે તે પાઠોને સુસંગત સ્થાને યોજવાની અજબગજબની શક્તિના દર્શન, ડગલે ને પગલે જરૂર થવા પામશે. આવા ભવ્ય જીવોપકારી સાહિત્ય પ્રકાશનમાં આર્થિક સહાયના ઉપદેશક - પ. વિ. જિનાગમસેવી આ. શ્રી દોલતસાગરસૂરિજીના લઘુગુરુબંધુ પ. વિ. આ. શ્રી હર્ષસાગરસૂરિજી ધન્યવાદને પાત્ર છે.

વિ. આ. નરેન્દ્રસાગરસૂરિ

(૨૦૬૩ મહાસુદ ૫ 'વસંતપચમી')

ગી...તા...ર્થ...મૂ...ર્ધ...ન્ય

પૂ. મુનિપ્રવર શ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજશ્રી કૃત

શ્રી ગિર્ણિ પ્રભાકર

સાગ્રવાદ

(ભ. - ૧)

ગી...તા...ર્થ...મૂ...ધ...ન્ય

પૂ. મુનિપ્રવર શ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજશ્રી કૃત

શ્રી તિર્ણય પ્રભાકર સાનુવાદ

॥ ૬૫૦ ॥ શ્રી ગુરુભ્યો નમોસ્ત્વનિશમ્ । શ્રી જૈનેન્દ્રવચઃ
સમસ્તિ ગૃહનં સ્યાદ્વાદમુદ્રાંકિતં, તત્પ્રોદ્ધાટનપાટૈવૈતિ નિપુણં બુદ્ધિ
વિધંતં ભૃશમ્ । શ્રી નાભેયજિનો વિવાદનિધનઃ સન્માર્ગસમ્બર્ધનઃ,
યૈનૈષ પ્રસૂતો ભવેચ્છમવિધિઃ શલ્યાન્તકૃજ્જન્તુષુ ॥ ૧ ॥

સ્યાદ્વાદકી મોહર કરકે બંદ હૈ ઈસી વાસ્તે અત્યંત ગહન હૈ એસા
શ્રી જિનેશ્વર દેવકા વચન હૈ, ઉસકે ખોલનેમેં નિપુણ એસી બુદ્ધિ, શ્રી
ઋષભદેવ સ્વામી મુઝે દો. અતિશય કરકે. કેસે હૈ ઋષભદેવ સ્વામી ?,
વિવાદકા નાસ હૈ જિસમે; ક્યુંકિ ક્ષાયિક જ્ઞાનમેં વિવાદકા અભાવ હૈ; ફેર
કેસે ? સન્માગકે બઢાને વાલે હૈ, જિસ બુદ્ધિકે દેને સે યહ મેરા પરિશ્રમ,
ગ્રંથરચનારૂપ જીવોકે વિષે ફેલે હુવા (છતાં) લોગોકે ચિત્તકા જો શલ્ય ઉસકે
નાશકા કરનેવાલા હોવે. (હોંગે) ॥ ૧ ॥

શ્રી સિદ્ધાંતવચઃપ્રસારિકિરણૈર્મિથ્યાસરઃ શોષયન્, વાદ-
ધ્વાન્તઃનિવારણૈકતરણિર્દર્પાદ્રિ શીતાપહઃ । શાસ્ત્રાનેકવિચારસારકલિતૈ-
સ્સત્રીતિધર્માનુગૈર્વાક્યૈર્યો નિતરાં પ્રકાશયતિ સદ્ધર્મસ્ય મર્મવ્રજમ્ ॥ ૨
યુગ્મમ્ ॥

વહ કૌનસા પરિશ્રમ હૈ ? કિ જો પરિશ્રમ વાદરૂપ અંધકારકે નાશ
કરનેકો સૂર્યકે સમાન હૈ, ઔર અહંકારરૂપી હિમકા ગાલને વાલા હૈ, ફેર
જો શ્રી સિદ્ધાંતકે વચનોકી ફેલી હુઈ કિરણો કરકે મિથ્યાજ્ઞાન રૂપી તલાવકો

સુખાતા થકા શાસ્ત્રોંકે અનેક વિચારકા સાર કરકે સંયુક્ત ઔર ન્યાય ધર્મકો અનુયાયી એસે વચનો કરકે સદ્ધર્મકે મર્મ સમુદાયકું અચ્છીતરે - પ્રકાશન કરતા હે ? ॥ ૨ ॥ નિર્ણેતા પંચોકા નિર્ણય કિયા વૃત્તાંત યદાપિ સંસ્કૃત ભાષામેં લિખના પ્રારંભ કીયા, પરંતુ સાધુવર્ગ તથા શ્રાવકવર્ગકે આગ્રહસે લોકભાષામેં સર્વકે ઉપકાર નિમિત્ત શહર રતલામમેં લિખ ગયા સો યહ હે કિનાઃ ॥ તિહાં પ્રથમ ઈસ તકરારકે નિર્ણય કરનેકે અવસરમેં ૩ વાતકા વિચાર કરના અવશ્ય ઉચિત હુવા, પ્રથમ તો જિનધર્મમેં કિનકે વચન પ્રમાણ હોતે હે ? ॥ ૧ ॥ દુસરે વ્યવહાર કિતને હે ? જીનકે અનુયાયી ધર્મવ્યવહાર ચલતા હે ॥ ૨ ॥ તિસરે જિન શાસનમેં માર્ગપ્રવૃત્તિ, નિવૃત્તિ, વિહાર, ઉપદેશાદિકમેં કિસકા મુખ્યપણા હે ? ॥ ૩ ॥ તિહાં પ્રથમ વિચાર યહ હે કિ - જિનધર્મમેં કિસકે વચન પ્રમાણ હોતે હે ? ઈસકા નિરૂપણ કરતે હે । અર્થ : તો સર્વજ્ઞદેવ પ્રરૂપણ કરતે હે ઉસકે અનુયાયી ગણધર, શ્રુતધર, પ્રત્યેકબુદ્ધાદિ અંગોપાંગ, પ્રકીર્ણકાદિ ગ્રંથ રચતે હે, જિસતરે ૪૫ આગમકે અંતર્ગત શ્રી નંદીજી સૂત્રમેં ગ્રંથોકી નૂંદ(નોંધ) કરી તિસમેં ૭૩ સિદ્ધાંતકા નામ લિખા ઔરભી

ઇચ્ચેયાં ચઢદસસહસ્સપઙ્ગણગાં ઈસ પાઠસે ૧૪૦૦૦ પઈન્ના સૂચિત કીએ. ઈસીકો સંસ્કૃતમેં પ્રકીર્ણક કહતે હે, ભાષામેં પ્રકરણ બોલતે હે. સો સર્વ પ્રમાણ હુવે. જિસતરે ચઉસરણ પઈન્ના પ્રમુખ કેઈ પયત્રાકા નાદ (નામ) નૂંદ (નોંધ) મેં નહીં હે તો ભી ઈહાં આદિ શબ્દ કરકે ૧૪૦૦૦ પઈન્નોકે ગ્રહણ કિએ ગએ હે. ઈસી વાસ્તે ૪૫ આગમકી ગિનતીમેં વે ગિને જાતે હે ઔર પ્રમાણ હોતે હે, ઈસીતરે ઔરભી સર્વ ૧૪૦૦૦ પઈન્ને પ્રમાણ હોતે હે ઔર વ્યવહારસૂત્રમેં ૫ ઔર ઠાણાંગમેં ૧૦ કે ઠાણેમેં ૪ સૂત્રકે નામ નંદીકો નૂંદ (નોંધ) સે જયાદા મિલતે હે. સો સર્વ પ્રમાણ હુએ. જિસને ૪૫ માને ઉસકું પૂર્વોક્ત વચનાનુયાયી સર્વ માનના ઉચિત હે ઔર સૂત્ર સર્વસૂચનાકારક હે. યદુક્તમ્ સૂત્રકૃતાંગ પ્રથમ શ્રુતસ્કંધ પ્રથમાધ્યયને ॥

સુત્તેણ સુત્તિયચ્ચિય અત્થા તહ સૂચિયા ય સુજુત્તાય । તો
બહુ વિયપ્પત્તા પયાય સિદ્ધાણાદીયા ॥ ૨૧ ॥ નિર્યુક્તિગાથાવૃત્તિર્યથા-
અર્થસ્ય સૂચનાત્સૂત્રં, તેન સૂત્રેણ કેચિદર્થાઃ સાક્ષાત્ સૂચિતાઃ,
મુખ્યતયોપાત્તાસ્તથાઽપરે સૂચિતાઃ અર્થાપત્યા ક્ષિપ્તાઃ, સાક્ષાદનુપાદાનેપિ
દધ્યાનયનચોદનયા તદાધારાનયનચોદનવદિતિ, એવં ચ કૃત્વા
ચતુર્દશપૂર્વવિદઃ પરસ્પરષટ્સ્થાનપતિતા ભવંતિ ॥ इत्यादि ॥ યાવત્તે
સર્વોપિ યુક્તાયુક્તપથનગાઃ ॥ સૂત્રોપાત્તા એવ વેદિતવ્યાઃ ॥

અર્થ : સૂત્ર, સૂચના કરતા હૈ, ઈશ વાસ્તે કોઈ અર્થ તો સૂત્રસે
સાક્ષાત્ સૂચિત હોતે હૈ ઔર કોઈ અર્થ અર્થાપત્તિસે લબ્ધ હોતે હૈ. સો
સર્વ સૂત્રોપાત્ત હી જાનને. ઈસ વચનસે જો સૂત્રમેં પ્રત્યક્ષ નહીં લિખી ઔર
પ્રમાણ યુક્તિસે વા પૂર્વાચાર્ય જો પ્રમાણીક હુએ જિનકી બનાઈ પંચાંગીકે
અંગ ॥ સુત્તથો ચલુ પઢમો વીઓ નિજ્જુત્તિમીસિઓ ભણિઓ ॥
તઈઓ નિરવસેસો એસ વીહી હોઈ અણુઓગે ॥ ૧ ॥ ઈસ ભગવતીજ
શતક ૨૫ ઉદ્દેશકે પાઠસે અવશ્ય પ્રમાણ કર્તવ્ય હૈ. વા જિનકે ગુણકે વર્ણન
પંચાંગીમેં હો ગએ વા જિનોને સિદ્ધાંતોકા સંગ્રહ ક્રિયા વા અન્ય ભી જો
આત્માર્થી હુએ ઉનકે વચનસે જાહેર હોતી હૈ વહ ભી આત્માર્થીકું સૂત્ર
સદૃશ પ્રમાણ કરના ઉચિત હૈ. ક્યુંકિ શ્રી મહાવીરસ્વામીકે નિર્વાણ બાદ
૧૦૦૦ વર્ષ તક તો પૂર્વશ્રુત (થા) ઇહા યદુક્તં ભગવત્યાં ૨૦ શતકે
૮ ઉદ્દેશકે ॥ જંબૂદ્વીવેણં દીવે ભારહે વાસે ર્મીસે ઓસપ્પિણીએ
દેવાણુપ્પિયાણં કેવઈયં કાલં પુવ્વગાએ અણુસજ્જિસ્સતિ ? ગોં,
જંબૂદ્વીવેણં દીવે ભારહે વાસે મમં એગં વાસસહસ્સં પુવ્વગાએ અણુસજ્જિસ્સદ
॥ અર્થ : ગૌતમસ્વામી, શ્રી મહાવીરસ્વામીકું પૂછતે હૈ. હે ભગવન્ !
જંબૂદ્વીપમેં (કે) ભરતક્ષેત્રમેં ઈસ અવસર્પિણીમેં આપકા પૂર્વ શ્રુત, કિતને
કાલ તક રહેગા ? ભગવાન ઉતર કહે હૈ - હે ગૌતમ ! જંબૂદ્વીપમેં ભરતક્ષેત્રમેં
મેરે પીછે ૧૦૦૦ વર્ષ તક પૂર્વગત શ્રુત રહેગા ॥ ઈસ વચનસે.

ઓર ફેર ભગવાનને મહાનિશીથજી સૂત્રમેં યહ કહા હૈ કિ મેરે પિછે કુછ અધિક ૧૨૫૦ વર્ષ બાદ શાસનમેં કિતનેક કુગુરુ હોગે પિછે સર્વ નહિ હોગે તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ સે ભયવં કેવદ્દેણં કાલેણં વહે (પરે) કુગુરુ ભવિસ્સિહિત્તિ ? ગોયમા ! ઇઓય અદ્ધતેરસણે વાસસયાણં સાદ્દેગાણં સમઈક્કંતાણં પરઓ ભવિંસુ, સે ભયવં કેણં અદ્દેણં ? ગોયમા ! તક્કાલ ઇઢ્ઠી-રસ-સાય-ગારવસંગે મમકાર-અહંકારગહિએ અંતો સયંજ્જલંતં બોદી અહમહંતિ કયમાણસે અમુણિયસમય સલમા(?) વેગણી (માણા) ભવિસું, દ્દેણં અદ્દેણં, સે ભયવં ? કિં સવ્વેવિ એવંવિહે તક્કાલં ગણી ભવિસું ? ગોયમા ! દ્દેણં નો સવ્વે ॥ ઈસ પાઠકા પ્રગટ યહ અભિપ્રાય હૈ કિ ભગવાનકે નિર્વાણ બાદ સાઢેબારેસે વર્ષકે-ભીતરકે આચાર્ય વા સાધુ હુવે સો સર્વ શુદ્ધ ક્રિયાપાત્ર આત્માર્થી હુવે.

ઈસસે ભી યહ વાત અર્થાપત્તિ સૂચિત હુઈ કિ શ્રી મહાનિશીથસૂત્રકે ૫. અધ્યયનમેં તીર્થકરકે સદ્દશ કહે હૈ ઓર ઉનકિ આજ્ઞા, તીર્થકરકી આજ્ઞા સમાન નહી ઉલ્લંઘન કરની ચાહિએ તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ સે ભયવં કિં તિત્થયરસંતિઅં આણં ણાદ્ધમિજ્જા ડયાહુ આયરિયસંતિયં ? ગોયમા ! ચડવ્વિહા આયરિયા ભવંતિ તં જહા - નામાયરિઆ, ઠવણાયરિઆ, દવ્વાયરિયા, ભાવાયરિયા - તત્થણં જે તે ભાવાયરિયા તે તિત્થયરસમા ચેવ દદ્ધવ્વા, તેસિં સંતિ આણં ણાદ્ધમિજ્જા ॥૧॥

“દ્ધસરા વિચાર અબ કરતે હૈ કિ વ્યવહાર કિતને હૈ ? જિનકે અનુયાયી પ્રવૃત્તિ-માર્ગાદિક ક્રિયા સેવન કરી જાતી હૈ. યદુક્તં ભગવત્યાં ૮ શતકે - ૮ - ઉદ્દેશે ॥ કઈવિહેણં ભંતે વવહારે પણ્ણત્તા ? ગોયમા ? પંચ વવહારે પન્નતે, તં જહા આગમે, સુત્તે, આણા, ધારણા, જીએ ॥ તદ્ધતિર્યથા - વ્યવહરણં વ્યવહારો, મુમુક્ષુપ્રવૃત્તિ - નિવૃત્તિરૂપઃ ઇહ તુ તન્નિબંધનત્વાત્, જ્ઞાનવિશેષોપિ વ્યવહારઃ, તત્રાગમ્યંતે-

પરિચ્છિદ્યંતે ડર્થા અનેનેત્યાગમઃ, કેવલ-મનઃપર્યાયા-વધિ-
પૂર્વચતુર્દશનવકરૂપસ્તથા શ્રુતં શેષમાચારપ્રકલ્પાદિ નવાદિ પૂર્વાણાં ચ
શ્રુતત્વેપિ અર્તીદ્રિયાર્થેષુ વિશિષ્ટજ્ઞાનહેતુત્વેન સાતિશયત્વાદાગમવ્યપદેશઃ
કેવલવદિતિ ઇત્યાદિ અર્થ : ગૌતમસ્વામી પૂછતે હૈ. હે ભગવન્ !
વ્યવહાર, સાધુકે પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ રૂપ વ્યવહારકારણ જો જ્ઞાનવિશેષ, સો
કિતને પ્રકારકા હૈ ? ભગવાન ઉતર કહૈ હૈ - ગૌતમ ! વ્યવહાર પાંચ
પ્રકારકા હૈ. આગમ, શ્રુત, આજ્ઞા, ધારણા, જીત, ઈસી મુજબ શ્રી
સ્થાનાંગસૂત્ર, વ્યવહાર ભાષ્ય, પ્રવચનસારોદ્ધાર પ્રમુખ અનેક શાસ્ત્રોમે
ઈસકા વર્ણન ક્રિયા હૈ ?

અબ ઈનકા વિવરન લિખતે હૈ - પ્રથમ - આગમ વ્યવહાર, જો
કેવલી, મનઃપર્યવ જ્ઞાનધારી, વા અવધિજ્ઞાની, વા ચતુર્દશ પૂર્વધર, વા
નવપૂર્વધર, ઈનકે સામને જો પ્રાયશ્ચિત્તાદિ ધર્મકાર્યમે પ્રવર્તના ! દ્વિતીય -
શ્રુતવ્યવહાર, જો નિશીથાદિક શ્રુતકે અનુયાયી પ્રવર્તના, ત્રીતીય - આજ્ઞા
વ્યવહાર જિસતરે પરદેશમે ગીતાર્થકું સુનકર વહી જાનેકી શક્તિ નહીં
રહનેસે ગુપ્ત સંકેતપદસે સંદેશ ભેજ કર ઉનકી આજ્ઞા મંગાકર ઉસે મુજબ
પ્રવર્તના, ચતુર્થ - ધારણા વ્યવહાર, જેસા કોઈ ગીતાર્થને કોઈકો કોઈ વખત
કુછ અપરાધ દેખ કર પ્રાયશ્ચિત દિયા થા. ઉસકું ધારણ રખકર ફેર કોઈ
સમેતતુલ્ય અપરાધ હોનેસે ગીતાર્થકે અભાવમે ઉસી મુજબ પ્રાયશ્ચિત્તાદિ
લેના, પંચમ-જીત વ્યવહાર.

‘જીત’ કહતાં બહુ શ્રુતોંકી આચરણા, જિસતરે ‘કોઈ વાત સૂત્રમે
નહીં હૈ ઓર કોઈ વખત મહાપુરુષોંને દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવ-સંહનન પ્રમુખ
દેખકર ઉસકું પ્રવૃત્તિ કરી ઓર બહુત ગીતાર્થોંને ઉસકું પ્રમાણ કરી, કોઈને
નિષેધ નહીં કરી ઉસકું સત્ય સમજ કર ઉસ મુજબ પ્રવર્તના ઓર યહ
પ્રતીત રખના કિ યહ બાત અસત્ય હોતી તો ગીતાર્થલોગ ઈસકું મના કરતે.
યદુક્તં વ્યવહારભાષ્યે દશમોદેશકે ॥ જં બહૂર્હિ ગીયત્યેર્હિ આહ્વણં
તં જીયં ॥ પુનઃ વ્યવહારવૃત્તૌ ચ બહુસો બહુસુઅર્હિ જો વત્તો ન

ય નિવારિઓ હોઈ વત્તણુવત્ત પમાણે જીણ કયં હવઈ એવં વતો નામ ઇક્કસિ, અણુવત્તો જો પુણો બિતિયવારે, તડઅવારે વતો પરિગ્ગહિઓ મહાણેણં (મહાણુભાવેણં) । યદ્યનૂતં સ્યાત્ બહુસો બહુસ્સુઈહિ વારિઓ હુંતો જહ્યા ન નિવારિઓ તમ્હા તદહિયવ્યં સત્યમેતદિતિ ઓર ઈસીકું જીત કહો, ચાહે આચરણા કહો, ચાહે કલ્પ કહો ચાહે મર્યાદા કહો, ચાહે નીતિ કહો, ચાહે વ્યવસ્થા કહો. સર્વ પર્યાય શબ્દ હૈ. ક્યુંકિ કહા હૈ - વ્યવહારવૃત્તિમેં - જીતમાચીર્ણમિત્યનર્થાતરં પુનઃ પંચકલ્પચૂણીમેં કહા હૈ - કલ્પો નામ નીતિ-મર્યાદા-વ્યવસ્થા-આચરણમિત્યનર્થાતરં ।

ઓર જો 'આચરણા છોટે વહ જમાલીકે તુલ્ય' સિદ્ધાંતમે કહા હૈ ઓર 'મહાપાપરાશિકો વહ ઉત્પન્ન કરતા હૈ' સૂચગડાંગકી નિર્યુક્તિ મેં લિખા હૈ ॥ આચરિય પરંપરણ આગયં જો ડ છેયબુદ્ધિએ । કોવેઈ છેયવાઈ જમાલિ નાસં સ નાસેઈ ॥ ૧ ॥ અર્થ : આચાર્યોકિ પરંપરાસે જો વાત ચલી આઈ ઉસકું છોદન કરનેકી બુદ્ધિ જો કરે સો જમાલિકે તરે નાશ પ્રાપ્ત હોય ॥ તથા મહાનીશીથ સૂત્રમેં ભી દૂસરે અધ્યયનમેં યહ પાઠ હૈ । સર્વેસિ પાવકમ્માણં એગીભૂયાણ જત્તિયં રાસિ ભવે । તમસંખગુણં વયતવ - સંજમ ચારિત્તિખંડણ - વિરાહણેણં । ડસ્સુતુમ્મગ્ગ પન્નવણ-પવત્તણ-આચરણો-વેક્ખણો ણય સમજ્જિણે અપરિમાણગુરુતુંગમંહયા, ઘણ નિરંતરા પાવરાસિ । અર્થ : વ્રત, તપ, સંયમ, ચારિત્રકે ખંડન-વિરાધના કરનેસે, ઉત્સૂત્ર - ઉન્માર્ગ કો પ્રરુપણા, પ્રવર્તના કરણેસે ઓર આચરણાકું ત્યાગ કરણેસે જીવ, સંપૂર્ણ પાપકર્મકી રાશિકો ઈકટ્ટી કરે ઉસસેભી અસંખ્યાતગુણી પ્રમાણરહિત બહોત ભારી પાપરાશીકું પૈદા કરતા હૈ । પુનઃ બૃહત્કલ્પભાષ્ય મેં ભી કહા હૈ । આચરણા વિહુઆણા અવિરુદ્ધાણ વિ હોઈ આણત્તિ ઇહ તિત્થયરાસાયણત્તિ તલ્લવ્વખં ચેયં ॥ ૧ ॥ અર્થ : આજ્ઞાનુયાયી પુરુષોકું ભી આચારણા હૈ સો ભી આજ્ઞારૂપ પ્રમાણ

હોતી હૈ, ઔર જિસને આચરણા નહી માની ઉસને તીર્થકરકી આજ્ઞાકો ભી નહી માની. તવ વહ તીર્થકરકી આજ્ઞાતના કારક હુવા, ઇહી ઉસકા લક્ષણ હૈ । ઇસી પ્રમાણોકે અનુયાયી સર્વ વ્યવહાર ચલતા હૈ. નહીં તો સર્વ વ્યવહાર લુપ્ત હો જાયગા ।

જિસતરે કલ્પસૂત્ર દિનકો સભા સમક્ષ નવાદિ વાયનાસે આજકાલ સબ વાયતે હૈ ઔર સિદ્ધાંતમેં તો રાત્રિકો પાસાથેસે વચા કર સાધુ સુણે શ્રાવકકે આગે વાયના ઉચિત નહીં ઓર જો નવ વાયનાસે વાંચે ઉસકું પાસથા નિશીથયૂર્ણિમેં કહા હૈ ઔર કલ્પસૂત્રકે વાયને ઔર સુનનેકી સર્વ વિધિ, નિશીથ યૂર્ણિકે દશમેં ઉદ્દેશેમેં લિખી હૈ । તથા ચ તત્પાઠઃ ગિહત્યાણં અન્નતિત્થિયાણં ગિહત્થીણં અન્નતિત્થિનીણં ઓસણ્ણાણં સંજજ્ઞણં અમ્માઓ પજ્જોસવણાકપ્પો ન કઢિયલ્લો । ઇત્યાદિ પાઠ હૈ । ઇસીતરે દશાશ્રુતસ્કંધયૂર્ણિમેં તથા સંદેહવિષૌષધી-કલ્પસૂત્રકી ટીકામેં ભી વિધિ કલ્પસૂત્ર સુનનેકો લિખી હૈ. અબ સર્વ મૂલવિધિસે ભિન્ન વિધિ ચલ રહી હૈ ।

તથા ઇસીતરે ચતુર્થીકી સંવત્સરી કરના તથા પ્રતિમાંકો વસ્ત્ર નહી પહેરાવા તથા સાધુકું ઓધેકી દાંડીમે ફૂતી બાંધના તથા નીચેકા બંધન ઓધેમેં દેના, ઇત્યાદિક બોહોત વાતે સિદ્ધાંતોમેં નહી હૈ” તો ભી આચરણાસે ચલતી હૈ. સિવાય ઇસકે ઔર કોઈ આધાર હૈ નહી. ઇસવાસ્તે આચરણા સર્વકું પ્રમાણ કરની ઉચિત હૈ ॥ ૨ ॥ અબ તીસરા વિચાર લિખતે હૈ કિ જિનમતમેં સર્વ કાર્યમેં કિસકા મુખ્યપણા હૈ ? યાને કિસકે વચન કે પ્રમાણસે સંદેશાદિકકું નિવૃત્તિકરકે સાધુ પ્રમુખ વિહાર-ઉપદેશાદિ ક્રિયામેં પ્રવર્તતે હૈ ? ઇહાં જિનમતમેં સર્વકાર્યમેં ગીતાર્થકા મુખ્યપણા હૈ । યદુક્તં શ્રી મહાનિશીથસૂત્રે ૬ અધ્યયને । ગીયત્થસ્સ ડ વચણેણં વિસં હાલાહલંપિ ભક્ષિજ્જા વા નિવ્વિકપ્પો ય તક્ખણા જં સમુદ્ધવે ॥ ૧ ॥ અર્થ : ગીતાર્થ કે વચનસે હાલાહલ જહર ભી હોય તો યાને જહરકિ તરહ અપનકો નહીં રુચતા હોય તો ભી ઉસ વચનકું સંદેહ રહિત હો કે ભક્ષણ કર લેના જિસતરે વૈદ્યકી ઔષધી કટુક ભી હોય તો ઉસકો પીના ચાહિએ.

ક્યુંકિ આગામિકાલમે વહ ગુણ કરેગી - ॥ ઔર છોડ દેનેસે આગે બુરાઈ
 હેખી પુનસ્ત્રૈવ ૬ અધ્યયને ॥ ગીયત્થો ૩ વિહારો, બીઓ
 ગીયત્થમીસિઓ ભણિઓ । સમણુણ્ણાઓ સાહૂણં નતિથ તદ્દમં વિયપ્પણં
 ॥ ૧ ॥ જિનમતમેં ગીતાર્થકું વિચરનેકી આજ્ઞા હૈ, ક્યુંકિ ધમકિ અનેક
 દ્વેષી હૈ સો સર્વકા પ્રતીકાર વહ જાનતે હૈ, દુસરા સાધુ વિચરૈ તો ગીતાર્થકી
 નિશ્રા લે કર વિચરે, પરંતુ સ્વેચ્છાપૂર્વક વિચરણેકી આજ્ઞા હૈ નહી । અથ
 વિવાદસ્થલનિર્ણયાઃ ॥ તિહાં પ્રથમ વિવાદ યહ હૈ કી વાદી
 રત્નવિજયજી કહતે હૈ કિ ‘પરમેશ્વરકી જલ-ચંદન-પુષ્પાદિક કરકે જો
 દ્રવ્યપૂજા કરતે હૈ ઉસકા ફળ-અલ્પપાપ બહુત નિર્જરારૂપ હૈ, ઔર ઇસમેં
 પ્રમાણ, સ્થાનાંગસૂત્રકે ત્રીસરે ઠાણેકે પ્રથમોદ્દેશકકી વૃત્તિકા પાઠ બતાતે હૈ.
 તદ્વથા - ન હિ સ્વલ્પપાપબહુનિર્જરાનિબંધનસ્યાનુષ્ઠાનસ્ય
 ક્ષુલ્લકભવગ્રહણનિમિત્તતા સંભાવ્યતે જિનપૂજાદ્યનુષ્ઠાનસ્યાપિ તથા પ્રસંગાત્ ॥
 અર્થ : ॥ સ્વલ્પ પાપ, બહુ નિર્જરાકે કારણ અનુષ્ઠાનકો ક્ષુલ્લકભવ ગ્રહણકા
 નિમિત્તપણા નહિ સંભવતા હૈ. ક્યુંકિ જિનપૂજાદિ અનુષ્ઠાનકો ભી
 ક્ષુલ્લકભવગ્રહણ નિમિત્તતા પ્રાપ્ત હો જાયગી ઇતિ પૂર્વપક્ષઃ ઔર પ્રતિવાદી
 ઝવેરસાગરજીકા કહણા યહ હૈ કિ - પરમેશ્વરજીકી દ્રવ્યપૂજાકા ફલ,
 શુભાનુબંધી પ્રભૂતતર નિર્જરારૂપ હૈ ઔર ઇસમેં પ્રમાણ શ્રી આવશ્યકસૂત્ર
 બૃહદ્વૃત્તિકે દ્વિતીય ખંડકા પાઠ બતાતે હૈ સો યહ હૈ જહા નવનગરાદિસંનિવેસે
 કે વિ પ્રભૂતજલાભાવતો તળ્હાણ પરિગતા તદપનોદણત્થં કૂવં ચર્ણંતિ
 તેસિં ચ જઈ વિ તળ્હાઈઆ વઢ્ઢંતિ મટ્ટિઅકદ્દમાદીહિ ય મઈલિજ્જંતિ
 તહાવિ તદુભ્ભવેણં ચેવ પાણીણં તેસિં તે તળ્હાદિઆ સેય મલો
 પુવ્વગો ય ફિટ્ટંતિ સેસ કાલં ચ તે તદન્ને ય લોગે સુહભાગિણો
 ભવંતિ, એવં દવ્વત્થવે જઈવિ અસંજમો તહાવિ તઓ ચેવ સા
 પરિણામસુદ્ધી ભવઈ, જા તં અસંજમોવવજ્જિઅ અન્નંવ નિરવસેસં
 ચવેઈતિ તમ્હા વિરયાવિરણ્હિં એસ દવ્વત્થવો કાયવ્વો । સુહાણુબંધી-

પભૂતતરનિજ્જરાફલો ય ત્તિ કારુણમિતિ ॥ અર્થ : જીસતરે નવા નગર પ્રમુખ ગ્રામમેં બહુત જલકે અભાવસે કોઈ લોગ પ્યાસે મરતે થકે, ઉસ પ્યાસકે દૂર કરનેકે વાસ્તે કુંવા ખોદે, ઉન લોગોકું યદ્યપિ પ્યાસ પ્રમુખ, કુંવા ખોદતી વખત બઢતી હૈ ઓર મટ્ટી-કીચડ પ્રમુખ કરકે વહ લોગ મલીન હોતે હૈ તથાપિ ઉસ કુંવે કે ખોદે બાદ જો પાણી પૈદા હુઆ ઉસ કરકે ઉન લોગોંકી વો પ્યાસ પ્રમુખ ઓર વહ પિછલા મૈલ-મટ્ટી-કીચડસે જો લગા થા સો સર્વ દૂર હો જાતા હૈ. તિસ પીછૈ હંમેસકે વાસ્તે વહ ખોદને વાલે પુરુષ વા ઓર લોગ ભી ઉસ પાનીસે સુખભાગી હોતે હૈ, ઈસીતરે દ્રવ્યપૂજામેં યદ્યપિ જીવ વિરાધના હોતી હૈ તથાપિ ઉસી પૂજાસે એસી પરિણામશુદ્ધી હોતી હૈ કિ જિસસે વહ અસંજમોત્પન્ન વા અન્ય ભી પાપ ક્ષય હો જાતે હૈ - ઈસ વાસ્તે દેશવિરતી શ્રાવકોંકું યહ દ્રવ્યપૂજા, અવશ્ય કરની ઉચિત હૈ એસા ફલ સમજ કરકિ યહ પૂજા શુભાનુબંધી અત્યંત બહોત નિર્જરાફલકે દેને વાલી હૈ ! ઇતિ - ઉત્તરપક્ષઃ ॥

અબ ઈસ પર નિર્ણય કિયા જાતા હૈ કિ - વાદીને જો પ્રમાણ, સ્થાનાંગવૃત્તિકા દિયા સો પ્રત્યક્ષફલ પ્રરૂપક વિધિવાક્ય નહી હૈ, અન્ય પ્રકરણમેં હેતુરૂપ કરકે યહ વચન લિખા હૈ સો ઈસકે પૂર્વ, કયા પ્રકરણ ચલતા હૈ ? સો પાઠ લિખતે હૈ તદ્વથા ॥ સમણોવાસગસ્સ ણં ભંતે તહારૂવં સમણં વા માહણં વા અફાસુઅણેસણિજ્જેણં અસણ-પાણ-ખાઈમ-સાઈમેણં પહિલાભેમાણસ્સ કિં કજ્જઈ ? ગોયમા ! બહુતરિઆ સે નિજ્જરા કજ્જઈ, અપ્પતરે સે પાવે કમ્મે કજ્જઈ ઇતિ ભગવતીવચનશ્રવણાદવસીયતે નૈવેયં ક્ષુલ્લકભવગ્રહણરૂપ અલ્પાયુષ્કતા અગ્રે તદેવ પૂર્વોક્તમ્ ॥ ઈસકા યહ આશય હૈ કિ અપ્રાસુક-અનેષણીય આહાર અર્થાત્ અયોગ્ય અવિધિગર્ભિત આહાર સાધૂંકું દેતા થકા શ્રાવક કયા ઉપાર્જન કરે ? ઈસ પ્રશ્ન પર ભગવાનને ઉત્તર દિયા કિ - હે ગૌતમ ! અલ્પ પાપ, બહુત નિર્જરા કરે. - ઈહ ભગવતી સૂત્રકે વચનસે સ્થાનાંગવૃત્તિકારક અભયદેવસૂરિજી જાનતે હૈ કિ- પ્રાણાતિપાત કરકે,

મૃષાવાદ બોલ કે, અપ્રાશુક-અનેષણીય - આહાર સાધુકું વેહરાય કરકે જો અલ્પાયુષ્કતા જીવ કરતા હૈ, સો ક્ષુલ્લકભવ ભવગ્રહણ રૂપ નહી હૈ ઇસી પર વહ પૂર્વોક્ત વચન હેતુ રૂપ કર લિખા હૈ.

અબ ઇસ પર વિચાર કરના ચાહિએ કિ - યદિ જિનપૂજનાદ્યનુષ્ઠાનસ્યાપિ તથા પ્રસંગાત્ ઇસ વચનસે સામાન્ય કરકે સર્વ જિન પૂજાકો જો 'અલ્પ પાપ બહુત નિર્જરારૂપી સ્વીકાર કરે વા વ્યવહાર માર્ગમેં જિનપૂજાકા ફલ પ્રરૂપણ કરે તબ તો બહોત સિદ્ધાંતોસે વિરોધ હોતા હૈ । સો લિખતે હૈ. પ્રથમ તો પ્રતિવાદીને શ્રી હરિભદ્રસૂરીજી કૃત શ્રી આવશ્યક વૃત્તિકા પ્રમાણ દીયા। ઉસમેં પ્રત્યક્ષ પૂજા કા ફલ, 'શુભાનુંબંધી પ્રભૂતતર નિર્જરાફલ'- ટીકાકારને લિખા. ઉસકા અર્થ યહ હૈ કિ 'શુભાનુંબંધી કહતા પુણ્યકા અનુબંધન કરનેવાલી ઔર અત્યંત બહોત નિર્જરા ફલ દેને વાલી હૈ'

ઇસીતરે ચૌદે પૂર્વધારી શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામી પ્રણીત શ્રી આવશ્યક-નિર્ધુક્તિમેં ભી લિખા હૈ તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ અકસિણપવત્તગાણં વિરયા-વિરયાણ એસ ખલુ જુત્તો । સંસારપયણુકરણો દવ્વત્થવ કૂવ દિટ્ઠંતો ॥ વ્યાખ્યા ॥ અકૃત્સ્રં પ્રવર્તયંતીતિ સંયમમિતિ, સામર્થ્યાદ્રમ્યતે અકૃત્સ્રપ્રવર્તકાસ્તેષાં વિરતાવિરતાનામિતિ શ્રાવકાણામપિ એષ દ્રવ્યસ્તવઃ । આહ યો વૃત્યૈવાસુંદરઃ સ કથં શ્રાવકાણમપિ યુક્ત ઇત્યત્ર કૂપદ્રષ્ટાંત ઇતિ ॥ દેશવિરતિ શ્રાવકોકું યહ દ્રવ્ય પૂજા , અવશ્ય કરની યુક્ત હૈ. કેસી હૈ યહ દ્રવ્ય પૂજા ? સંસારપ્રતનુકરણઃ કહતાં સંસારકે ક્ષય કરનેવાલી હૈ । ઇસીતરે જો વાદીને સ્થાનાંગવૃત્તિકા પ્રમાણ દિયા હૈ ઉસમેં ભી જિનપૂજાદ્યનુષ્ઠાનસ્યાપિ તથાપ્રસંગાત્ ઇસ વચનકે આગે જિન- પૂજા કા ફલ બતાને મેં ૨ ગાથા શ્રી અભય દેવસૂરિજીને લિખી હૈ । તથા ચ તે ગાથે ॥ ભણઇ જિણપૂઆએ કાયવહો હોઇ જઇ વિહુ કહંચિ ! તહવિ તઇ પરિસુદ્ધ ગિહીણ કૂવાહરણ જોગા ॥ ૧ ॥ અસચારંભ- પવન્ના

જં ચ ગિહી તેણ તેસિ વિન્નેયા । તન્નિવ્વિત્તિફલચ્ચિય એસા પરિભાવણીયમિણં ॥ ૨ ॥ યદ્યપિ જિન પૂજામેં કથંચિત્ કહતાં કોઈ પ્રકારસે કાયવધ હોતા હૈ, તથાપિ તિસં પૂજા કર કે શુદ્ધિ ગૃહસ્થોકોં હોતી હૈ. કૂપ દ્રષ્ટાંત કર કે. જિસતરે કૂપકે ખોદનેમેં યદ્યપિ પરિશ્રમ હુવા થા, તથાપિ વહ કૂંવા ખોદને વાલેકા ઔર લોંગો કા સર્વકા તાપ બુઝાને વાલા ઔર આનંદ દેને વાલા હુવા ઔર સર્વલોગ ઉસકું તાપ-શાંતિકારક, તૃષા નિવારક, સર્વ આનંદદાયક, વ્યવહારમેં કહતે હૈ; પરંતુ ખોદતી વખત જો મહેનત હુઈ ઉસકી અપેક્ષા લે કર 'કિંચિત દુઃખદાયક, બહુ સુખદાયક' કોઈ નહી કહતા હૈ, ઈસીતરે પૂજાકે વ્યાપાર કારણમેં કથંચિત કાયવધ કહા જાતાં હૈ તો ભી ગૃહસ્થોકું પરિણામકી નિર્મલતાસે નિવ્વિત્તિફલ ચ્ચિય કહતા વહ પૂજા, મૂક્તિકા ફળ દેને વાલી હૈ । એસા ફલ કહના ઔર વિચારના.

ઔર ઈસીતરે શ્રી રાયપસેણીજી સૂત્રમેં ભી સમ્યક્ત્વી સૂર્યાભદેવતા પૂજાકા ફલ શુભ વિચાર કરને પૂજાકે કાર્યમેં પ્રવૃત્ત હુવા । તથા ચ તત્પાઠ : ॥ સૂરિયાભસ્સ ણં દેવસ્સ પંચવિહાએ ય પજ્જતિએય પજ્જત્તભાવંગયસ્સ સમાણસ્સ ઇમેયારૂવે અજ્ઞતિથિએ ચિંતિએ મણોગાએ સંકપ્પે સમુપ્પજ્જિત્થા, કિં મેં પુવ્વિં પચ્છાએ વિહિયાએ સુહાએ યેમાએ સુભાએ નિસ્સેસિયાએ આણુગામિયત્તાએ ભવિસ્સઇ ? તણં તસ્સ સૂરિયાભસ્સ દેવસ્સ સામાણિયપરિસોવવણ્ણગા દેવા સૂરિયાભસ્સ દેવસ્સ ઇમેયારૂવં અજ્ઞત્થયં જાવ સમુપ્પન્નં સમભિજાણિત્તા જેણેવ સૂરિયાભે દેવે તેણેવ ઉવાગચ્છતિ, ત્તા સૂરિયાભદેવં કરયલપરિગ્ગહિયં સિરસાવત્તં મત્થએ અંજલિ કટ્ટું જએણં વિજએણં વદ્ધાવેતિ, ત્તા એવં વયાસી । એવં ધલુ દેવાણુપ્પિયાણં સૂરિયાભે વિમાણે સિદ્ધાઇયણંસિ જિણપડિમાણં જિણુસ્સેહપમાણમેતીણં અટ્ઠસયં સંનિખિત્તં ચિટ્ટંતિ સભાએણં સુહમ્માએ માણવએ ચેઇએ વ યંભે વઇરામએ સુગોલવટ્ટસમુગાએ સુબહુઓ

જિણસ્સંકહાઓ સંનિચિત્તાઓ ચિદ્દંતિ તાઓ યં દેવાણુપ્પિયાણં
 અણ્ણેસિં ચ બહુણં વેમાણિયાણં દેવાણં દેવીણ ય અચ્ચણિજ્જાઓ
 જાવ પજ્જુવાસણિજ્જાઓ તં એયંણં દેવાણુપ્પિયાણં પુવ્વિ કરણિજ્જં,
 તં એયંણં દેવાણુપ્પિયાણં પચ્છ કરણિજ્જં, તં એયંણં પુવ્વિ સેયં,
 તં એયંણં દેવાણુપ્પિયાણં પુવ્વિંપચ્છાએ વિહિયાએ સુહાએ ચેમાએ
 નિસ્સેસાએ આણુગામિયત્તાએ ભવિસ્સતિઃ ॥ તએણં સે સૂરિયાએ દેવે
 તેસિં સામાણિયપરિસોવવણ્ણગાણં દેવાણં અંતિએ એઅમદ્દં સોચ્ચા
 નિસમ્મ હદ્ધતુદ્ધ જાવ હયહિયએ ઇત્યાદિ સૂત્રપત્ર ૬૬ ॥ અસ્ય ટીકા ॥
 કિં મે મમ પૂર્વ કરણીયં ? કિં મે પશ્ચાત્કરણીયં ? કિં મે
 પૂર્વ કર્તુ શ્રેયઃ, કિં મે પશ્ચાદ્ કર્તુ શ્રેયઃ ? તથા કિં મે પૂર્વમપિ
 ચ પશ્ચાદપિ ચ હિતાય ભાવપ્રધાનેયં નિર્દેશો હિતત્ત્વાય પરિણામસુંદસ્તાયૈ,
 સુખાય-શર્મ્મણે-ક્ષેમાય અયમપિ ભાવપ્રધાનો નિર્દેશઃ । સંગતત્ત્વાય
 નિઃશ્રેયસાય નિશ્ચિતકલ્યાણાય આનુગામિકતાયૈ પરંપરશુભાનુંબંધસુખાય
 ભવિષ્યતીતિ ॥ ઇસ સૂત્રમે જિન પૂજા કા ફલ, હિત-સુખ - કલ્યાણાદિ
 - યાવત મોક્ષ પર્યંત વર્ણન કીયા હૈ ।

ઇસીતરે જીવાભિગમમે વિજયદેવતાકે અધિકારમે ઓર શ્રી જ્ઞાતાજી
 મેં દુર્દર (દુર્દર) દેવતા કે અધિકાર મેં ઓર શ્રી ભગવતીજીમેં સૌધર્માદિ
 ઇંદ્રોકે અધિકારમેં તથા ઓર સમ્યકત્વી દેવતાયોંકે અધિકારમેં સર્વત્ર સૂર્યાભ
 દેવતાકે તરહ પૂજાકા ફલ વર્ણન કિયા હૈ ॥

ઇસીતરે મરણસમાધિ પઠનામેં ભી પૂજા ફળ કહા હૈ તથા હિ
 અરિહંત - સિદ્ધ - ચેઇઅ - ગુરુ - સુય - ધમ્મ ય સાહુવગેય ॥
 આયરિય - ઉવજ્જાએ - પવચણે - સવ્વસંધે ય ॥ ૧ ॥ એસુ
 ભત્તિજુત્તા પૂઅંતા, અહરિહં અણ્ણમણા ॥ સમ્મત્તમણુસરંતા પરિત્ત
 સંસારિયા હોંતિ ॥ ૨ ॥ સુવિહિયમિમં પઇત્રં અસદ્દહંતેહિં ણેગજીવેહિ!
 બાલમરણાણી તીએ મયાઇ કાલે અણંતાઓ ॥૩॥ અર્થ ॥ અરિહંત,

સિદ્ધ, જિનપ્રતિમા, ગુરુ, શ્રુત, ધર્મ, સાધુવર્ગ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવચન, સર્વસંઘ ઈન પદાર્થોકે વિષે ભક્તિ રખતે થકે , એકાગ્ર ચિત્ત હુવે થકે, સમ્યક્ત્વકો ધારતે થકે , યથાયોગ્ય પૂર્વોક્ત પદોકિ પૂજા કરતે થકે જીવ, સંસારકે ક્ષય કરણેવાલે હોતે હૈ. ઈસ વાતકી શ્રદ્ધા નહી રખતે થકે અનેક જીવ અનંતકાલ તક બાલમરણ કરકે મરે ॥ ઈત્યાદિક બહોત સિદ્ધાંતોમે પૂજાકા ફલ પ્રત્યક્ષ ફલાદેશ કરકે વર્ણન કિયા હૈ ॥

ઈસવાસ્તે જિનપૂજનાઘનુષ્ઠાનસ્યાપિ તથાપ્રસંગાત્ ઈસ પાઠકા યહ આશય સમજના ચાહિએ કી - અપ્રાશુક અનેષણીય અર્થાત જેસી વિધિ સાધુકે દાનકી કહી હૈ ઉસસે વિરુદ્ધ દૂષણ સહિત સચિત્ત દાન - સાધુ કો દેનેસે અલ્પ પાપ બહુત નિર્જરા હોતી હૈ. ઈસ અધિકારમેં અલ્પ પાપ બહુ નિર્જરા નિંબધન અનુષ્ઠાન તો પક્ષ હૈ. ઉસકો ક્ષુલ્લક ભવગ્રહણ નિમિત્તતા અભાવ સાધન કરતે હૈ. ઉસમેં જિનપૂજાઘનુષ્ઠાનકે વિષયમેં અતિવ્યાપ્તિરૂપ હેતુ દિયા હૈ. યહ હેતુ યદિ વિશેષણ રહિત સામાન્ય કરકે સર્વ જિન પૂજનાદિ અનુષ્ઠાન વિષય કર ખેંગે (લેંગે ?) તબ તો પૂર્વોક્ત અનેક સિદ્ધાંતોકે પ્રમાણસે વિરુદ્ધતા ઈસ હેતુકી હો જાયગી - તબ અસદ્હેતુ હુવા, યાને હેત્વાભાસ હો ગયા- તબ અપને સાધ્યકું ભી નહિ સિદ્ધ કર સકેગા - તો બડા દૂષણ હોગા. ઈસ વાસ્તે પૂર્વ પ્રકરણકે સંયોગસે હેતુમેં ભી અવિધિસેવિત જિનપૂજનાઘનુષ્ઠાન, અલ્પ પાપ બહુ નિર્જરાકા કારણ જાણના ચાહિયે. અન્યત્રકે પાઠસે વિરોધ દેખ કર અનુકતભી વિશેષણ અવશ્ય હી લગાના પડતા હૈ.

જિસતરે શ્રી સ્થાનાંગ સૂત્રમેં વાદી જિસ સ્થલકી ટીકાકા વચન પ્રમાણ દેતા હૈ ઉસી સ્થલમેં ઠાણાંગકા મૂલ સૂત્ર તિહિં ઠાણેહિં જીવા અપ્પાઝયત્તાપ કમ્મં પકરેંતિ । તં, જહા પાણે અઙ્ગવાહિત્તા ભવઙ્, મુસં વઙ્ગિત્તા ભવઙ્, તહારૂવં સમણં વા માહણં વા અપ્પાસુણં અણેસણિજ્જેણં અસણ - પાણ - ઝાઙ્મ - સાઙ્મેણં પહિલાભેત્તા ભવઙ્ ॥ ઈત્યાદિ હૈ, સો સામાન્ય પ્રાણાતિપાતિ સંબંધી હૈ. ઈસી સૂત્રકો આગેકે સૂત્રસે વિરોધ દેખકર

ટીકાકારને સવિશેષણ વ્યાખ્યાન ક્રિયા હૈ તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ અવિશેષેણાપિ સૂત્રસ્ય પ્રાણાતિપાતાદેર્વિશેષણમવશ્યં વાચ્યં યત્ત ઇતિસ્તૂતીયસૂત્રે પ્રાણાતિપાતાદિત્ત એવાશુભદીર્ઘાયુષ્કતાં વક્ષ્યતિ, ન હિ સમાનહેતો કાર્યવૈષમ્યં પ્રયુજ્યતે સર્વત્રાનાશ્વાસપ્રસંગાત્ ॥ ઔર યહી અર્થ સૂક્ષ્મદષ્ટિસે વિચાર કરનેમેં સિદ્ધાંતકે અનુયાયી હોતા હૈ ॥ ક્યું કી શ્રી ઠાણાંગસૂત્રમેં પંચમ સ્થાનકે દૂસરે ઉદ્દેશમેં આશ્રવકે પ પાંચ દ્વાર પ્રરૂપણ કરે હૈ । તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ પંચ આસવદારા પત્રતા, તં જહા મિચ્છત્, અવિરઙ્, પમાઓ, કસાયા, જોગા ॥ અર્થ ॥ કર્મબંધ કરનેકે કારણ પાંચ હૈ મિથ્યાત્વ-૧, અવિરતિ-૨, પ્રમાદ-૩, કષાય-૪, યોગ-૫, ઇનકે સિવાય અન્ય કોઈ કારણ કર્મ બંધકા સિદ્ધાંતમેં કહા નહિ.

અબ વિચાર કરના ચાહિયે કિ ઇહા જિન પૂજામેં પાપબંધ કિસ કારણસે ઉત્પન્ન હુવા ? ભાવ સહિત વિધિસે જો પૂજા કરતા હૈ ઉસકું ઉસ વખત ઉસ કરનીમેં મિથ્યાત્વ-અવિરતિ-પ્રમાદ-કષાય-નિમિત્તક તો કર્મબંધ કહ સકતે નહીં. કિંતુ ફક્ત યોગનિમિત્તક બંધકા સંભવ હૈ. તિસમેં ફેર વિચાર કરો કિ યોગર દો પ્રકાર કે શ્રી ભગવતીજમેં કહે હૈ. પ્રથમ તો શુભયોગ, દ્વિતીય અશુભયોગર, તિસમેં શુભ યોગ પુણ્યબંધકા કારણ હૈ- ઔર અશુભ યોગ પાપબંધકા કારણ હૈ. ફેર કારણ વિના પાપરૂપ કાર્યકી ઉત્પત્તિ કિસતરે હો સકતી હૈ ? કિંતુ શુભયોગસે પ્રમાદ રહિત જિનપૂજામેં પુણ્ય હી ઉત્પન્ન હોગા ॥ ફેર અલ્પ પાપકા વચન કિસતરે સાર્થક હોય ? ઇસ વાસ્તે અવશ્ય પ્રમાદ ભી કારણ માનના પડેગા. કિ-પ્રમાદ સહિત જો પૂજા કરી સો અલ્પ પાપ બહુત નિર્જરાકા કારણ હો સકતી હૈ. ઔર જબ પ્રમાદ આયા તબ વિધિકા ભંગ અર્થાત્ હો ચુકા.

ઈસી તરે શ્રી ભગવતીજ ટીકામેં ભી પ્રથમ શતકકે ત્રીસરે ઉદ્દેશમેં કહા હૈ । જો ડ પમત્તો પુરિસો તસ્સ ડ જોગં પડુચ્ચ જે સત્તા વાવજ્જંતિ નિયમા તેસિં સો હિંસજો હોઈ ત્તિ ॥ ૧ ॥ એતદ્દાથોક્તહિંસાલક્ષણસ્ય દ્રવ્યભાવહિંસાશ્રયત્વાત્ ॥ ઇસકા યહ આશય

लोकांतं यावत् व्याप्नुवन्ति अथवा एतत्प्रेरिताश्चालिताः संतो परे पुद्गला लोकांतं व्रजन्ति तथा तस्य देहस्य चलनाद्विनिर्गता वातादयः प्रसरन्तः सकलमपि लोकं व्याप्नुवन्ति, ततश्च सूक्ष्मजीवविराधना स्यात्तस्मादिममारांभं सावद्यं विज्ञाय यथालब्धं वस्त्रमधितिष्ठते न छेदनादिकं कुर्यात् श्री भगवत्यामपि सकंपस्य चेष्टावतो जीवस्य भयंकरत्वनिषेधात् संयमसाधनस्य देहस्य निर्वाहार्थं भिक्षाभ्रमणभोजनशयनादिचेष्टास्तु न निषेद्धुं शक्या । अतो वस्त्रछेदनादि व्यापारो न विधेयः, इत्थं परेण स्वपक्षे स्थापिते सूरिराह - आरंभमिद्वो जइ इत्यादि ! किंच भो नोदक ! वस्त्रं छिदंतं एकवारमीषद्वेषो भवति, अछिद्यमाने तु वस्त्रे प्रमाणातिरिक्ते तत्प्रत्युपेक्षमाणस्य ये भूमिलोलनादयः प्रत्युपेक्षणादोषाः दिने, भवन्ति च तं वस्त्रं संप्रावृण्वतो विभूषादयो बहवो दोषास्तानपि विबुद्धस्व । अथ पुनः प्रेरक आह ॥ यदि वस्त्रछेदने युष्मन्मतेपि सकृद्वेषः संभवति ततः परिहियतामसौ, गृहस्थैः स्वयोगेनैव यद्विभ्रं वस्त्रं तदेव गृह्यतां, उच्यते घेतव्वगं चगं इत्यादि यावत्तद्विभ्रं मार्गयति तावत्तस्य सूत्रार्थपौरुष्यादौ हानिर्भवति । तथा य एष वस्त्रछेदनलक्षणो दोषः। स प्रत्युपेक्षणाशुद्धयादि बहुगुणकलितोस्ति, यतः प्रमाणमेव वस्त्रस्य तदानीं साधवः कुर्वति न पुनस्तत्राधिकं किमपि सूत्रार्थव्याघातादि दूषणमस्तीति । किंच यथा प्रयत्नपरस्य साधोराहारनीहारादिविधिविषयः सर्वोपि योगो भवन्मते नाप्यदुष्टस्तथा उपकरणच्छेदनादिकमपि यतनया क्रियमाणं निर्दोषं द्रष्टव्यं । यतो द्रव्येण भावेन च चत्वारो भंगा हिंसकत्वे भवन्ति । तथा हि द्रव्यतो नामैका न भावतः, भावतो नामैका हिंसा न द्रव्यतः, एका द्रव्यतोपि भावतोपि, एका न द्रव्यतो नापि भावतः । अत्राद्यभंगके भगवद्विरहिंसक एवोक्त इत्यादि ॥

ॐस पाठका यह आशय है कि यौत्सुंगी द्रव्य व्यापकर हिंसाकी होती है. उसमें जो धर्मकार्यमें उपयोगसे यतना पूर्वक श्रमो पर मारशेका

અધ્યવસાય નહિ રખતા થકા પ્રવર્તે ઉસકો અવશ્ય પરિહાર કર કે અહિંસક કહા જાતા હૈ. ક્યું કિ ઉસકા મારણેકા ભાવ નહી હૈ ॥

ફેર પિડનિયુક્તિમેં ભી કહા હૈ જા જયમાણસ્સ ભવે વિરાહણા સુત્તવિહિસમગ્ગસ્સ । સા હોઈ નિજ્જરફલા, અજ્જત્થવિસોહિજુત્તસ્સ ॥ ૧ ॥ અર્થ : સૂત્રોક્ત વિધિ કરકે સહિત યતના કરતે થકે વિરાધના હોય સો પરિણામકી શુદ્ધિ કરકે નિર્જરા ફલકે દેનેવાલી જાણની ॥ ઇસ વાસ્તે જિનમતમે પરિણામકી મુખ્યતા હૈ.

જિસતરે શ્રી ભગવતીજીકે ૭ શતકકેં ૧ ઉદ્દેશમેં કહા હૈ. શ્રાવકને ત્રસપ્રાણીકે હનનેકા પચ્ચકખાણ કીયા હૈ ઓર પૃથ્વી, મટ્ટી ખોદતે હરકોઈ ત્રસ જીવ મારા ગયા તો વ્રતભંગ નહિ. ક્યું કિ વહ ત્રસકે મારણેકે અધ્યવસાયસે પ્રવર્તા નહિ થા. ઇસતરે વનસ્પતિ કાટનેકા પચ્ચકખાન કીયા હૈ ઓર પૃથ્વી ખોદતા વનસ્પતિ કટ ગઈ તો વ્રતભંગ નહી. તથા ચ તત્પાઠઃ સમણોવાસગસ્સ ણં ભંતે ! પુવ્વામેવ તસપાણસમારંભે પચ્ચક્ખાણ ભવઈ સે ય પુઢવીં રાજમાણે અણ્ણયરં તસપાણેવિ હિંસિજ્જા સે ણં ભંતે ! વયં અતિચરઈ ? ગોયમા ! ણો ઇણદ્દે સમદ્દે, ણો રાજુ સે તસઅઙ્ગવાયાયે આઝઢતિ ॥ ઇય સુત્રમેં યહ આશય હૈ કિ જિસકે અધ્યવસાયસે જીવ, કાર્યકરણેકું પ્રવૃત્ત હોય વહી ઉસકું મુખ્ય ફલ હોતા હૈ.

ઈસીવાસ્તે જિનપૂજાકું પરમાર્થતઃ નિરવઘ સમજ કર સાધુ, જીનપૂજા-મંદિર પ્રમુખકા ફલ ઉપદેશ દ્વારા શુભ પ્રરૂપણ કરતા હૈ, ઓર જો કુવા પ્રમુખ સાવધકાર્યસે ઉનકા ફલ કોઈ પૂછે તો સાધુ મૌન ધારતે હૈ. ક્યું કિ સાધુ નિરવઘભાષી હૈ ઁક્તં ચ શ્રી સૂયગઢાંગ સૂત્રે પ્રથમ શ્રૂતસ્કંધે મોક્ષમાર્ગાધ્યયને ॥ જે અ દાણં પસંસતિ વહમિચ્છંતિ પાણિણો । જે ય ણં પઢિસેહંતિ । વિત્તિચ્છેયં કરંતિ તે ॥ ૨૦ ॥ વૃત્તિઃ યે કેચન પ્રપાસત્રાદિકં દાનં બહૂનાં જંતૂનામુપકારીતિ કૃત્વા પ્રશંસંતિ

શ્લાઘંતે પરમાર્થાનભિજ્ઞાઃ પ્રભૂતતપ્રાણિનાં તત્પ્રશંસાબ્દરેણ વધં પ્રાણાતિપાતં
 ઇચ્છંતિ, તદ્વાનસ્ય પ્રાણાતિપાતમંતરેણાનુપપત્તે યેપિ ચ કિલ 'સૂક્ષ્મધિયો
 વયં' इत्याद्येव मन्यमाना आगमसद्भावानभीज्ञाः प्रतिषेधयन्ति तेऽप्यगीतार्थाः,
 प्राणिनां वृत्तिच्छेदवर्तनोपायविघ्नं कुर्वतीति तदेवं राज्ञा अन्येन वेश्वरेण
 कूपतटगयागसत्रदानोद्यतेन सद्भावपृष्ठैर्मुमुक्षुर्मिर्यद्विधेयं तद्दर्शयितुमाह ॥
 दुहओ वि ण भासन्ति अत्थि वा नत्थि वा पुणो । आयरस्सरहेरयाणं
 निव्वाणं पाउणन्ति ते २१ ॥ वृत्तिः यद्यस्ति पुण्यमित्येवमूचुस्ततो नंतानां
 सत्त्वानां सूक्ष्माणां बादराणां च सर्वदा प्राणत्याग एव स्यात्, प्रीणनमात्रं
 पुनः स्वल्पकालीयमतोस्तीति न वक्तव्यं, नास्ति पुण्यमित्येवं
 प्रतिषेધેપિ તદર્થિનામંતરાયઃ સ્યાદિત્યતો દ્વિધાપ્યસ્તિ નાસ્તિ વા
 पुण्यमित्येवं मुमुक्षवः साधवः पुनर्न भाषते । किंतु पृष्ठैः
 साधुभिर्मौनमाश्रयणीयं । निर्बन्धेस्माकं द्विचत्वारिंशदोषवर्जिते आहार
 एव कल्पेत, एवंविधविषये मुमुक्षूणां अधिकार एव नास्तीत्युक्तं च-
 सत्यं वप्रेषु शीतं शशिकरधवलं वारि पीत्वा प्रकामं, विच्छिन्नाशेषतृष्णाः
 प्रमुदितमनसः प्राणिसार्या भवंति । शेषं नीते जलौघे
 दिनकरकिरणैर्यात्यन्ता विनाशं, तेनोदासीनभावं व्रजति मुनिगणः
 कूपवप्रादिकार्ये ॥ १ ॥ तदेवमुभयरजसः कर्मण आयो-लाभो
 भवत्यतस्तमायं रजसो मौनेनानवद्यभाषणेन वा हित्वा - त्यक्त्वा
 तेऽनवद्यभाषिणो निर्वाणं मोक्षं प्राप्नुवंतीति ॥ ઇસ પાઠકા યહ
 અભિપ્રાય હે કિ નિરવદ્યભાષાકે બોલને વાલે મુનિ હૈ, ઉનકું કુવા પ્રમુખ
 બોદનેકા ફલ પૂછે ઉસકો પુણ્ય પ્રરુપણ કરે તો પાપકે ભાગી હોતે હૈ,
 ઔર પાપ પ્રરુપણ કરે તો અંતરાય કરતે હૈ. ઇસ વાસ્તે મૌન ધારણ
 કરે. ઇસ પરબી કોઈ જ્યાદા આગ્રહ કરે તો કહે કિ ઐસે વિષયમેં
 હમારા અધિકાર નહીં ॥

ઇસસે યહ બાત સૂચિત હુંઈ કિ સાધૂ જિસકા ફલ શુભ પ્રરુપણ

કરતે હૈ ઓર પૂયણવત્તિયાએ સક્કારવત્તિયાએ સમ્માણવત્તિયાએ ઇત્યાદિ પાઠ કરકે પૂજા નિમિત્તક ફલ કાઉસ્સગ્ગ દ્વારા ચાહતે ભી હૈ । યદુક્તં આવશ્યક બૃહદ્વૃત્તૌ ॥ પૂયણવત્તિયાએ તિ પૂજનપ્રત્યયં, સત્કારનિમિત્તં, તત્ર પૂજનં ગંધમાલ્યાદિભિરભ્યર્ચનં, તથા સક્કારવતિયાએત્તિ-સત્કારપ્રત્યયં-સત્કારનિમિત્તં, તત્ર પ્રવરવરવસ્ત્રાભરણાદિભિરભ્યર્ચનં સત્કારઃ । આહ- યદિ પૂજનસત્કારપ્રત્યયં કાયોત્સર્ગઃ ક્રિયતે તતસ્તાવેવ કસ્માન્ન ક્રિયતે ? ઉચ્યતે, દ્રવ્યસ્તવત્વાદપ્રાધાન (ધાન્ય) ત્વાદુક્તં ચ દવ્વત્થઓ ભાવત્થઓ ઇત્યાદિ ॥ અતઃ શ્રાવકાઃ પૂજનસત્કારાવપિ કુર્વત્યેવ, સાધવસ્તુ પ્રશસ્તાધ્યવસાયનિમિત્તમેવમભિદધતઃ ॥ અર્થ : ॥ પૂજા - ગંધ માલા પ્રમુખ કરકે હોતી હૈ ઓર સત્કાર - વસ્ત્ર આભરણાદિકસે હોતા હૈ. ઉનકે કરનેસે જો ફલ હોતા હૈ સો મુજકું કાઉસ્સગ્ગસે હો. ઇહાં કોઈ પ્રશ્ન કરતા હૈ કિ પૂજા સત્કાર નિમિત્ત જો કાઉસ્સગ્ગ કરતે હૈ તો વહી ક્યું નહી કરતે હો ? ઇસ પર સમાધાન દેતે હૈ - વહ દ્રવ્યસ્તવ હૈ, ઇસસે અપ્રધાન હૈ. અર્થાત પુષ્પાદિ સ્પર્શ કરનેકા સાધુકું અધિકાર નહી હૈ. ઇસસે શ્રાવક તો પૂજા સત્કાર કરતે હી હૈ ઓર સાધુ તો ઉત્કૃષ્ટ શુભ અધ્યવસાયકે નિમિત્ત એસા કહતે હૈ ।

ઈસીકા વિશેષ ખુલાસા ષડાવશ્યકલઘુવૃત્તિ મેં ભી ક્રિયા હૈ. સો પાઠ લિખતે હૈ પૂઅણવત્તિઆએ પૂજનં- ગંધમાલ્યાદિભિરભ્યર્ચનં તત્પ્રત્યયં, સક્કારવત્તિયાએ સત્કારો વસ્ત્રાભરણાદિભિઃ પૂજનં તત્પ્રત્યયં, નન્વેતૌ પૂજનસત્કારૌ દ્રવ્યસ્તવત્વાત્સાધોઃ છજ્જીવનિકાયસંજમો ઇત્યાદિ વચનપ્રામાણ્યાત્ કથનાનુચિતૌ, શ્રાવકસ્ય તુ સાક્ષાતૌ કુર્વતઃ કાયોત્સર્ગદ્વારેણ તત્પ્રાર્થને કથં ન નૈરર્થક્યં ? ઉચ્યતે સાધોર્દ્રવ્યસ્તવનિષેધઃ સ્વયંકરણમાશ્રિત્ય, ન તુ કારણાનુમતી, યત્તો અકસિણપવત્ત-ગાણમિત્યાદ્યુપદેશદાનતઃ કારણસદ્ભાવો ભગવતા વિશિષ્ટ- પૂજાદિદર્શન - પ્રમોદાદિનાનુમતિરપિ । યદુક્તં સુવ્વઙ્ગ ય વયરરિસિણા કારવર્ણપિ

અણુદ્વિયમિમસ્સ વાયગગંથેસુ । તહા એય નેયા દેસણા એવ ૨૩ શ્રાવકસ્યૈતૌ સંપાદયતોપિ ભક્ત્યતિશયાદાધિક્યસંપાદનાર્થં પ્રાર્થ્યમાનસ્ય ન નૈરર્થક્યં ! કિંચૈતે ભગવંતોડત્યાદરેણ વંદ્યમાનાઃ પૂજ્યમાના પૂજ્યમાનોડપ્યનંતગુણત્વાન્ન, (ત્) સુવંદિતપૂજિતાઃ સ્યુઃ ॥ ઇસકા ૫૬ આશય છે કે પૂજા નિમિત્તક ઓર સત્કાર નિમિત્તક કાઉસ્સગ્ગ કરના સાધુકું તો કરાવન ઓર અનુમોદના આશ્રિત જાનના. ક્યુકિં પૂજાકા સંસારક્ષય કારક શુભ ફલં અકસિણ પવત્તયાણં ઇત્યાદિ આવશ્યકનિર્યુક્તિકી જો ગાથા પૂર્વ લિખાયે છે ઉસ પ્રમુખ ઉપદેશ દ્વારા પ્રરૂપણ કરતે થકે સાધુકે કરાવના સંભવ હોતા છે ઓર પૂજા પ્રમુખ દેખ કર સાધુકો હર્ષ ઉત્પન્ન હોતા છે, ઇસ દ્વારા અનુમતિ ભી સંભવતી છે, ફક્ત દ્રવ્યસ્તવ કરનેકા સાધુકો અધિકાર નહી છે ।

ઇસીતરે ચઉસરણપયત્તામેં ભી ત્રિકાલ સંબંધી જીનભવન બિંબ પ્રતિષ્ઠાદિ સુકૃતકી અનુમોદના કહી છે. તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ અહવા સર્વં ચિય વીયરાયવયણાણુસારિ જં સુકડં । કાલત્તણ્ણવિ તિવિહં અણુમોણ્ણમો તયં સર્વં ॥ ૫૮ ॥ વ્યાખ્યા ॥ અથવેતિ સામાન્યરૂપપ્રકારપ્રદર્શને, ચિય એવાર્થે, તતઃ સર્વમેવ વીતરાગવચનાનુસારી - જિનમતાનુયાયી યત્સુકૃતં જિનભવનર્બિબકારણતત્પ્રતિષ્ઠા-સિદ્ધાંતપુસ્તકલેખન- તીર્થયાત્રા શ્રીસંઘવાત્સલ્ય - જિનશાસન પ્રભાવના - જ્ઞાનાદ્યુપદ્રંભ - ધર્મ સાન્નિધ્ય - ક્ષમા - માર્દવ - સંવેગાદિરૂપં મિથ્યાહક્ સંબંધ્યપિ માર્ગાનુસારિકૃત્યં કાલત્રયેપિ ત્રિવિધં મનોવાક્કાયૈઃ કૃતં કારિતમનુમતં ચ યદભૂદ્યવતિ ભવિષ્યતિ ચેતિ-તકત્ત્વં ઇતિ તચ્છબ્દાત્યાદિસ્તરેષ્ટેત્યાદિસૂત્રેણ સ્વાર્થે પ્રત્યયે રૂપં તદિત્યર્થઃ તત્સર્વં નિરવશેષમનુમોદયામોનુમન્યામહે - હર્ષગોચરતાં પ્રાપયામ ઇત્યર્થઃ - બહુવચનં ચાત્રૈર્પૂર્વોક્તચતુઃશરણ- પ્રતિપત્યા ઉપાર્જિતપુણ્યસંભારત્વેન સ્વાત્મનિ બહુમાનસૂચનાર્થમિતિ ॥ ઇસકા ૫૬ ભાવાર્થ છે કે સાધુ વા શ્રાવક એસી ભાવના ભાવે કે, જિનમાગડિ

અનુયાયિ જો પુણ્યકાર્ય, મંદિરકા કરાના, વા બિંબ ભરાના, વા ઉસકી પ્રતિષ્ઠા કરાની, વા સિદ્ધાંત પુસ્તકાદિ લિખાના, વા તીર્થયાત્રા કરની, વા સંઘવાત્સલ્ય કરના, વા જિનધર્મકી રથયાત્રા પ્રમુખસે ઉન્નતિ કરની, વા જ્ઞાનાદિકકો ઉપષ્ટંભ દેના ઇત્યાદિક ત્રીન કાલ જો સુકૃત ક્રિયા હોય, કરાયા હોય, અનુમોદા હોય ઉસકે પુણ્યક્રિ મેં અનુમોદના કરતા હું॥ ઇત્યાદિ વચનોસે યહ બાત દ્રઢ હુઈ કિ સાધુ દ્રવ્યપૂજાકી અનુમોદના ઔર શુભ ફલકી પ્રરૂપણા કરતે હૈ, તબ ઇસમેં પાપ કિસતરે કહા જાય? ક્યુ કિ પૂર્વોક્ત સિદ્ધાંતોકે વચનોકે પ્રમાણસે પૂજાસે પુણ્ય સંભવ હુવા । ફેર ઉસી હેતુસે વિરુદ્ધ ફલ-પાપ કિસતરે હો સકતા હૈ ? એક હેતુસે વિરુદ્ધ ફલ હોના અયુક્ત હૈ । જિસતરે કુંભારકે ચક્કસે જિસ વ્યાપારસે ઘટ પૈદા હોતા હૈ, ઉસીસે પટ હો સકતા નહી. ઔર અગ્નિસે તાપ હોતા હૈ તો ઉસસે વિરુદ્ધ શીતલતા હો સકતી નહિ. ઇત્યાદિક અનેક દ્રષ્ટાંત સે યહ બાત સિદ્ધ હૈ કિ જિસસે પુણ્ય ઉત્પન્ન હોય ઉસસે પાપ પૈદા નહી હો સકતા હૈ । ઔર જિસ હેતુસે પાપ હોય ઉસસે પુણ્ય હોગા નહી. ઔર પૂજા કા ફળ, સિદ્ધાંતોમેં પંચમહાવ્રતકે ફલકે સમાન વર્ણન કીયા હૈ. જિસ તરે પૂજાકા ફલ ‘હિયાએ સુહાએ’ પ્રમુખ સિદ્ધાંતમેં કહા હૈ. ઇસતરે પંચમહાવ્રતકા ફલ ભી ઠાણાંગસૂત્રકા ત્રીસરે ઠાણેકે ચોથે ઉદ્દેશમેં હિયાએ સુહાએ ઇત્યાદિ પાઠસે પ્રરૂપણ ક્રિયા હૈ. ઔર જો પૂજામેં અલ્પ પાપ બહોત નિર્જરા હોતી તો પૂર્વકે સૂત્રોમેં પુણ્યકી અનુમોદના કહી સો કિસતરે સંભવે ? ક્યું કિ નિર્જરા તો કર્મક્ષય રુપ હૈ । ઔર બંધમેં પાપ રહા. પુણ્યકા તો નામ ભી નહી. ફેર અનુમોદના કિસકી કરી જાય ? ઇત્યાદિ સર્વ સિદ્ધાંતોકે વચનકે અનુયાયી જો કોઈ જિન પૂજાકા ફલ પૂછે તો ધર્માર્થી પ્રાણીકું તીર્થકરકી આજ્ઞા મુજબ ‘શુભાનુબંધી બહુત નિર્જરાફળ’ કહના ચાહિએ ઔર ચિત્તમેં ભી ઇસકા ઐસા હિ ફલ વિચારણા ચાહિએ ॥ इति प्रथम निर्णय : ॥

॥ द्वितीय विवाह यह है की ॥

વાદી રત્નવિજયજી કહતે હે કી ‘પ્રતિક્રમણકે દેવવંદનમેં ચોથી થુઈ નહી કહના ઔર ઔર વૈયાવચ્ચગરાણં પ્રમુખ પાઠ ભી નહી કહના’ ઔર શ્રાવક વંદિતુમેં સમ્મદિટ્ઠી દેવા ઇસ પદમે દેવા શબ્દ નહી કહના ક્યું કિ ‘સામાયિકમેં ચાર નિકાયકે દેવોંકા સાહાય્ય વાંછના યુક્ત નહી’ ઇસમેં પ્રમાણ હે કિ શ્રી ભગવતીસૂત્રમેં ૨ શતકકે ૫ ઉદ્દેશેમેં તુંગીયા નગરીકે શ્રાવકોકે વર્ણનમેં અસહિજ્જ એસા વિશેષણ પદ હે ઇસકા અર્થ યહ હે કિ ‘કોઈકી સાહાય્યકી વાંછા વહ શ્રાવક નહી કરતે હે’ ઔર ચોથી થુઈ ઔર વૈયાવચ્ચગરાણં પ્રમુખ પાઠકે નહી કહને કે યહ પ્રમાણ દેતે હે કિ - આવશ્યકબૃહદ્વૃત્તિ મેં તથા મહાનિશીથમેં લિખા નહી. ઔર કલ્પભાષ્ય ઔર વ્યવહાર ભાષ્ય મેં ત્રીન થુઈકા પ્રમાણ હે તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ નિસ્સકડમનિસ્સકડે વાવિ ચેઇએ સર્વ્વહિં થુઇ તિણિ, વેલંવ ચેઇયાણિ વ નાઝ એક્કકિયા વાવિ ॥ ૧ ॥ ઇતિ કલ્પભાષ્યે ! પુનસ્તત્રૈવ -તિણિ વા કઢ્ઢૂ જાવ થુઇઓ તિસિલોગિયા તાવ તત્થ અણુણ્ણાયં કારણેણ પેરેણ વિ ॥ ૧ ॥ ઇતિ ઇસી તરહ વ્યવહારભાષ્યમેં ભી હે તિણિ વા કઢ્ઢૂ જાવ થુઇઓ તિસિલોગિયા’ ઇત્યાદિ ॥ ઇનકા અર્થ નિર્ણયકે અવસરમેં લિખેંગે વહાંસે દેષ લેણા યહ પૂર્વપક્ષ હે ।

ઇસપર પ્રતિવાદી ઝવેરસાગરજી કહતે હે કે ચતુર્થ સ્તુતિ ઔર
 વેયાવચ્ચગરાણં પ્રમુખ પાઠ કહના । ઇસમેં પ્રમાણ હે કે શ્રી
 હરિભદ્રસૂરિજીકૃત ચૈત્યવંદનસૂત્ર કી ટીકા લલિતવિસ્તરા મેં કહા હૈ ।
 તથા ચ તત્પાઠઃ - એવમેતાવત્પઠિત્વોપચિતપુણ્યસંભારા
 ડચિતેષૂપયોગફલમેતદિતિ જ્ઞાપનાર્થ પઢંતિ વેયાવચ્ચગરાણં સંતિગરાણં
 સમ્મદિદ્વિસમાહિગરાણં કરેમિ કાઠસ્સેમ્મં ઇત્યાદિ યાવદ્દોસિરામિ ॥
 વ્યાખ્યા ॥ પૂર્વવન્નવરં વૈયાવૃત્યકરાણાં પ્રવચનાર્થવ્યાવૃ(પ)તભાવાનાં
 યક્ષામ્રકુષ્માન્ડ્યાદીનાં શાંતિકરાણાં ક્ષુદ્રોપદ્રવેષુ સમ્યગ્દૃષ્ટાં સામાન્યેનાન્યેષાં

સમાધિકરાણાં સ્વપરયોસ્તેષામેવ સ્વરૂપમેતદેવૈષામિતિ વૃદ્ધસંપ્રદાયઃ ।
 એતેષાં સંબંધિનં સસમ્યર્થે વા ષષ્ઠી, એતદ્વિષયં એતાન્યાશ્રિત્ય કરોમિ
 કાયોત્સર્ગમિતિ કાયોત્સર્ગવિસ્તરઃ પૂર્વવત્ સ્તુતિશ્ચ નવરમેષાં
 વૈયાવૃત્યકરાણાં, તથા તદ્ભાવવૃદ્ધેરિત્યુક્તપ્રાપ્યં તદપરિજ્ઞાનેપ્યસ્માત્
 શુભસિદ્ધાવિદમેવ વચનં જ્ઞાપકં સિદ્ધમેતદ્દ્યભિચારકાદૌ તથેક્ષણાત્
 સદૌચિત્યપ્રવૃત્ત્યા સર્વત્ર પ્રવર્તિતવ્યમિત્યૈદંપર્યા(ય)યમસ્ય, તદેતત્
 સકલયોગબીજં વંદનાદિપ્રત્યયમિત્યાદિ ન પઠયતેઽપિ
 ત્વન્યત્રોચ્છ્વસિતેનેત્યાદિ તેષામવિસ્તત્વાત્, સામાન્યપ્રવૃત્તેસ્થિત્યમેવોપકારદર્શનાત્
 વચનપ્રામાણ્યાદિતિ ॥ અર્થ : ॥ સિદ્ધસ્તવ પર્યંત સ્તુતિ પઢકે પુણ્યપુણ્ય
 હુવા અબ જો ઉચિત હૈ ઉનકે વિષય ભી ઉપયોગ ફલકે વાસ્તે
 વૈયાવૃત્યગરાણં ઇત્યાદિ પાઠ પઢે. વૈયાવૃત્યકર કિસકું કહના કિ જિનોને
 પ્રવચનકે અર્થ ભાવકા વ્યાપાર ક્રિયા હૈ એસે જો કુખ્યાંડાદિ દેવતા ઔર
 ક્ષુદ્રોપદ્રવકે શાંતિ કરનેવાલે દેવતા ઔર સમ્યગ્ દ્રષ્ટિકે અધિકારી દેવતા
 ઇનકું આશ્રય કરકે કાઉસ્સગ્ગ કરતા હું. ઇસતરે કાઉસ્સગ્ગ કરકે સ્તુતિ
 ભી ઉનકી કહની. ઉનકે ભાવકિ વૃદ્ધિકે વાસ્તે. વહ અગર ઉપયોગ નહી
 ભી દેગે તો ભી કરનેવાલેકું ઇસ અભિપ્રાયસે શુભસિદ્ધિ હોયગી. ઉચિત
 કાર્યકી પ્રવૃત્તિ. ભવ્ય પ્રાણીકું સર્વત્ર પ્રવર્તના ચાહિએ. વંદનવત્તિયાએ
 ઇત્યાદિ પાઠ નહી કહના; કિંતુ અન્નત્યૂસસિએણં ઇત્યાદિ પાઠ હી કહના
 ચાહિએ. ક્યું કિ દેવતા, અવિરતિ હૈ. સામાન્ય પ્રવૃત્તિ સે હી ઉપકારકા
 દર્શન હૈ ॥ ઔર વંદિતુસૂત્રમે ભી સમ્મદિદ્વી દેવા ઇસ પદમે દેવા શબ્દ
 કહના ઇસમે પ્રમાણ દેતે હૈ કિ ષડાવશ્યક લઘુવૃત્તિમે ટીકાકાર ને સમ્મદિદ્વી
 દેવા એસાહી પાઠ લિખા હૈ ઔર અર્થ ક્રિયા હૈ યહ ઉત્તરપક્ષ હૈ ॥

અબ ઇસ પર નિર્ણય ક્રિયા જાતા હૈ કિ ॥ વાદીને ચાર નિકાયકે
 દેવકા સાહાય્ય નહી લેના ઇસ મેં શ્રી ભગવતીજસૂત્રકા વચન તુંગિયા
 નગરીકે શ્રાવકોકે વર્ણનકે અધિકારકા પ્રમાણ દિયા, પરંતુ ઇસ સૂત્રમે યહ
 બાત સાબિત નહી હોતી કી ‘ધર્મકાર્યમે સાહાય્ય નહી વાંછના.’ ક્યું

કિ વહાંકા સૂત્રકા આલાવા યહ હૈ ॥ અસહિજ્જ દેવાસુરનાગસુવત્રજકૂચ
 રકૂચસ કિન્નર કિંપુરિસ ગરુલ ગંધવ્વ મહોરગાઈર્હિં દેવગણેર્હિં
 નિગ્ગંથાઓ પાવયણાઓ અણતિક્કમણિજ્જા ॥ વ્યાખ્યા ॥ અવિદ્યમાનં
 સાહાય્યં પરસહાયકમત્યંતસમર્થત્વાદ્યેષાં તે અસહાય્યાસ્તે ચ તે
 દેવાદયશ્ચેતિ કર્મધારયઃ ॥ અથવા વ્યસ્તમેવેદં તેનાસહાય્યા આપદ્યપિ
 દેવાદિસાહાયકાનપેક્ષાઃ સ્વયંકૃતં કર્મ સ્વયમેવ ભોક્તવ્યમિત્યદીનમનોવૃત્તય
 इत्यर्थः અથવા પાર્ષદિભિઃ પ્રારબ્ધસમ્યક્ત્વાદિચલનં વેતિ ન
 પરસાહાય્યમપેક્ષંતે સ્વયમેવ તત્પ્રતિઘાતસમર્થત્વાજ્જિન-
 શાસનાત્યંતભાવિતત્વાચ્ચેતિ इत्यादि ॥ ઇસકા યહ આશય હૈ કિ એક
 અર્થ, પ્રથમ ટીકાકારને યહ ક્રિયા કિ ‘પરકે સહાયકી અપેક્ષા નહી
 કરનેવાલે’ અર્થાત્ આપહી અત્યંત સામર્થ્યયુક્ત હૈ એસે જો દેવતા
 વૈમાનિકાદિકનો-કરકે ભી પરમેશ્વરકે શાસનસે નહી ચલાએ જા સકતે હૈ
 એસે વહ શ્રાવક હૈ. ઇસ અર્થમે તો અસહાય્ય પદ દેવોંકા વિશેષણ હૈ.
 એસા ટીકાકારને વ્યાખ્યાન ક્રિયા. ઇસ વાસ્તે યહ અર્થ તો ઇહાં ઉપકારક
 નહી ॥ ઔર દૂસરા અર્થ યહ હૈ કિ અસહાય્ય પદ શ્રાવકોકા વિશેષણ
 કરકે ભિન્ન વ્યાખ્યાન કરના. તબ એસા વ્યાખ્યાન ક્રિયાહૈ કિ ‘આપદામેં
 ભી દેવાદિકકે સાહાયકિ અપેક્ષા વહ શ્રાવક નહિ કરતે હૈ. ’ કિંતુ એસા
 વિચારતે હૈં કિ ‘અપના ક્રિયા આપહી ભોગના ચાહિયે’ ઇસ વાસ્તે ચિત્તમેં
 દીનતા નહી લાતે હૈ ॥ અથવા પાર્ષદિ પ્રમુખ સમ્યક્ત્વસે ઉનકો ચલાનેકો
 ઉદ્યત હોવે ઉસ વખતમેં ભી વહ શ્રાવક દુસરે કોઈ કે સાહાય્યકિ અપેક્ષા
 નહી કરતે હૈ. ક્યું કિ વહ આપહી ઉત્તર પ્રમુખ કરનેમેં સમર્થ હૈ. ઔર
 જિનશાસન કરકે ઉનકા ચિત્ત અત્યંત વાસિત હૈ । ઇન અર્થોસે ભી યહ
 સૂચિત હુવા કિ આપદા પ્રમુખ સાંસારિક દુઃખકાર્યમેં કોઈ કિ સહાય નહી
 વાંછતે હૈ ।

ઇસસે અત્યંત ધર્મમેં નિશ્ચલતા રખકર કોઈ પારકી સાહાય્ય નહી
 વાંછના યહ ભી સૂચિત હુવા, પરંતુ ‘ધર્મરૂપ મુખ્ય કાર્યકે નિમિત્ત ભી

સહાય નહીં વાંછના'. યહ અર્થ કોઈ અર્થસે સૂચન હોતા નહીં ॥ કિંતુ અનેક સિધ્ધાંતકે પ્રમાણસે સર્વવિરતિ સાધુકું ભી ધર્મકાર્યકે વિષયમેં દેવાદિકકી સાહાય લેના સિદ્ધ હૈ. તો શ્રાવક કી કયા ગિનતિ ? ક્યું કિ શ્રાવક તો સાધુ ધર્મકા હિ દેશધર્મ પાલતા હૈ ઔર સામાયિકાદિ ક્રિયાંભી સાધુ કે અનુયાયી દેશ ભાગ લે કર કરતા હૈ ॥ તથા ચ સિદ્ધાંત પાઠઃ ॥ શ્રી રાયપસેણીય સૂત્રમેં શ્રી કેશીકુમરકે વર્ણનમેં વિજ્ઞાપહાણે મંતપ્પહાણે એસા પાઠ હૈ. ઉસકા અર્થ ટીકાકારને યહ કીયા હૈ । વિદ્યાઃ પ્રજ્ઞપ્ત્યાદિ-દેવતાધિષ્ઠિતા વર્ણાનુપૂર્વ્યઃ, મંત્રાઃ હિરણ્યગમેષ્યાદિદેવતાધિષ્ઠિતાઃ અથવા સારાધના વિદ્યા, સાધનરહિતા મંત્રાઃ ॥ અર્થ ॥ પ્રજ્ઞપ્તિ પ્રમુખ દેવી કરકે અધિષ્ઠિત જો વર્ણાનુપૂર્વી હોય ઉસકું મંત્ર કહના : અથવા સાધન કરનેસે જો સિદ્ધ હોય સો વિદ્યા કહીએ ઔર સાધન રહિત જો હોય સો મંત્ર કહીએ. વહ શ્રી કેશીકુમાર, વિદ્યા ઔર મંત્ર કરકે પ્રધાન હૈ. અર્થાત ઔરકી અપેક્ષા અધિક હૈ ॥

ઈસમેં યહ આશય હૈ કિ સાધના કરે વિના વિદ્યા સિદ્ધ હોતી નહિ ઔર જબ સાધુને સાધન કીયા તબ સાહાય વંછી વા નહીં ? પ્રયોજન બિના કોઈ કાર્યમેં કોઈ પ્રવૃત્ત હોતા નહિ. જબ વહ લોગ સાધનમેં વિદ્યાકે પ્રવૃત્ત હુએ હોંગે તબ યહ અવશ્ય વિચાર હોગા કિ 'ઈસકું મેં સિધ્ધ કરું, કોઈ વખત ધર્મકાર્યમેં કામ આવેગી ॥'

ઈસી સૂત્રકે અનુયાયી યુગ પ્રધાન શ્રુતધર નેમિચંદ્રસૂરિ રચિત પ્રવચન સારોદ્ધારમેં ૧૩૪ કે દ્વારમેં સમ્યક્ત્વકે ૬૭ ભેદ કહે હૈ. ઉસમે ૮ પ્રભાવક પુરુષ કહે હૈ । તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ પાવયણી, ધમ્મકહી, વાર્હ, નૈમિત્તિઓ, તવસ્સી વિજ્ઞાસિદ્ધો ય કઈ અદ્વૈવ પભાવગાં ભણિયા ॥ ૫૦ ॥ ઈસકા યહ અભિપ્રાય હૈકિ પ્રાવચની, ધર્મકથી, વાદી, નૈમિત્તિક, તપસ્વી, વિદ્યાવાન, સિદ્ધ, કવિ, એ આઠ પ્રભાવક પુરુષ જિનધર્મકે સહાય કરનેવાલે હોતે હૈ. ઈન મેં છઠા ભેદ વિદ્યાવાન કહા. ઉસકા ટીકાકારને યહ વ્યાખ્યાન કહી હૈ, વિજ્ઞતિ મોતુપ્લોપાત્ વિદ્યાવાન, વિદ્યાઃ-

પ્રજાપ્ત્યાદયઃ શાસનદેવતાઃ તાઃ સાહાયકે यस્ય વિદ્યાવાન્ ॥ અર્થે ॥ પ્રજાપ્તિ પ્રમુખ શાસનદેવી હૈ સહાય જિસકે ઉસકું વિદ્યાવાન્ કહના. જિસતરે મહાનસી (માહેશ્વરી) નગરીકે બૌદ્ધ રાજાને જૈનધર્મ ઉપર દ્વેષ રખકર શ્રી પર્યુષણ પર્વમેં મંદિરમેં ફુલ લાના જબ બંદ કર દિયા થા તબ વજ્રસ્વામી વિદ્યાકે બલસે આકાશમાર્ગસે જા કર માહેશ્વરી નગરીકે હુતાશન નામા (મહા)દેવકે બગીચેસે ઔર હિમવંત પર્વતસે કમલપ્રમુખ ફુલ લા કર પૂજા પ્રમુખ ઉત્સવ કરાયા. ઔર ધર્મકી ઉન્નતિ કરી. તબ રાજા ચમત્કાર દેખ કર પ્રતિબોધ પ્રાપ્ત હુવા. એસોકું વિદ્યા પ્રભાવક કહતે હૈ ઇસકી કથા શ્રી આવશ્યકબૃહદ્વૃત્તિમેં લીખી હૈ સો દેખ લેના ॥

ઇસીતરે આઠ પ્રભાવક નિશીથયૂર્ણિમેં ભી લિખે હૈ । ઇસ અર્થસે ભી દેવસહાય સાધુકું સિદ્ધ હુવા ॥ ઇસીતરે શ્રી વ્યવહારભાષ્યમેં ભી આચાર્યકે ઉપદેશ મુજબ અષ્ટમી, ચતુર્દશી તથા ચંદ્ર સૂર્યકા ગ્રહણમેં વિદ્યા સાધન સાધુકું કહા હૈ ॥ તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ વિજ્ઞાણં પઙ્કિવાદિ પવ્વે પવ્વે અ દિંતિ આયરિયા । માસદ્ધમાસઆણં પવ્વં પુણ હોઇ મજ્ઞંતુ ॥ ૧ ॥ પક્ખસ્સ અઠ્ઠમી ખલુ માસસ્સ ચ પક્ખિઅં મુણેયવ્વં । અન્નંપિ હોઇ પવ્વં ઉવરાઓ ચંદસૂરાણં ॥ વ્યાખ્યા ॥ આચાર્ય વિદ્યાનાં પરિપાટીઃ પર્વણિ દદતિ, તત્ત્વિકં પર્વ ? માસાર્દ્ધમાસયોર્મધ્યં, તદેવાહ - પક્ષસ્ય મધ્યમષ્ટમી, માસસ્ય મધ્યં પાક્ષિકં, અન્યદપિ પર્વ યત્ર ચંદ્રસૂર્યયોરુપરાગો - ગ્રહણં ભવતિ ॥ અત્રૈવ ચૂર્ણિકારેણ લિખિતં ॥ કળ્પપક્ષસ્સ ચઠ્ઠસીએ વિજ્ઞસાહણોવયારો ઇત્યાદિ

ઇસીતરે શ્રી મહાનિશીથ સૂત્રમેં ભી જલ-અગ્નિ-ચોર-દુષ્ટરાજા- સર્પ- જોગિની-ભૂત-રાક્ષસ-પિશાચ- મારી-કલહ-રોગાતંક-અટવી-સમુદ્રાદિક- મહાભયકે વિષે ઔર દુઃસ્વપ્ન-અપશુકન-ગ્રહપીડા-વીજળી-મહાવિરોધ પ્રમુખ સર્વ ભયકે વિષે આત્મવિરાધના, સંયમકી રક્ષાકે વાસ્તે સાધુકું વિદ્યા જપને કી આજ્ઞા હૈ । અગર નહી જપે તો પ્રાયશ્ચિત્ત લગે. ઇસીતરે રાત્રિકો સંથારે મેં સોવતી (સૂતી) વખતે ભી સર્વ ઉપદ્રવ નિવારણાર્થ સાધુ નિત્ય વિદ્યાકા

જાપ કરે અગર નહી કરે તો ઉપસ્થાપના નામા પ્રાયશ્ચિત્ત હોતા હૈ ॥
સો પાઠ યહ હૈ ॥ જલ-જલણ-દ્વુદ્ય-સાવય-ચૌર-નરિંદાહિ-જોગિણી
ભા ૧ । તહ ભૂય-જક્ષ રક્ષસ-ખુદ-પિસાયાણ મારીણ ॥ ૧ ॥ કલિ-
કલહં-વિગ્ગહ-રોગાયંકં તારાઈસમુદ્દમજ્જે ય દુર્ચ્ચિતિઅ અવસણે
સંભારિયવ્વા ઇમા વિજ્જા ॥ ૨ ॥ ઇહાં આશાતનાકે ભયસે વિદ્યા કે
મૂલ અક્ષર નહિ લિખે, સૂત્ર કી પરત મેં દેખ લેના ॥

તઓ એઆએ પવરવિજ્જાએ અત્તાણં ગંધસમહિમંતિરુવા ઇમે
સત્તક્ષરે ઉત્તમંગો, ભયજંઘ, કુચ્છી, ચલણતલે, સુણિસેજ્જા, ॥ ઇહાં
પણ મંત્રાક્ષર લિખે નહી. આગમકી પુસ્તક સે દેખ લેના ॥ દુસુમિણ
દુન્નિમિત્ત ગહપીડુવસગ્ગમારિદ્ધિભઓ । વાસાસણિવિજ્જુએ વાયારિમહાજણ-
વિરોહે જં ચત્થિ ભયં લોગે તં સવ્વં નિપ્પફલે ઇમાએ વિજ્જાએ
સઢ્ઢળહે મંગલયરે પાવહરે સયલપાવક્ખય સોક્ખદાઈ અ કાઝમિમે
પચ્છિત્તે ॥ સંથારગંઘિ ઉણ ઇમસ્સ ણં ધમ્મસરીસ્સ ગુરુપારંપરિએણં
સમુવલદ્ધેહિં તુ ઇમેહિં પરમમંતક્ષરેહિં દસસુવિ દિસાસુ અહિ-
હરિદુટ્ટપંત- વાણમંતર-પિસાયાદીણં રક્ષણં કરેજ્જા ઉવટ્ટાવણં ॥

ઈસીતરે પ્રાયશ્ચિત્ત લેનેકે અવસરમેં ભી શ્રુતદેવતાકી વિદ્યાકા લાખ
જાપ કરકે સાધૂ વિદ્યા સિદ્ધ કરે, ફેર સુપના (સ્વપ્ન) વિદ્યાકે બલસે જેસા
પ્રાપ્ત હોય ઉસકા પરમાર્થ સમજ કર ફેર આલોચણા ગ્રહણ ફેર. એસા
મહાનિશિથમેં લિખા હૈ ॥ તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ વંદિતું ચેઈએ સમ્મં
છટ્ટં ભત્તેણ પરિજવે ઇમં સુયદેવયા વિજ્જં । લક્ષહં ચેઈઆએ ઉવસંતો
સવ્વભાવેણ એગચિત્તો સુનિચ્છિઓ આઝસો ઉવ્વવવક્ખિત્તો
રાગરૂઢઅરૂઢવજ્જિઓ ઇત્યાદિ ॥ ઇસીતરે વ્યવહાર સૂત્ર કી ચૂર્ણમેં ભી ગુરુકે
અભાવમેં સાધૂ તેલા (અદ્ભુત) કરકે દેવતાકા આરાધન કરે, ફેર દેવતાકે
સહાયસે સાધુ આલોચણા લેવે એસા કહા હૈ ॥ સો પાઠ યહ હૈ । ઇત્ય
તિત્થકરેણ ગણહેરેહિ ય બહુણિ પાયચ્છિત્તાણિ દિજ્જમાણાણિ દેવયાએ

દિદ્વાણિ, તાઓ દેવયાઓ અઠમભતવં કાઝ આકંપિતા આલોણ્ડ ઈત્યાદિ॥

ફેર શ્રી નિશિથભાષ્ય ચૂર્ણીમેં સોલમે ઉદ્દેશમેં સાધૂકા દિશા ભૂલે થકે, બાલવૃદ્ધ ગચ્છકી રક્ષાકે નિમિત્ત માર્ગ પૂછનેકે વાસ્તે, વનદેવતાકા કાઉસ્સગ્ગ વનમેં કરે. તબ વહ દેવતા ઉનકે આરાધન કરનેસે પ્રત્યક્ષ હોતે હૈ ઔર રાસ્તા બતાતા હૈ । યહાં પ્રાયશ્ચિત્ત ઉનકુ ઈસ બાતકા લગતા નહી હૈ કિંતુ શુદ્ધ કહા હૈ । સો યહ પાઠ હૈ ॥ તાહે દિસાભાગયમુનંતા । બાલવુઢ્ઢગચ્છસ્સ રક્ષણદ્વાવણ દેવયાએ કાઝસ્સગ્ગ કરંતિ સા આકં-પિઆ દિસિભાગં પંથં કહેજ્જા ઇત્યાદિ યાવત્ એથ સુદ્ધો ચેવ નત્થિ પચ્છત્તં ઇતિ ॥

ફેર આચાર્ય પ્રમુખ વિહાર કરતે વખત મૂહર્ત દેખતે હૈ સો જ્યોતિષી દેવોકા સાહાય લેના. ઈસમેં સિદ્ધ હોતા હૈ । યદુક્તં શ્રી બૃહતકલ્પભાષ્યવૃત્તૌ દ્વિતીય ખંડે ॥ આણુકૂલેત્યાદિ અનુકૂલં ચંદ્રબલં તારાબલં વા યદા સૂરીણાં ભવતિ તદા નિર્ગમકઃ - પ્રસ્થાનં ક્રિયતે નિર્ગતાશ્વોપાશ્રયાદ્યાયાત્ સાર્થં ન પ્રાપ્નુવંતિ તાવદાત્મનૈવ શકુનં ગૃહ્ણતિ પ્રાપ્તાસ્તુ સાર્થસત્કેન શકુનેન ગચ્છતીત્યાદિ ॥ ઈસીતરે ગણિવિજ્જાપઇન્નાંગ સૂત્રમેં ભી કહા હૈ ॥ પસત્થેં સુનિમિત્તેસુ પદત્થાણિ સયારભે । અપ્પસત્થ નિમિત્તેસુ સવ્વકજ્જાણિ વજ્જાએ ॥ ૮૨ ॥ દિવસાઓ તિહી બલિઓ તિહીઓ બલિયં તુ સુવ્વઈરિક્ખં , નક્ખત્તા-કરણમાઈસુ કરણા ગહદિણાવલિ ॥ ૮૩॥ ગહદિણાઓ મુહુત્તો ,મુહુત્તા સઝણો બલી, સઝણાઓ બલં વિલગ્ગં તઓ નિમિત્તં પહાણં તુ ॥ ૮૪ । વિલગ્ગાઓ નિમિત્તઓ નિમિત્તં બલમુત્તમં । ન તં સંવિજ્જાએ લોએ નિમિત્તા જં બલં ભવે ॥૮૫॥ ઈત્યાદિ અનેક સિદ્ધાંતોકે વચનસે સાબૂત (નક્કી) હોતા હૈ જો ધર્મરુપ મુખ્ય કાર્ય હૈ, ઉસકે નિમિત્ત સાહાય લેના અયુક્ત નહી હૈ. ઔર યોથી થુઈ તથા વૈયાવચ્ચગરાણંકે આલાવેમેં તો સહાય લેનેકા અભિપ્રાય

હી નહી હે. કિંતુ ધર્મકાર્યમે પ્રેરણારૂપ અભિપ્રાય હે, સો આગે ચૈત્યવંદન ભાષ્યકી વૃત્તિ કા પાઠ લિખેંગે ઉસસે ખુલ જાયગા ॥ અબ યહાં પ્રથમ યહ વિચાર કરતે હે કિ વાદીને જો કલ્પભાષ્યકી ગાથાકા પ્રમાણ દિયા સો વહ કિસ સંબંધકી હે ? ઔર ઉનકા કયા આશય હે ? નિસ્સકડમનિસ્સકડે વાવિ ચેઇએ સવ્વહિં થુઈ તિણિણ । વેલંબ ચેઇયાણિવ નાઝ એક્કકિયાવાવિ ॥ ૧ ॥ ॥અર્થ ॥ નિશ્રાકૃત વા અનિશ્રાકૃત ચૈત્યમેં ભી સર્વલોગ તીન સ્તુતિ કહે. ઔર વેલા થોડી વા મંદિર બહુત જાન કર એક એક સ્તુતિ ભી કહે ॥ ઔર વાદીને જો દૂસરી ગાથા લખી ઉસકે પીછેકે સંબંધકી ગાથા સહિત વ્યાખ્યાન કરતે હે ॥ કલ્પભાષ્ય, વ્યવહાર ભાષ્યવૃત્તિકે વચનસે ॥

તથા ॥ જિનપ્રતિમાસ્નાન-દર્શનનિમિત્તં કેનાપિ સંઘપ્રયોજનેન વા સમવસરણે દેવગૃહે ચ સાધુમિર્ગતવ્યમ્ ॥ દુલ્લિંગમલસ્સાવિ તણુ રપ્પે સહાજણયા દુહા વા ઉવહો એવ તો ચિદ્વંતિ ન ચેઇએ ॥ ૧ ॥ તિણિણ વા કહ્હુ જાવ થુઇઓ તિસિલોગિયા તાવ તત્થ અણુણ્ણાયં કરણેણઽવરેણ વિ ॥ ૨ ॥ એષા તનુઃ સ્નાપિતાપિ દુરભિગંધપ્રસ્વેદ-પરિસ્ત્રાવિણી તથા દ્વિધા - અધ ઋધ્વશ્ચ વાયુનિર્ગમઃ, ઉચ્છવાસનિશ્વાસ-નિર્ગમશ્ચ, તેન કારણેણ ચૈત્યે સાધવો ન તિષ્ઠંતિ । અથવા શ્રુતસ્તવાનંતરં તિસ્રઃ સ્તુતીસ્ત્રિશ્લોકિકાઃ શ્લોકત્રયપ્રમાણા (સિદ્ધસ્તવની આદ્યગાથાત્રિક) યાવત્કર્ષતે તાવત્તત્ર ચૈત્યેઽવસ્થાનમનુજ્ઞાતં કારણેન કારણવશાત્ પેરેણાપિ સાધૂનામવસ્થાનં ચૈત્યેઽનુજ્ઞાતમિતિ ॥ અર્થ ॥ જિન પ્રતિમાકે સ્નાન, દર્શનકે નિમિત્ત વા ઔર કોઈ સંઘકે પ્રયોજનસે, સાધુઓકું ચૈત્યમેં જાના ચાહિયે, પરંતુ યહ શરીર અચ્છીતરે ચાહે જિતના સ્નાન કરાવો તો ભી દુર્ગંધ - પસીનાહી ઇસસે ઝરતા હે, ઔર નીચેસે વા ઉપરસે દોનુ તરફસે વાયુ ઇસસે નિકલતી હે ! ઇસ કારણસે અર્થાત આશાતનાકે ભયસે મંદિરમેં સાધુ નહી ઠહરતે હે અથવા જો ઠહરે ભી

તો પુકખરવરદીવહે. ઇત્યાદિ જ્ઞાન - સ્તવકે બાદ સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં. ઇત્યાદિ ગાથા ૩ પઢે તબ તક મંદિરમેં ઠહરનેકી આજ્ઞા હૈ. ઔર કારણવશસે જ્યાદા ભી ઠહરે તો આજ્ઞા હૈ ॥ યહ સર્વ વચન, મંદિરકે ચૈત્ય-વંદન સંબંધી હૈ ॥ પરંતુ ઇસમેં ભી કારણેણ પરેણવિ ઇસ વચન કરકે આગે ઔર ભી ચૈત્ય વંદનકી વિધિ બાકી રહી હૈ. યહ અર્થસૂચન હોતા હૈ ॥

ઔર ચૈત્યવંદનભાષ્ય અવચૂરિ, ટીકા - પ્રમુખકે પાઠસે ચોથી થુઈ ઔર વૈયાવચ્ચગરાણં પ્રમુખ પાઠ પ્રત્યક્ષ સાબૂત હોતા હૈ સો લિખતે હૈ ॥ દહતિગ૧ અહિગમપણગં૨ દુદિસિ૩, તિહુગહ૪ તિહાઝ વંદણયા૫, પણિવાય૬ નમુકારા૭ વત્રા સોલસય સીયાલા૮ ॥ ૨॥ ઇગસીઈસયં તુ પયા૯ સગનઝઈ સંપયાઓ૧૦ પળદંડા૧૧ ૫૨ અહિગાર૧૨ ચઝ વંદણિજ્જ૧૩ સરણિજ્જ ૧૪ ચઝહ જિણા૧૫ ॥૩॥ ચઝરો થુઈ૧૬ નિમિત્તદુ૧૭ ૫૨ હેઝઅ૧૮ સોલ આગારા ૧૯ ૫૩ ગુણવીસ દોસ૨૦ ઝસગમાણ૨૧ થુત્તં ચ ૨૨ સગવેલા૨૩ ॥૪॥ દસ આસાયણચ્ચાઓ૨૪ સવ્વે ચિઝવંદણાઈ ઠાણાં ૫ ૫૪ ચઝવીસ દુવારેહિં દુસહસ્સા હુંતિ ચઝસયરા ॥૫॥ દ્વારં ॥ ઇતિ ભાષ્યમૂલગાથાઃ ॥ શ્રી ભાષ્યકારને ૨૪ દ્વાર ચૈત્યવંદનમેં વર્ણન કિએ. ઉસમે પંચમદ્વારમેં ત્રીન પ્રકારકી ચૈત્યવંદના 'તિહાઉ વંદણયા' ઇસ ૫૬ કર કે સૂચિત કરી.

વિશેષ વર્ણન ગાથા ૨૩ મેં ભાષ્યકારને કિયા સો યહ હૈ ॥ નવકારેણ જહણ્ણા,ચિઝવંદણ, મજ્જદંડ થુઈજુઅલા૨ ૫૩ પળદંડ થુઈ ચઝક્કગ થય પણિહાણેહિં ઝક્કોસા૩ ॥૨૩॥ ઇસકી વ્યાખ્યા, અવચૂરીવાલેને યહ કરી હૈ ૫૪ ૫ ૫૪ નમસ્કારેણંજલિબંધશિરોનમનાદિલક્ષણાપ્રણામમાત્રેણં યદા નમો અરિહંતાણમિત્યાદિના, અથવા એકેન શ્લોકાદિરૂપેણ નમસ્કારેણેતિ, જાતિનિર્દેશાદ્બહુભિરપિ નમસ્કારૈઃ : ૫૫ ૫૬ યદ્વા નમસ્કારેણ પ્રણિપાતાઽપરનામ- તયા પ્રણિપાતદંડકેનૈકેન મધ્યા મધ્યમાદંડકશ્ચ અરિહંતચેઙ્યાણમિત્યાદ્યકઃ સ્તુતિશ્ચ પ્રતીતા એકા તદંત એવ યા દીયતે ત એવ યુગલં યસ્યાઃ સા

દંડસ્તુતિયુગલા ચૈત્યવંદના શક્રસ્તવોડપ્યાદૌ ભળ્યતે અથવા દંડકયોઃ શક્રસ્તવચૈત્યસ્તવરૂપયોર્યુગલં સ્તુત્યોશ્ચ યુગલં યત્ર સા દંડસ્તુતિયુગલા, ઇહ ચૈકા સ્તુતિશ્ચૈત્યવંદનાદંડકકાયોત્સર્ગાનંતરં શ્લોકાદિરૂપતયાડન્યાન્ય-જિનચૈત્યવિષયતયાડધ્રુવાત્મિકા તદનંતરં ચાન્યા ધ્રુવા લોગસ્સુજ્જોયગરે ઇત્યાદિ નામસ્તુતિસમુચ્ચારસ્વરૂપો, યદ્વા દંડકઃ શક્રસ્તવાદયઃ પંચ સ્તુતિ યુગલં ચ સમયભાષયા સ્તુતિચતુષ્ટયમુચ્યતે યત્ આઘ્યાસ્તિસ્ત્રોપિ સ્તુતયો વંદનાદિરૂપત્વાદેકા ગણ્યેત ચતુર્થી સ્તુતિસ્નુશાસ્તિરૂપા વા દ્વિતીયોચ્યતે તથા પંચભિર્દંડકૈઃ સ્તુતિચતુષ્કેણ, સ્તવેન, પ્રણિધાનેન ચોત્કૃષ્ટાઃ ॥ ૨૩ ॥ અર્થ : ચૈત્યવંદના ૩ પ્રકાર કી હૈ ॥ જઘન્ય ૧, મધ્યમ ૨, ઉત્કૃષ્ટ ૩ તિસમે જઘન્ય ચૈત્યવંદના તો હાથ જોડ કર શિરસે નમસ્કાર કરના વા નમો અરિહંતાણં એસા પદ ફક્ત ઉચ્ચારણા કરણા વા કોઈ એક શ્લોક પરમેશ્વરકે સ્તુતિકા બોલ દેના, વા ફક્ત શક્રસ્તવ પદ દેના, ઇતનેસે હી હોતા હૈ ॥ ઓર મધ્યમ ચૈત્યવંદના - શક્રસ્તવ પદકે યાવત અરિહંત-ચેઈયાણં ઇત્યાદિ પાઠ પઢકર કાઉસ્સગ્ગ કે બાદ એક થુઈ કરણી, વા ચૈત્યવંદન સહિત શક્રસ્તવ થુઈ પર્યંત પઢકર લોગસુજ્જોયગરે ઇત્યાદિ ચતુર્વિંશતિ જિન સ્તુતિ પઢની અથવા ૪ વાર થુઈ કર દેવવંદન કરના, ઇતિને પ્રકાર સે હોતી હૈ । ઓર ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્યવંદના પાંચ દંડક ચાર થુઈ-સ્તવન યાવત્ જયવીરયાય ઇત્યાદિ પ્રણિધાનપાઠ તક કરને સે હોતી હૈ ॥ ઇહાં ભાષ્યકારને મધ્યમ ચૈત્યવંદનામેં તો સ્તુતિ પ્રથમ કી અર્હચૈત્ય, સમસ્ત તીર્થકરં, જ્ઞાન સંબંધી જો હૈ સો તો વંદણવત્તિયાએ ઇત્યાદિ પાઠસે કહી જાતી હૈ. ઇસસે વંદનાદિક સ્વરૂપ હૈ. સો સર્વ એક પ્રકાર કી હૈ. ઇસ વાસ્તે એક હી ગિનતે હૈ. ઓર ચતુર્થ સ્તુતિ વૈયાવૃત્ત્યાકરાદિ દેવ સંબંધી હૈ સો શિક્ષારૂપ હૈ ઇસ વાસ્તે દ્વિતીય ગિની જાતી હૈ. ઇહ દોનું મિલકર સ્તુતિ યુગલ = ચાર સ્તુતિ સિદ્ધ હોતી હૈ ॥

ફેર ભાષ્યકારને વત્રા સોલસય સીયાલા ઇસ પદ મેં ૮ અષ્ટમે વર્ણ પ્રમાણ દ્વાર કહા તિસમેં ચૈત્યવંદન સૂત્રકે સર્વ અક્ષર ૧૬૪૭ કહે. તિસકા વિશેષ ખુલાસા વર્ણન ગાથા ૨૬ તથા ૨૭ મે ક્રિયા સો ૫૯

હે ॥ અડસઠી ૬૮ અટ્ટવીસા ૨૮ નવનડયસયં ચ ૧૧૧ દુસય સગ
 નડઆ ૨૧૭ા દોગુણતીસ ૨૨૧ દુસઠા ૨૬૮ દુસોલ ૨૧૬ અડનડયસઆ
 ૧૧૮ દુવત્રસયં ૧૫૨ ॥ ૨૬ ॥ નવકાર ૧ ખમાસમળર ઈરિય
 ૩ સક્કથયાઈદંડેસું ૮। પળિહાળેસુ અ અદુરુત્ત વત્ર સોલસય સીયાલા
 ॥ ૨૭ ॥ ઇસકે વ્યાખ્યાનમેં અવચૂરિકારને મૂલકે અનુયાયી યહ વર્ણન
 ક્રિયા હૈ ॥ નવકારકે ૬૮ અક્ષર હૈ । ઔર છોભ વંદના સૂત્રકે ઇચ્છામિ
 ખમાસમળો પ્રમુખ પાઠકે ૨૮ અક્ષર હૈ । ઔર ઇરિયાવહીકે ઇચ્છામિ
 પઢિક્કમિડ સે લેકર ઠામિ કાઠસ્સગં પર્યત ૧૮૮ અક્ષર હૈ । ઔર
 શકસ્તવકે સવ્વે તિવિહેણ વંદામિ પર્યત ૨૨૮ ઔર ચતુર્વિંશતિસ્તવદંડકકે
 સવ્વલોએ પર્યત ૨૬૦ અક્ષર હૈ । ઔર શ્રુતસ્તવ દંડકકે સુચસ્સ ભગવઓ
 પર્યત ૧૧૬ અક્ષર હૈ । ઔર સિદ્ધસ્તવદંડકકે સમ્મદિટ્ઠી સમાહિગરાણં પર્યત
 ૧૮૮ અક્ષર હૈ । ઔર પ્રણિધાન દંડકકે જાવંતિ ચેઇઆઇસે લેકર
 આભવમખંડા પર્યત ૪ ગાથા કે ૧૫૨ અક્ષર હૈ । યહ સર્વ મિલકર ૧૬૪૭
 અક્ષર અક્ષરસૂત્રકે રીતે હૈ. ઇહાં ભી વૈયાવચ્ચગરાણં પાઠ સહિત સ્તવમેં
 ૧૧૮ અક્ષરકી સંખ્યા કહી. ઇસકે બિના ૧૬૪૭ કી સંખ્યા મિલેગી નહી.
 ઔર જબ યહ પાઠ સિદ્ધ હુવા તબ ચતુર્થ સ્તુતિ અર્થાત સિદ્ધ હો ગઈ ॥

ફેર ભાષ્યકારને દ્વાર ગાથામેં બાર અહિગારા ઇસ પદસે ૧૨ બારમે
 દ્વારમેં ચૈત્યવંદન સૂત્રકે ૧૨ અધિકાર કહૈ । ઇસકા વિશેષ વર્ણન ગાથા
 ૪૨ સે ગાથા ૪૮ પર્યત ક્રિયા ॥ સો લિખતે હૈ ॥ નમો૧ જેઅઇયર
 અરિહર લોગ ૪ સવ્વપ્ પુકરવ ૬ તમભ સિદ્ધ ૮ જો દેવા ૯
 ઝંજિ ૧૦ ચત્તા૧૧ વૈયાવચ્ચગ્ગ૧૨ અહિગાર પદમ પયા ॥ ૪૨
 ॥ પદમહિગારે વંદે ભાવજિણે બીયએ ૨ દવ્વજિણે । ઇગચેઇય
 ઠવણજિણે તઇયચડત્થંમિ નામજિણે ૪૩ ॥ તિહુઅળઠવણજિણે પુળ
 પંચમગે વિહરમાણજિણ છઠઠે । સત્તમએ સુયનાણં અઠ્ઠમએ સવ્વસિદ્ધ
 થુઇ ૪૪ ॥ તિત્થાહિવ વીરથુઇ નવમે ઝજ્જયંત થુઇ અઠ્ઠાવયાઇ ઇગદિસિ

સુદિઠિ સુર સમરણા ચરિમે ૪૫ ઇત્યાદિ ॥ ૪૫ ઇત્યાદિ ॥ ઇહાં
 યહ આશય હૈ કિ ચૈત્યવંદનમેં ૧૨ અધિકાર કહે હૈ. તિહાં પ્રથમ અધિકાર
 નમો ત્યુણં કા તિસમે ભાવજિનકા વંદન હૈ, દ્વિતીય અધિકાર જેઅઈયા
 સિદ્ધ ઇત્યાદિ તીસમેં દ્રવ્યજિનકા વંદન હૈ. તૃતીય ‘અરિહંતચેઈયાણં’
 ઇત્યાદિ. તિસમેં અધિકૃત મંદિર સંબંધી સ્થાપનાજિનકા વંદન હૈ. જહા
 ચૈત્યવંદન કર રહે હૈ ઓ ચતુર્થ લોગસ્સ ઇત્યાદિ. તિસમે નામ જિનકા વંદન
 હૈ ૪, પંચમ સવ્વલોએ ઇત્યાદિ. તિસમેં ત્રિભુવન સંબંધી સ્થાપનાજીનકા
 વંદન હૈ ૫, ષષ્ઠમ પુદ્ગલવદીવડ્ઢે. ઇત્યાદિ તિસમે વિહરમાન જિન
 જિતને હૈ ઉનકા વંદન હૈ, સપ્તમ તમ તિમિર પડલ. ઇત્યાદિ - તિસમેં
 શ્રુતજ્ઞાનકા વંદન હૈ, અષ્ટમ સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં ઇત્યાદિ તિસમેં સર્વ સિદ્ધોંકિ
 સ્તુતિ હૈ, નવમ જો દેવો. ઇત્યાદિ. તિસમે શાસન નાયક શ્રી મહાવીર
 સ્વામી કી સ્તુતિ હૈ, દશમ ઉજિજતસેલ સિહરે ઇત્યાદિ. તિસમે નેમિનાથ
 સ્વામીકી સ્તુતિ હૈ, એકાદશમ ચત્તારિ અઠ. ઇત્યાદિ તિસમે અષ્ટાપદ
 તીર્થસ્થ જિન સ્તુતિ હૈ. દ્વાદશમેં વૈયાવચ્ચગરાણં ઇત્યાદિ-અધિકાર હૈ.
 તિસમે સમ્યકદ્રષ્ટિ દેવોંકા સ્મરણ હૈ.

ઇહાં બારમેં અધિકારકે વર્ણનમેં સુદિઠિસુર સમરણા ચરિમે યહ
 ભાષ્યકારકા વચન હૈ ઉસકા અવચૂરિવાલોને યહ અર્થ ક્રિયા હૈ ।
 સુદ્રષ્ટિસુરાણાં સ્મરણાત્ તત્પ્રવચનાદિવિષયે વૈયાવૃત્યગુણાનુ
 ચિંતનોત્કીર્તનાદિનોપબંહણા-યથા ધન્યાઃ પુણ્યવંતો યૂયમિતિ અથવા
 સ્મરણા-સંઘાદિવિષયે પ્રમાદિનાં શ્લઘીભૂતૈવ વૈયાવૃત્યાદિ તત્કૃત્યાનાં
 સંસ્મારણં, ચરમે વૈયાવચ્ચગરાણમિત્યાદિ કાયોત્સર્ગકરણં
 તદીયસ્તુતિદાનપર્યંતે ક્રિયતે ઔચિત્યપ્રવૃત્તિરુપત્વાદ્ ધર્મસ્ય ॥ અર્થ ॥
 ઇહાં બારમે અધિકારમેં સમ્યકદ્રષ્ટિ દેવો કા સ્મરણ કરણા. ઇસકા યહ
 અભિપ્રાય હૈ કિ - સંઘાદિ કાર્યકે વિષયમેં જો વૈયાવચ્ચરૂપ જો ઉનકા
 ગુણ હૈ - ઉસકી શ્લાઘા કરકે ઉનકા ભાવ ઉસ કાર્યમેં બઢાવના. અથવા
 સંઘાદિકાર્યકે વિષયમેં પ્રમાદી હો ગએ હૈ અર્થાત વૈયાવૃત્યાદિ જો ઉનકા

કાર્ય હૈ ઉસમેં શિથિલ હો. ગએ હૈ ઉનકુ ઉનકે કાર્યકી યાદ દિલાનેકે વાસ્તે વૈયાવચ્ચગરાણં ઇત્યાદિ પાઠ પઢ કે કાઉસ્સગ્ગ કરના ઔર ઉનકી પ્રશંસારૂપ સ્તુતિ કહની. ક્યું કિ ધર્મ ઉચિત પ્રવૃત્તિ રુપ હૈ । ફેર ભાષ્યકારને દ્વાર ગાથામેં સરણિજજ એસાપદ ચૌદમેં દ્વારમેં કહા. ઉસકે વિશેષ વર્ણનમેં ગાથા ૫૦ મે ઇહ સુરાય-સરણિજજ એસા લિખા હૈ ઉસકી વ્યાખ્યા બૃહદ્વૃત્તિમેં એસી કરી હૈ ।

इह शब्दः पूर्वद्वारे संयोजितोपि डमरुकमणिन्यायेनात्रापि संबध्यते, ततश्च इहेति संपूर्णचैत्यवंदनायां क्रियमाणायां सुराश्च सुर्यश्चेति 'पुरुषस्त्रियोरिति एक शेषे' सुरास्ते च यक्षांबाप्रभृत्यः सम्यग्द्रष्टिदेवता ज्ञातव्याः न त्वर्हन्तस्तेषां प्राग् वंदनीयत्वेनाभिहितत्वादनुशासकत्वात् स्मारकत्वाच्च । एते च किमित्याह ॥

सरणिज्जति स्मरणीयास्तत्तद्गुणानुचिंतनोत्कीर्तनादिनोपबृंहणीयाः स्तवनीया इत्यर्थः । श्लाघ्याश्च जिनप्रवचनस्थः स्वल्पगुणोपि सम्यग्द्रष्टिः प्रशंसायाः कर्मक्षयकारणत्वादुक्तंच- गुणपगरिसबहुमाणो, कम्मक्खयकारणं जेणत्ति । नैवं चेत्तदा उत्तरोत्तरसंयमस्थानवर्तिभिः साधुभिर्जघन्य- तरादिसंयमस्थानवर्तिनः साधवोऽप्यनुपबृंहणीयाः स्युस्तैश्च नियमेषु द्रढाः श्रावकाः न चैतदागमे द्रष्टमिष्टं वा यद्गुणिनां गुणानप्रशश्याद्दर्शनमालिन्याद्यवाप्तेः । आह च नो खलु अप्परिवडिए निच्छयओ मलिन एव सम्मत्ते होइ तओ परिणामो जतोणुपबृंहणा इयति देशविरतिनां वाविरतसम्यग्द्रष्टयः सत्काराह्या न स्युस्तथा च सति तम्हा सव्वपयत्तेणं जो नम्मुकारधारओ । सावओ सोवि दट्ठव्वो जहा परमबंधवो ॥१॥ इत्याद्यपार्थकः स्यादेवं च सकलागमव्यवहारलोपो विमर्शनीयमिदं सूक्ष्मधियेति यद्वा स्मरणीया स्मरणादिषु-प्रेरणादिषु प्रेरणार्हा इत्यादि ।

ઇસકા યહ આશય હૈ કિ સંપૂર્ણ ચૈત્યવંદનામેં સમ્યગ્દ્રષ્ટિ દેવોકું ભી ઉનકે ગુણકી પ્રશંસા કરકે સ્મરણ કરણા ઉચિત હૈ. ક્યું કિ જિનશાસનમેં રહા હુવા થોડા ગુણવાલા ભી સમ્યગ્દ્રષ્ટિ પ્રશંસા કરને યોગ્ય

है. और वह प्रशंसा, कर्मक्षयका कारण है। क्युं कि इससे सम्यक्त्व निर्मल होता है। और उसके भावकी पुष्टता है। इसी वास्ते उत्कृष्ट संयमस्थानवर्ति साधु, जघन्य संयमस्थानवर्ति साधूकी और नियममें द्रढ श्रावकोंकी प्रशंसा करते हैं। जिस तरे श्री महावीर स्वामिने सुलसा-श्राविकाङ्कि प्रशंसा करी और प्रशंसा नही करनेसे उपबृंहणरूप सम्यक्त्वका आचार विराधित होता है। उसके होने से सम्यक्त्वकी मलीनता होगी, इस वास्ते गुणकी प्रशंसा और धर्मके कार्य की प्रेरणा देवों की भी अवश्य करना उचित है।

इरे भाष्यकारने बार गाथामें 'यउरो थुई' यह वह १६ द्वारमें कहा है उसका विशेष वर्णन गाथा पर मे किया। सो यह है अहिगयजिणपढम थुइ, बीया सव्वाण तइय नाणस्स। वैयावच्चंगराण ३ उवओगत्यं चउत्थ थुई ॥ ५२ ॥ इस गाथा में ४ स्तुति वर्णन करी तिसमें वैयावच्चकरोङ्की यतुर्थ स्तुति उपयोगार्थ वर्णन करी है. इसको टीकाकारने ओसा व्याख्यान किया है ॥ तथा च तत्पाठः। चतुर्थस्तुतिः पुनः वैयावृत्यकराणां यक्षांबाप्रमृतीनां सम्यग्दृष्टिदेवानां किमर्थमित्याह- उपयोगार्थं स्वकृत्येषु तेषां सावधानतानिमित्तं भवति च गुणोपबृंहणतस्तत्तद्भाववृद्धिस्ततश्च स्वकार्यकारित्वोपयुक्तता। जगत्प्रसिद्धमेतद्यत्प्रशंसातः सोत्साहं कार्यकरणादर इति तु शब्दो विशेषकस्तेन याः श्रुताङ्गीशासनदेवतादिविषयाः स्तुतयस्ताः सर्वा अपि चतुर्थस्तुतौ निपतन्ति. गुणोपबृंहणद्वारेण तासामुपयुक्ततादिफलत्वादिति स्तुतियुगलेषु तथा निबधनात्, गुणोत्कीर्तनाख्यद्वितीयस्तुतिरूपत्वात्तथा जिनराजस्तुतिवन्दनाद्यात्मकत्वादेका गण्यते वैयावृत्यकरादिस्तुतयस्तु द्वितीया गुणोत्कीर्तनादिरूपत्वादेव युगलत्वसिद्धेः इत्यादि इसका यह रहस्य है कि यतुर्थ स्तुति सम्यग्दृष्टि देवोंकी, उनको उनके कार्यमें उपयोग दिलाने निमित्त होती है. क्युं कि यह जगत्प्रसिद्ध है कि - प्रशंसा करनेसे वह

ઉત્સાહયુક્ત હો કર કાર્ય કરનેમેં પ્રવર્તતા હૈ । ઔર ઇસી ચતુર્થ સ્તુતિકે અંતર્ગત શ્રુતદેવતા પ્રમુખકી સર્વ સ્તુતિ હૈ. ક્યું કિ સ્તુતિ દો પ્રકાર કી હૈ. એક તો વંદનારુપ, દ્વિતીય ગુણ પ્રશંસા રુપ, ઉસમેં પ્રથમકી સ્તુતિ પરમેશ્વર ઔરે જ્ઞાન સંબંધી હૈ । સો વંદના સ્વરુપ હૈ । ઔર ચતુર્થ સ્તુતિ પ્રશંસારુપ હૈ. ક્યું કિ સમ્યક્ત્વકે આલાવેમેં અન્ય દેવકા વંદન પ્રમુખ નિષેધ કિયા હૈ. ઇસી વાસ્તે ચતુર્થ સ્તુતિમેં ‘વંદનવતિયાએ’ પ્રમુખ પાઠ બોલતે નહી. ઇસીતરે સ્તુતિયુગલ જો સિદ્ધાંતમેં કહા સો સિદ્ધ હોતા હૈ । ફેર ભાષ્યકારને ૧૦ મેં દ્વારમેં નિમિત્ત ૮ કાઉસ્સગગે કહે હૈ ॥ તથા ચ પાઠઃ ॥ પાવક્ષ્વણતથ ઇરિયાઈ વંદણવત્તિયાઈતથ નિમિત્તા પવયણસુરસરણતથં ઉસ્સગે ઇય નિમિત્તદ્વા ॥ ૫૩ ॥ ઇસકા યહ આશય હૈ કિ ઇરિયાવહીકા કાઉસ્સગગ, ગમનાગમનકે પાપક્ષય કરનેકે વાસ્તે હૈ । ઔર અરિહંત ચૈત્યાદિક કાર્યોત્સગકિ ‘વંદન વતિયાએ’ પ્રમુખ ૬ નિમિત્ત હૈ ઔર અંત કા કાઉસ્સગગ શાસનદેવતાકે સ્મરણકે અર્થ હૈ ।

ઇસીતરે શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારસૂત્ર તથા વૃત્તિ, ષડાવશ્યક લઘુવૃત્તિ તથા આચાર દિનકર તથા યોગ પ્રકાશ તથા ચતુર્દશ પૂર્વધર શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામી પ્રણીત પ્રતિષ્ઠાકલ્પ તથા પન્નવણાં સૂત્ર કારક શ્રી શ્યામાચાર્યકૃત પ્રતિષ્ઠાકલ્પ તથા ઉમાસ્વાતિ વાચક કૃત પ્રતિષ્ઠાકલ્પ તથા પાદલિખાચાર્ય કૃત પ્રતિષ્ઠા કલ્પ પ્રમુખ અનેક ગ્રંથોસે વૈયાવચ્ચગરાણં પ્રમુખપાઠ તથા ચતુર્થ સ્તુતિ સિદ્ધ હોતી હૈ. ઇહ વિસ્તારકે ભયસે સર્વકે પાઠ લિખે નહી ।

ઇસ પર કોઈ શંકા કરે કિ યહ ગ્રંથ પ્રમાણ નહી હૈ સો વહ શંકાકરની યુક્ત નહી. ક્યું કિ લઘુષડાવશ્યકવૃત્તિ તો શ્રી આવશ્યક સૂત્રકી પંચાગીમેં હૈ સો સર્વકે પ્રમાણ હૈ ઔર શ્રી ચૈત્યવંદન સૂત્ર ભી આવશ્યકસૂત્રકે અંતર્ગત હૈ ઇસમેં અનેક સિદ્ધાંત પ્રભાવ હૈ સો લિખતે હૈ ॥ તથા ચ શ્રી મહાનિશિથ સૂત્ર પાઠ ॥ *સે ભગવં કયરે તે આવસ્સ એ ? ગોયમા ! ચિઈવંદણાઓ* ॥ અર્થ ॥ શ્રી મહાવીરસ્વામીસે ગૌતમ સ્વામી પૂછતે હૈ હે ભગવન્ ! આવશ્યક કોન (કિતના) હૈ ? તબ

ભગવાન. ઉત્તર દેતે હૈ । હે ગૌતમ ! ચૈત્યવંદન પ્રમુખ આવશ્યક હૈ ॥

ઈસીતરે શ્રી જ્ઞાતાજી સૂત્રવૃત્તિમેં ભી લિખા હૈ । સમણેણ સાવણ ય અવસ્સ કાયવ્યં હવઙ્ગ જમ્હા અંતો અહો નિસ્સિઅસ્સય તમ્હા આવસ્સયં નામ ॥ તથા જણં સમણો વા સમણી, વા સાવઓ વા સાવિયા વા તચ્ચિત્તે તમ્મણે ઉભઓકાલં આવસ્સણ ચિદ્વંતિ તણં લોઉત્તરિએ ભાવાવસ્સએ ઇત્યાદિ અનુયોગદ્વારવચનાત્ તથા સમ્યગ્ દર્શનસંપન્નઃ પ્રવચનભક્તિમાન્ ષડ્વિધાવશ્યકનિરતઃ શ્રાવકો ભવતીત્યુ માસ્વાતિવાચકવચનાચ્ચ શ્રાવકસ્ય ષડ્-વિધાવશ્યક સિદ્ધાવાવશ્યકાંતર્ગતપ્રસિદ્ધં ચૈત્યવંદનં સિદ્ધમેવ ભવતીતિ । કાવ્ય અર્થ ॥ સાધુ વા શ્રાવક અહોરાત્રમેં અવશ્ય જિસકો કરે ઉસકો આવશ્યક કહેના. ઈસીતરે સાધુ વા સાધ્વી વા શ્રાવક વા શ્રાવિકા એકાગ્ર ચિત્ત હોકર ઉભયકાલ આવશ્યકમેં રહે ઉસકું લોકોત્તર ભાવાવશ્યક કહના ઇત્યાદિ અનુયોગદ્વારકે વચનસે તથા સમ્યગ્દર્શન કરકે સહિત પ્રવચન ભકિતમાન, છ પ્રકારકે આવશ્યકમેં તત્પર શ્રાવક હોતા હૈ. ઈહ ઉમાસ્વાતિ વાયકકે વચનસે શ્રાવકકો છ પ્રકાર કા આવશ્યક સિદ્ધ હુવા. ઈસ કે સિદ્ધ હોનેસે આવશ્યકકે અંતર્ગત ચૈત્યવંદન પ્રસિદ્ધ હૈ વહ બાત ભી સિદ્ધ હી હોતી હૈ । ઈસીતરે નવાંગીવૃત્તિકારક શ્રી અભયદેવસૂરિજી મહારાજને ભી પંચાશકવૃત્તિમેં ચૈત્યવંદનસૂત્ર આવશ્યકકે અંતઃપાતિ લિખા હૈ ॥ તથા ચ તત્પ્રાઃ ॥ ચૈત્યવંદનભાષ્યકારાદિભિરેતત્કરણસ્ય સમર્થિતત્વાચ્ચ તદધિકતરમપિ તન્નાયુક્તં ॥ ન ચ વાચ્ચં ભાષ્યકારાદિવચનાન્ય-પ્રમાણાનિ । તદપ્રમાણ્યે સર્વથાગમાનવબોધપ્રસંગાદાવશ્યકાનુજ્ઞાતે ચ ચૈત્યવંદનસ્યાનુજ્ઞાતત્વાદાવશ્યકાંતઃપાતિત્વાચ્ચૈત્યવંદનસૂત્રસ્યેત્યલં પ્રસંગેનેતિ ॥

ફેર યહ ચૈત્યવંદન સૂત્ર શ્રી અંગયુલિયા સૂત્રમેં ભી દીક્ષાકિ વિધિ મેં ॥ ચમાસમણ દુગં દાવેઉળ દેવે વંદાવેઙ્ગ જાવ જયવીયરાય પાઠો

॥ ઇસ પાઠમે જાવ શબ્દ કર કે સૂચિત હુવા હૈ ॥ ઇસ વાસ્તે અનેક પ્રમાણસે ચૈત્યવંદનસૂત્ર, આવશ્યક સૂત્ર કે અંતર્ગત હૈ । ઇસ સે સર્વ કો પ્રમાણ હૈ ॥ ઔર પ્રવચનસારોદ્ધાર શ્રી નેમિચંદ્રસૂરિકા બનાયા હૈ ॥ જિનકે શ્રી મહાનિશિથ સૂત્રમેં યુગપ્રધાન શ્રુતધર કહા હૈ. ઇસસે યહ ભી પ્રમાણ હૈ ॥ ઔર આચાર દિનકર શ્રી વર્ધમાનસૂરિકા બનાયા હૈ જિનકે ગુણોના વર્ણન નવ અંગકી ટીકામેં શ્રી અભયદેવસૂરિજી કર ગયે હૈ ઔર જિસકે અનુયાયી પ્રતિષ્ઠા પ્રમુખ કે સર્વ વ્યવહાર કરતે હૈ, ઇસ સે વહ ભી પ્રમાણ હૈ । ઔર ભદ્રબાહુ સ્વામી તથા શ્યામાચાર્યજી યહ લોગ ‘શ્રુતકેવલી’ હુવે જિનકે બનાયે હુવે, આવશ્યકનિર્યુક્તિ, પ્રજ્ઞાપના પ્રમુખ સૂત્ર માને જાતે હૈ । ઉનકે વચન ભી સર્વ મુજબ પ્રમાણ હોવેગે કા ઔર ઉમાસ્વાતિ વાયક પ્રમુખ મહાસ્થવિર હુએ, જિનકે વચન સિદ્ધાંત કી ટીકા પ્રમુખ પ્રમાણરૂપ કર લિખ જાતે હૈ. તો અન્ય કી ક્યા ગિનતી ? ઇસસે ઇનકે વચન ભી પ્રમાણ કર જાતે હૈ. ઔર ભી ઇનકે અનુયાયી જો વચન હૈ સો પ્રમાણ હૈ ॥

અબ ઇસ પર વિચાર કરતે હૈ કિ વાદીને જો કલ્પભાષ્ય તથા વ્યવહાર ભાષ્યકા મંદિરમેં ચૈત્યવંદના સંબંધી વચન પ્રમાણ દિયા ઉસમેં ત્રીન થુઈ વર્ણન કરી ઔર પૂર્વોક્ત અનેક પ્રમાણ સે ૪ થુઈ સિદ્ધ હોતી હૈ । ઇસ કા ક્યા આશય હૈ ? ઇસકો ખુલાસા કરને વાસ્તે શ્રી બૃહદ્ભાષ્ય કા પાઠ લિખતે હૈ । ॥ તથાહિ ॥ ચિયવંદના તિવિહા જહણ્ણયાશ મજ્જમા યર ઉક્કોસા ૩ ઇક્કિક્કા તિણ્ણિ ભેઆ જહણ્ણ જહણ્ણા ય મજ્જિમ ઉક્કોસા ॥ ૧ ॥ એગ નમુક્કારેણં ચિદ્વંદના યા જહણ્ણ જહણ્ણાય । બહુય નમુક્કારેહિ નેઆઝ જહણ્ણ મજ્જિમયા ॥ ૨ ॥ સચ્ચિય સક્કથયંતા જહણ્ણ ઉક્કોસિયા મુણેયવ્વા । નમુક્કારા ચિદ્દંડગ ઇગથુદ્ધ મજ્જિમ જહણ્ણા ॥ ૪॥ ૩॥ મંગલ સક્કથય ચ્ચિય દંડેગા થુદ્ધિં મજ્જિમ મજ્જિમયા । મજ્જિમઉક્કોસા પુણ સચ્ચિય તિસિલોગ તિણ્ણિ થુદ્ધિં ॥ ૪॥ ઉક્કોસ જહણ્ણા પુણ સચ્ચિય સક્કથયાઈ સંજુત્તા

જા થુઇયુગલ દુગેળં, દુગુણિય ચિય..... દંડિગાઇ પુળો ॥ ૫ ॥ ઉક્કોસ મજ્જિમા સા ઉક્કોસુક્કોસિયા પુળ નેયા । પળિવાય પળગ પળિહાળ તિયગ થુત્તાઇ સંજુત્તા ॥ ૬॥ એસા નવપયારા આઇળ્લા વંદણા જિણમયંમિ । કાલોચિયકારીણં અળગારાણં સુહાયવ્વા ॥૭॥ ઉક્કોસા તિવિહા વિ હુ કાયવ્વા સા તિઝ ઉભયકાલં । સેસા પુળ છજ્જોયા ચેઇ-અપરિવાડિયાઇસુ ॥ ૮ ॥ ભણિતં ચ કલ્પભાષ્યે ॥ નિસ્સકહમનિસ્સકહે વાવિ ચેઇએ સવ્વેહિં થુઈ તિન્નિ । ચેઇયાણિય નાઝ ઇક્કિક્કયા વાવિ ॥ ૯॥ નવકારેણ જહન્ના ઇરિયાઇ જં ચ વન્નિયા તિવિહા । નવ ભેયાળ ઇમેસિં નેયં ઉવલક્ખણં તં તુ ॥ ૧૦॥ ઇત્યાદિ ॥ અર્થ ॥ ચૈત્યવંદના ૩ પ્રકારકી હે. જઘન્ય, મધ્યમ, ઉત્કૃષ્ટ : એકકે ફેર ૩ ભેદ હોતા હે. જઘન્ય, મધ્યમ, ઉત્કૃષ્ટ । તિસમેં એક નમસ્કાર માત્ર કરનેસે જઘન્ય જઘન્ય ચૈત્યવંદના હોતી હૈ, । અનેક બહુત નમસ્કારોકે કરનેસે જઘન્ય મધ્યમ હોતી હૈ, , ઔર ચૈત્યવંદનસે શકસ્તવ પર્યંત પઢનેસે જઘન્ય ઉત્કૃષ્ટ હોતી હૈ, । ઔર વહી એક સ્તુતિ પર્યંત પઢને-સે મધ્યમ જઘન્ય હોતી હૈ ૪ । ઔર સ્તુતિ પઢે બાદ ૧ લોગસ્સ પઢનેસે મધ્યમ મધ્યમ હોતી હૈ ૫ । ઔર ૩ થુઈ પર્યંત પઢકર સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં પ્રમુખ ૩ ગાથા પઢે તબ મધ્યમ ઉત્કૃષ્ટ હોતી હૈ ૬ । ઔર વહી ૪ થુઈ પર્યંત પઢકર ફેર શકસ્તવ ૧ પઢે સો ઉત્કૃષ્ટ જઘન્ય હોતી હૈ, । ઔર ઉસીકું દૂના કરને સે અર્થાત ૮ થુઈ ઔર ૪ શકસ્તવ સે ઉત્કૃષ્ટ મધ્યમ હોતી હૈ, । ઔર પંચ શકસ્તવ સ્તવન જંયવીયરાય પર્યંત સર્વ પાઠ પઢને સે ઉત્કૃષ્ટ ઉત્કૃષ્ટ હોતી હૈ ૯ । એ નવ ૯ પ્રકારકે ચૈત્યવંદના જિનમતમેં સ્વીકાર કરી હૈ । જૈસા કાલ-અવસર દેખે ઉસ મુજબ કરે; પરંતુ એ નવ ૯ ભેદમેં જો ઉત્કૃષ્ટકે ભેદ હૈ સો તો સંધ્યા ઔર સવેરે પ્રતિક્રમણકે ચૈત્યવંદનમેં કરને યોગ્ય હૈ ઔર બાકીકે ૬ ભેદ ચૈત્ય પ્રવાડે (ચૈત્ય પરિપાટી) પ્રમુખમેં કરને યોગ્ય હૈ. ઇહાં આદિ શબ્દ કર કે કાલગ્રહણ, પરિસ્થાપના પ્રમુખ સ્થાન ભી જાનને ॥ ઇસી વાસ્તે કલ્પભાષ્યમેં

નિસ્સકડમનિસ્સકડે વાવિં ઇત્યાદિ ગાથા મંદિર સંબંધી ચૈત્યવંદનાકે ભેદકું આશ્રયણ કર કે તીન ઉ થુઈકા વર્ણન કરતા હૈ ઔર નવકારેણ જહણ્ણા ઇત્યાદિ ગાથા કરકે ઔર શાસ્ત્રોમેં જો ભેદ હી વર્ણન કરે હૈ સો યહ ૯ ભેદકે ઉપલક્ષણસે જાનને ॥

ઇસ ભાષ્યકે વચનસે યહ પ્રગટ હુવા કિ કલ્પભાષ્ય ઔર વ્યવહાર ભાષ્ય કી ગાથા મંદિરકે ચૈત્યવંદન સંબંધી હૈ । ઇસસે ઉ થુઈકું વર્ણન કરતી હૈ. ઇસીતરે સાધુકે મરનેકિ વિધિમેં તથા કાલગ્રહણ વિધિ પ્રમુખમેં ભી જહાં જહાં થુઈ લીખી હૈ વહાં સર્વત્ર મધ્યમ-ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્યવંદનકે ભેદકું આશ્રયણ કરકે વર્ણન કિયા જાનના. ક્યું કિ - ભાષ્યકારને ચેઈય પડિવાડિમાઈસું ઇસ પદમેં આદિ શબ્દ કરકે મૃતકપરિઠાવણેકી વિધિ, કાલગ્રહણ વિધિ વિગેરે અનેક સ્થાન ચૈત્યવંદનાકે પ્રથમ ભેદ વિષયક સૂચના કર દિએ હૈ. ઔર પ્રતિક્રમણમેં તો અવશ્ય થુઈકી ઉત્કૃષ્ટ ચૈત્યવંદના કરના ચાહિયે ઔર —

આવશ્યક બૃહદ્વૃત્તિમેં વૈયાવચ્ચગરાણં પ્રમુખ પાઠ નહી લિખા, ઉસકા કારણ યહ હૈ કિ - આવશ્યક બૃહત્વૃત્તિ, નિર્યુક્તિ પર વ્યાખ્યાન કરતી નહિ. જિસતરે આવશ્યકકા જયવીરાય રુપ પ્રણિધાન પાઠ, યદ્યપિ જ્ઞાતાજી તથા જીવાભિગમકી ટીકાકા નમસ્યતિ પશ્ચાત્પ્રાણિધાનાદિયોગેન ઇસ પાઠસે સાબૂત હોતા હૈ તથાપિ આવશ્યક બૃહદ્વૃત્તિકારને ઇસકા વ્યાખ્યાન નહી કીયા હૈ । ઇસીતરે વૈયાવચ્ચગરાણં પ્રમુખ પાઠ ભી નિર્યુક્તિસ્પૃષ્ટ નહી થા, ઇસી વાસ્તે છોડ દીયા, પરંતુ લઘુષડાવશ્યકવૃત્તિ જો મૂલસૂત્ર સર્વ પાઠકા વ્યાખ્યાન કરતી હૈ, ઉસને વૈયાવચ્ચગરાણં તથા જયવીરાય પ્રમુખ જો પાઠ બૃહદ્વૃત્તિકારને છોડે હૈ ઉનકા સર્વકા અર્થ કિયા હૈ ॥

ઔર ‘શ્રી મહાનિશીથ સૂત્રમેં’ નહિ લીખી એસા ભ્રમ કરના ભી ઉચિત નહિ. ક્યુંકિ શ્રી મહાનિશીથ સૂત્રમેં તો આદિ શબ્દ કર કે સર્વ પાઠ સૂચિત હો ગયા હૈ ॥ ફક્ત ઉપધાનકી તપસ્યા જિસ જિસ પાઠકી હોતી હૈ ઉસકું નવરં શબ્દ કર કે વિશેષ બોલનેકે વાસ્તે ભિન્ન ભિન્ન નામ લેકર પાઠ બતાએ

હૈ, કિંતુ સર્વ પાઠ લિખા. હૈ નહી; પરંતુ ઇસ પર ભી કોઈ કું ભ્રમ હો સકે ઉસકે દૂર કરનેકું શ્રી મહાનિશીથ સૂત્રકે ૩ અધ્યયન કા પાઠ બતાતે હૈ ॥ તથા ચ તત્પાઠઃ - સે ભયવં ! ઈરિયાવહિયમહિજ્જિત્તાણં તઓ કિમહિજ્જે ? ગોયમા ! સક્કથયાઇયં ચેઇયવંદણવિહાણં । ણવરં સક્કથયં એગટ્ઠમ બત્તીસાએ આયંબિલેહિં, અરિહંતથયં એગેણ ચઝત્થેણં તિહિં આયંબિલેહિં, ચઝબીસત્થયં એગેણં છટ્ઠેણં, એગેણં ચઝત્થેણં પણવીસાએ આયંબિલેહિં, ણાણત્થયં એગેણં ચઝત્થેણ પંચહિં આયંબિલેહિં ॥અર્થઃ ॥ ગૌતમ સ્વામી પૂછતે હૈ, હે ભગવાન ! ઇરિયાવહી પઢ કર ફેર ક્યા પઢના? તબ શ્રી મહાવીર સ્વામી ઉત્તર દેતે હૈ , હે ગૌતમ ! શકસ્તવકું આદિ લેકર ચૈત્યવંદનાકી વિધિ પઢની. લેકિન ઇતના વિશેષ હૈ શકસ્તવ એક તેલા ઔર બત્તીસ આંબિલ કર કે પઢના, ઔર અરિહંત સ્તવ, એક ઉપવાસ તીન આંબિલ કરકે પઢના, ઔર ચતુર્વિંશતિ સ્તવ એક બેલા એક ઉપવાસ-પચીસ આંબિલ કર કે પઢના ઔર જ્ઞાનસ્તવ એક ઉપવાસ પચીસ આંબિલ કરકે પઢના ॥ ઇસમેં શકસ્તવકો આદિ લેકર ચૈત્યવંદન સૂત્રકા સર્વ પાઠ સૂચન કિયા હૈ । ઉસમેં સિદ્ધસ્તવ વૈયાવચ્ચગરાણં પ્રમુખ જયવીરાય પર્યંત પાઠ ભી જો ચૈત્યવંદન સૂત્રકા પાઠ હૈ સો સર્વ આય ગયા હૈ. ક્યું કિ આવશ્યક- નિર્યુક્તિ, કલ્પભાષ્ય, વ્યવહારભાષ્ય, બૃહદ્ભાષ્ય પ્રમુખકે વચનસે યહ સર્વ પાઠ ચૈત્યવંદન સૂત્રકા સિદ્ધ હૈ ઔર ઇસકે આગે જો નવરં શબ્દ ઉપધાન કિ તપસ્યા વર્ણન કરણે કે પ્રથમ દિયા હૈ ઉસકા ભી અર્થ તભી સાર્થક હોગા કિ જબ નવરં શબ્દ કરકે જો શકસ્તવ પાઠકે પઢનેમેં તપસ્યારૂપ વિશેષતા દ્યોતન કરી હૈ, ઉસકે બિના ભી કોઈ પાઠ ચૈત્યવંદન રુપ સમુદાયમેં વાંચેંગે જો બચે સો પાઠ સિદ્ધસ્તવ વૈયાવચ્ચગરાણં પ્રમુખ હૈ નહી.

તો નવરં શબ્દ કા દેના વ્યર્થ હો જાયગા. કદાચિત પૂર્વ અધિકારકે પાઠસે વિશેષતા વિચાર કરે સો હો સકતી નહી. ક્યું કિ પૂર્વ તો પંચમંગલ ઔર ઇર્યાપથિકીકા પાઠ હૈ, સો સર્વ ઉપધાન તપસ્યા સહિત હૈ, ઇસસે ઇસકે સમાન હૈ, ઇસ વાસ્તે યહ નિશ્ચય હુવા કિ ચૈત્યવંદનકા પાઠ સમુહ

बहुत है उसमें जिस जिसके अध्ययनमें उपधान वही जाता है - उसका नाम अलग अलग जोल दिया है और सिद्धस्तवकी वाचना उपधान विना भी होती है. इस वास्ते उपधान कि तपस्या इसकी लीजी नहीं ॥ यदुक्तं आचारदिनकरे ॥ सिद्धस्तवस्य प्रथमगाथात्रयस्योपधानं विनापि वाचना इति ॥ इसी वास्ते इसके पाठमें संदेह करना उचित नहीं है ॥

और श्रावक वंदितु सूत्रमें भी सम्मदिष्टी देवा इस पाठमें देवा शब्दका कटना यही शुद्ध पाठ मालुम होता है । क्युं कि सूत्रपाठके शुद्ध अशुद्धका निश्चय, टीका से होता है. सो इसकी टीका जहां करी है वहां सब ठीकाणे देवा शब्द ही लिखा है ॥ तथा च षडावश्यकलघुवृत्ति ॥ तथा सम्यग्द्रष्टयोऽर्हत्पाक्षिका देवा भवनवास्याद्याः ददतु प्रयच्छतु समार्धि-चित्तस्वास्थ्यं बोधिं च प्रेत्य जिनधर्मप्राप्तिरूपा । आह ते देवाः यदि च समर्था न वा ? यद्यसमर्थास्तर्हि तत्प्रार्थनस्य वैयर्थ्य-प्रसंगः, यदि च समर्थास्तर्हि दूरभव्याभव्येभ्यः किं न यच्छति? अथैवं मन्यते योग्यानामेव समर्था, नायोग्यानां तर्हि योग्यतैव प्रमाणं, किं किं तैरजागलस्तनकल्पैः ? अत्रोच्यते - सर्वत्र योग्यतैव प्रमाणं, परं न वयं विचाराक्षमनियतवादादिवदेकांतवादिनः, किंतु जिनमतानुयायिनः । तच्च सर्वनयसमूहात्मकस्याद्वादमुद्रानतिभेदि सामग्रीजनितं चेति वचनात् यथा घटनिष्पत्तौ मृदो योग्यातापन्नमपि कुलाल-चक्र-चीवर - दवरक - दंडाद्यपि तत्र सहकारिकारणं, एवमिहापि जीवयोग्यतायां सत्यामपि तथा प्रत्यूहनिराकरणेन देवा अपि यक्षांबाप्रभृत्यः समार्धिबोधिदाने समर्था भवन्ति मेतायदिखित्यत न निरर्थका तत्प्रार्थनेति ॥ अर्थ ॥ सम्भगद्रष्टि देवता, समार्धि कडता चित्तकी स्वस्थता और बोधि कडता परजन्ममें जिनधर्मकी प्राप्ति भुजे दो. इस पर कोई प्रश्न करता है कि 'वह देवता समार्धि और बोधि देने में समर्थ है वा नहीं ?' यहि समर्थ है तो दूरभव्य और अभव्योक्तुं क्युं नहीं देते

?, તબ તો યોગ્યતા હી પ્રમાણ હુઈ. ફેર ઉનકી પ્રાર્થના કીસ કામ કિ હે ?, ઈસ પર સમાધાન દેતે હૈ 'યોગ્યતા તો સર્વત્ર પ્રમાણ હૈ, પરંતુ સહકારિકારણોકા સંયોગ હોને સે યોગ્યતા ફલ દેતી હૈ. જિસતરે મટ્ટીમેં ઘટ પેદા કરને કી યોગ્યતા હૈ. તો ભી કુંભાર, ચક્ર, દંડાદિ કારણકે સંયોગ વિના ઘટ નહિ પૈદા હોતા હૈ. ઈસીતરે વહ દેવતા ભી વિઘ્ન વિનાશ કરનેસે સમાધિ ઓર બોધિ દેનેમેં સમર્થ હોતે હૈ. મેતાર્યાદિકકી તરે, ઈસીવાસ્તે ઈનકી પ્રાર્થના નિરર્થક નહી હૈ ॥

ઈસીતરે આચારદિનકર પ્રમુખમેં ભી એહિ અર્થ કિયા હૈ. ફેસ ઈસી તરે શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર વૃત્તિમેં ૨ અધ્યયનમેં ભી કથા લિખી હૈ. મૂકકા જીવ જો દેવતા હુવા ઉસને દુર્લભ બોધિ અપને પૂર્વ ભવકે ભાઈકું બોધિ દેને કે વાસ્તે ઉસકે જલોદર રોગ વિકુર્વણા કરકે આપ વૈદકા રુપ બનાકર આયા. તબ ઉસને પેટ દિખાયા. તબ વૈદને કહા કિ તેરી અસાધ્ય વ્યાધિ હૈ. મેરે સાથ ચલે તો અચ્છી કરું. તબ રોગી ઉસકે સાથ ગયા. વૈદને અપના કોથલા દવાઈકા રાસ્તેમેં રોગીકે કંધે પર દીયા. ઔર દેવમાયાસે કોથલેકા ભાર ઈહાં તક બઢાયા કિ રોગી દુઃખી હો ગયા. તબ દેવતાને ઉસસે કહા કિ જો તું દીક્ષા ગ્રહણ કરે તો યહ બોજા ઉતારું, રોગીને કબૂલ કીયા, દેવતા ઉસકું દીક્ષા દિલવાકર દેવલોક ગયા. ફેર ઉસને કુછ સાલ બાદ દીક્ષા છોડ દીની. તબ ફેર દેવતા ઉસીતરે રોગ પેદા કર કે ફેર દીક્ષા દિલાઈ, ઈસતરે દો તીન બાર દીક્ષા દિલાઈ, તિસરી બાર વહ ફેર છોડને લગા તબ દેવતા મનુષ્યકા રુપ ધારણ કરકે ઘાસકા બોજા લેકર એક જલતે હુએ ગામમેં જાને લગા, તબ વહ બોલા કિ અરે ! જલતે ગાંવમેં કહાં જાતે હો ? ઈત્યાદિ દ્રષ્ટાંત દેકર ઉસકું બોધિ ઔર સમાધિ દોનું કી પ્રાપ્તિ દેવતાને કરી. ॥ તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ જાવ તેણ ઓહી પડતા જાવણેણ સો દિદ્વો, પચ્છ અણેણ તસ્સ જલોયરં કયં, જેણ ણ સક્કે ઉદ્વેઠં સવ્વવિજ્જેહિં પચ્ચક્ખાઓ, સો દેવો વરરૂપં કારુણ ઘોસંતો હિંહિ અહં વેજ્જો સવ્વવાહિં ઉવસમેમિ, તેણ ભણિઓ મજ્જ

પેટું સજ્જવેહિં ઇત્યાદિ ॥ ઇસીતરે ઓર ભી નિશીથ ચૂણી, ઉત્તરાધ્યયનાદિકમેં આષાઢભૂતિ પ્રમુખ કે એકેક દષ્ટાંત દેવતાસે બોધિ ઓર સમાધિ પ્રાપ્ત હુઈ લિખી હૈ ॥

ઔર ઠાણાંગ સૂત્રમેં ભી ૫ ઠાણેમેં ૨ ઉદ્દેશમેં સમ્યગદ્રષ્ટિ દેવતાકે અવર્ણવાદસે દુર્લભબોધિપણા જીવકું પ્રાપ્ત હોતા હૈ ॥ ઔર પ્રશંસાસે સુલભબોધિપણા પ્રાપ્ત હોતા હૈ, એસા લિખા હૈ ॥ સો પાઠ યહ હૈ ॥ પંચહિં ઠાણેહિં જીવા દુલ્લભબોધિઅત્તાએ કમ્મં પકરંતિ, તં જહા અરિહંતાણં અવણ્ણં વયમાણે અરિહંતપણ્ણતસ્સ ધમ્મસ્સ અવણ્ણં વયમાણે, આયરિય ઉવજ્જાયાણં અવણ્ણં વયમાણે, ચાઉવણ્ણસ્સ સંઘસ્સ અવણ્ણં વયમાણે, વિવક્કતવબંભચેરાણં દેવાણં અવ્વણ્ણં વયમાણે ૫. ॥૦॥ તથા પંચહિં ઠાણેહિં જીવા સુલભબોધિયત્તાએ કમ્મં પકરંતિ, તં જહા-અરિહંતાણં વણ્ણં વયમાણે, અરિહંતપણ્ણત્તસ્સ ધમ્મસ્સ વણ્ણં વયમાણે આયરિય ઉવજ્જાયાણં વણ્ણં વયમાણે, ચાઉવણ્ણસ્સ સંઘસ્સ વણ્ણં વયમાણે વિવક્કતવબંભચેરાણં દેવાણં વણ્ણં વયમાણે ઇત્યાદિ પ્રમાણસે વૈયાવચ્ચગરાણં પ્રમુખ પાઠ તથા ચતુર્થે સ્તુતિ તથા સમ્મદિઢ્ઠી દેવા યહ સર્વપાઠ સિદ્ધાંતકે અનુયાયી સર્વકે પ્રમાણ કરણે યોગ્ય હૈ ॥ ૦॥ ઇતિ દ્વિતીય નિર્ણય : ॥ ૨॥

તૃતીય વિવાદ યહ હૈ કિ ॥૦॥ ૩ ॥ વાદી રત્નવિજયજી કહતે હૈ કિ લલિત વિસ્તરાકે કર્તા શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી, વિક્રમ સંવત મેં ૮૬૨ વર્ષમેં હુએ ઔર પ્રતિવાદી ઝવેર સાગરજી કહતે હૈ કિ વિક્રમ સંવત ૫૮૫ વર્ષમેં હુએ. ઇસ પર નિર્ણય કીયા જાતા હૈ કિ ॥૦॥ પંચસએ પળસીએ વિક્રમકાલાઓ અત્થમિઓ । હરિભદ્રસૂરિ સૂરો નિવ્વુઓ દિસડ સિવસુક્કલં ॥૧॥ અર્થ : ॥ વિક્રમ સંવતસે ૫૮૫ વર્ષમેં શ્રી હરિભદ્રસૂરિ સૂર્ય અસ્ત હુએ ॥ ઇહ વિચારશ્રેણિકે વચનસે ઔર કલ્પસૂત્રકી ટીકાકે વચનસે ઔર પટ્ટાવલીકે વચનસેં હંસ પરમહંસકે ગુરુ, ૧૪૪૪ પ્રકરણકે

કર્તા શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી, વિક્રમસંવત ૫૮૫ વર્ષમાં દેવલોક ગયે. ઓર ઉંને બનાએ શ્રી આવશ્યક બૃહદ્વૃત્તિ, જીવાભિગમજીકી વૃત્તિ, પંચાશક, પંચવસ્તુક, ષોડશક પ્રમુખ અનેક ગ્રંથ હૈ. ઓર વહી ચૈત્યવંદન સૂત્ર વૃત્તિ લલિત વિસ્તરાકે ભી કર્તા હૈ. ક્યું કિ ઉંને ચિહ્ન હૈ. એક તો અપને નામ કે પીછે યાકિની મહત્તરાસૂનુ એસા વિશેષણ લગાતે હૈ । સો સર્વત્ર અપની રચના કે અંતમાં યાકિની મહત્તરાસૂનોરાચાર્યહરિભદ્રસ્ય એસા લિખતે હૈ. ઓર દૂસરા અપની કૃતિકે અંતમાં પ્રાપ્તે ‘વિરહ’ શબ્દકા નિવેશ કરતે હૈ. ઇસમાં ભી અભયદેવસૂરિકૃત પંચાશકવૃત્તિકી પ્રમાણ હૈ । તથા હિ પ્રથમ પંચાશકે ઇહ ચ વિરહ ઇતિ સિતાંબર શ્રી હરિભદ્રાચાર્યસ્ય કૃતેરંક ઇતિ ॥ ઇહ ચ વિરહ શબ્દેન શ્રી હરિભદ્રાચાર્યકૃતતા પ્રકરણસ્ય સૂચિતા વિરહાંકત્વાત્તસ્યેતિ ॥ એ દોનું ચિહ્ન લલિતવિસ્તરામાં દીખતે હૈ । તદ્વથા ॥ તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ તથા હરિભદ્રાચાર્યેણાપિ ચૈત્યવંદનવૃત્તૌ ક્ષિતિ નિહિતજાનુકરતલો ભુવનગુરૌ વિનિવેશ્તિ નયનમાનસઃ । પ્રણિપાત-દંડક પઠતીત્યસ્ય વિધ્યંતરસ્યાભિધાનાત્ ॥ ઇસ વચનસે ઓર પૂર્વોક્ત ચિહ્ન દેખનેસે લલિતવિસ્તરા ચૈત્યવંદન સૂત્ર કે કર્તા શ્રી હરિભદ્રસૂરિજી વિક્રમ સંવત ૫૮૫ વર્ષમાં હુવે નિશ્ચય હોતા હૈ । ઇતિ તૃતીય નિર્ણયઃ ॥ ૩ ॥ શ્રી જયતુ ॥

ચતુર્થ વિવાદ યહ હૈ કિ વાદી રત્નવિજયજી કહતે હૈ કિ - સાધુકું વસ્ત્રરંજન કરના અનાયાર હૈ ॥ ઓર પ્રતિવાદી ઝવેરસાગરજી કહતે હૈ કિ અનાયાર નહી હૈ । અબ ઇસ પર નિર્ણય કિયા જાતા હૈ કિ ॥ ૦ ॥ વસ્ત્ર કા ધોના, વા રંગના શ્રી આચારાંગજીમાં મના કિયા હૈ, પરંતુ વહ સૂત્ર, ટીકાકારને મુખ્યતાસે જિનકલ્પિક સાધુકો આશ્રયણ કરકે વ્યાખ્યાન કિયા હૈ ॥ તથા ચ શ્રી આચારાંગ દ્વિતીય શ્રુતસ્કંધ પંચમાધ્યયન દ્વિતીયોદ્દેશ સૂત્ર ॥ સે ભિક્ષૂ વા, અણેસણિજ્ઞાઈં વત્થાઈં જાએજ્ઞા અહાપરિગ્ગહિયાઈં વત્થાઈ ધારેજ્ઞા, નો ધોએજ્ઞા, નો રંગેજ્ઞા, નો ધોએ અરત્તાઈં વત્થાઈ ધારેજ્ઞા, અપલિત્તંચમાણે ગામંતરેસુ ઓમચેલિએ એવં ખલુ

વત્થધારિસ્સ સામ્મગ્ગિયં ઇતિ ॥ વૃત્તિર્યથા ॥ સે ભિક્ખૂં ઇત્યાદિ ।
 સ ભિક્ખુર્યથૈષણીયાન્યપરિકર્માણિ વસ્ત્રાણિ યાચેત યથા પરિગૃહીતાનિ
 વા ધારયેન્ન તત્ર કિંચિત્ કુર્યાદિતિ દર્શયતિ । તદ્વથા ॥ ન તદ્વસ્ત્રં
 ગૃહીતં સત્પ્રક્ષાલયેન્નાપિ રંજયેત્તથા નાપિ વા કુશિકતયા ધૌતરક્તાનિ
 ધારયેત્ । તથાભૂતાનિ ગૃહ્ણીયાદિત્યર્થઃ તથાભૂતાધૌતરક્તવસ્ત્રધારી ચ
 ગ્રામાંતરે ગચ્છન્ અપલિઝંચમાણેત્તિ અગોપયન્ સુખેનૈવ ગચ્છેદ્વતોઽ
 સાવમચેલિકોઽસારવસ્ત્રધારીત્યેતસ્ય ભિક્ષોર્વસ્ત્રધારિણઃ સામ્મયં સંપૂર્ણો
 ભિક્ષુભાવો ભવેદેવંભૂતવસ્ત્રધારિણિમિત્યેતત્ત્વ સૂત્રં જિનકલ્પિકોદ્દેશેન
 દ્રષ્ટવ્યં, વસ્ત્રધારિત્વવિશેષણાદ્ગચ્છાન્તર્ગતેપિ ચાવિરુદ્ધમિતિ ॥ અર્થઃ ॥
 સાધુ, શુદ્ધ વસ્ત્ર કિં યાચના કરે ઔર જેસા વસ્ત્ર મિલે વેસા હી ધારણ
 કરે, ઉસમેં ધોના, વા રંગના, કુછ ભી નહી કરે. વિના ધોએ ઔર વિના
 રંગે વસ્ત્રકો ધારણ કરતા થકા ઔર ચૌર પ્રમુખકે ભયસે વસ્ત્રકું નહિ
 છિપાતા થકા ગ્રામાંતર જાવે, એસે વસ્ત્રધારી સાધુકું અચેલક ધર્મ ઔર
ભિક્ષુપણા સંપૂર્ણ સિદ્ધ હોતા હૈ । પરંતુ યહ સૂત્ર, જિનકલ્પિકકું આશ્રયણ
 કર કે જાનના ઔર વસ્ત્રધારી પણ ગચ્છવાસીકું ભી સંભવ હૈ, ઇસસે
 ઉનકુંભી કુચ્છ વિરુદ્ધ નહીં હૈ. ઇસી સૂત્રમેં દ્વિતીય શ્લોકકું પંચમ
 અધ્યયનકે પ્રથમ ઉદ્દેશમેં વસ્ત્ર ધોકર સુખાનેકા અધિકાર હૈ ॥ તથા ચ
 તત્પાઠઃ સે ઇત્યાદિ સ ભિક્ષુર્યદ્ધપિ મલોપચિત્યા દુર્ગાધિવસ્ત્રં સ્યાત્તથાપિ
 તદપનયનાર્થં સુગંધિદ્રવ્યોદકધાવનાદિ નો કુર્યાદ્ગચ્છનિર્ગતસ્તદંતર્ગતસ્તુ
 યતનયા પ્રાસુકોદકાદિના મલાપઘાતસંસક્તિભયાન્મલાપનયનં
 કુર્યાદપીતિ, ધૌતસ્ય પ્રતાપનવિધિમધિકૃત્યાહ ॥ સેત્યાદિ યાવત્ યથા
 તાપયેત્તથા ચાહ ॥ સે તમાતાએ એગંતમવક્કમેજ્જા અદેજ્જાયથંઢિલંસિ
 વા જાવ અન્નતરંસિ તહપ્પગારંસિ થંઢિલસિ પઢિલેહિય્, પમજ્જિય્,
 તતો સંજયામેવ વત્થં આતાવેજ્જ વા પયાવેજ્જ વા ઇત્યાદિ ઔર
 વસ્ત્ર ધોનેકા કાલ તથા વિધિ તથા નહી ધોનેકે દુષણ સર્વ વિસ્તાર કર

के श्री ओधनिर्युक्ति सूत्र वृत्ति में भी उहा है । तथा च संक्षेपतस्तत्पाठः ॥ अइभार वुडण पणअे सीयलपावरण जीरगेलने ओभावणकायवहो वासासु अधावणे दोसा ॥ व्याख्या ॥ मलेनातिगुरूणि भवन्ति तथा वुडणेति जीर्यते पनकश्च तत्र लगति, पनकः फुल्ली, शीतलप्रावरणे वाजीर्ण भवति,, ततश्च ग्लानता भवति तथा ओहावणेति परिभवति कायवधश्च भवति, तानि हि आर्द्राणि श्च्योतन्ति, अप्कायादि विनाशयति, अेते वर्षास्वधावने दोषाः ॥ कदा प्रक्षालनं कार्यमित्याह ॥ अप्पत्ते च्चिय वासे सव्वं उवर्हि धुवन्ति जयणाअे । असइअे दव्वस्स उ जहण्णओ पायनिज्जोगो ॥ व्याख्या ॥ अप्राप्ते एव वर्षाकाले ऽर्द्धयमासमात्रेण सर्वमुपधिं प्रक्षालयन्ति यतनया द्रव्यस्यासति उष्णोदकस्याल्पत्वे जघन्यतोपि पात्रपरिकरः प्रक्षाल्यः, येन गृहस्था भिक्षां प्रयच्छतो न जुगुप्सन्ते इत्यादि ॥

और श्री निशिथ सूत्रके १८ उद्देशमें वस्त्रका अधिकार है, उसमें १४ में उद्देशके पात्रके अधिकारके सूत्रकी बोलावन (बलाभण) दी है सो पाठ लिखते है ॥ जे भिक्षु नवअे में वत्थे लद्धेति कट्टु तेल्लेण वा घएण वा नवणीएण वा वसाअेण वा मक्खेज्ज वा मक्खंतं वा अलिंगेज्ज वा मक्खंतं वा अभिमंतं वा आइज्जइ_{१२} जे भिक्षू नवअे में वत्थे लद्धे त्तिकट्टु लोदेण वा कक्केण वा वत्तेण वा चुण्णेण वा उल्लेलेज्ज वा उवलेज्ज वा उज्जोलंतं वा उवलेज्जंतं वा साइज्जइ_{१३} जे भिक्षु नवअेमें वत्थे लद्धेति कट्टु सीतादेग वियडेण वा जाव साइज्जइ_{१४} जे भिक्षू नवअे में वत्थे लद्धे त्तिकट्टु बहु देवसिएण वा तेलेण वा जाव साइज्जइ_{१५} जे भिक्षू नवअे में जावत्ति कट्टु बहु देवसिएण लोदेण वा जाव साइज्जइ_{१६} जे भिक्षु नवअे जाव कट्टु बहु देवसिएण सीतोदगवियडेण वा जाव साइज्जइ_{१७} ॥

ईसका यह आशय है कि प्रथम १२ तथा १३ तथा १४ के आलावेमें तो वस्त्रकुं तैल, धी प्रभुजसे योपडना तथा लोद्रा (लोधर) प्रभुज द्रव्य कर रंगना तथा पानीसे धोना सर्वथा निषेध किया - अगर करे तो प्रायश्चित्त है. और आगेके १५ तथा १६ तथा १७ आलावेमें वस्त्रकुं प्रभाषसे ज़दा (वधारे) तैल प्रभुजसे योपडे तथा प्रभाषातिरिक्त लोद्रादि द्रव्यकर रंगे तथा प्रभाषाधिक पाणीसे धोवे तो उसकुं प्रायश्चित्त होता है। ईहां तैलके और रंगके सूत्रमें बहूदेवसिक पद है उसकर निशिययूष्णीकारने यह अर्थ किया है ॥ सुते बहुदेसिएण वा पाठे बहुदेवसिएण वा ओक्का पसती दो वा तिण्णि वा असतीओ दोसो भण्णइ, तिण्हं परेण बहु दोसो भण्णइ, अणाहारादि कक्केण वासं वासितेण एत्थ पगाराति संवासितं तं पि बहुदेवसिअं भण्णइ ॥ अर्थ : ॥ १-२- वा ३ पसरे (पसली) उसकुं देवसिक-कडना, दू पसलीसे ज़दा होय उसकुं बहु देवसिक कडना, ईस अर्थसे यह आशय निकला कि ३ पसलीसे अधिक लोद्रादि यूष्णी द्रव्यसे रंगे तो उसकुं प्रायश्चित्त है ।

ईस वास्ते सर्व सिद्धांतोका पाठ विचार करनेसे यह मालूम होता है कि जिनकल्पिक साधुं तो रंगना वा धोना वस्त्रका सर्वथा निषेध है । और स्थविरकल्पिक साधु, दुर्गधादि कारणसे प्रभाष मुजब द्रव्यसे रंगे वा प्रभाष मुजब पाणीसे धोवे तो अनायार नहीं है । इति यतुर्थ निर्णयः ॥

पंचम विवाद यह है कि ॥ ५ ॥ वादी रत्नविजयञ्च कहते हैं कि पासत्ये प्रभुजको सर्वथा वंदन नहीं करना ॥ और प्रतिवादी ज़वेर सागरञ्च कहते हैं की. ज्ञान, दर्शन -जिसमें होवे और यारित्रमें मलीनता होवे उसकुं भी उस गुण आश्रित वंदन करना ॥

अब ईस पर निर्णय करते हैं कि ॥ श्री आवश्यक निर्युक्तिमें पासत्ये प्रभुजको वंदना करनेका निषेध किया है. जिसके आधारसे वादी निषेध करता है ॥ सो वचन यह है ॥ पासत्थादी वंदमाणस्स णेव किंती ण

નિજ્જરા હોઈ । કાયકિલેસં એમેવ કુણઈ તહ કમ્મબંધં ચ ॥ અર્થઃ ॥
 પાસત્થા પ્રમુખકો વંદના કરતે થકે કીર્તિ ભી નહી હોતી હૈ. ઔર નિર્જરા
 ભી નહી હોતી હૈ , કેવલ વ્યર્થ કાયકલેશ ઔર કર્મબંધ હોતા હૈ ॥ ઔર
 બૃહત્કલ્પવૃત્તિમેં ૩ ખંડ મેં એસા લિખા હૈ ॥ દંસણ નાણ ચરિત્તં તવ-
 વિનયં-જત્થ જત્તિયં જાણે ॥ જિણપત્તં ભત્તીએ પૂઅણે તં તહિં ભાવં
 ॥ વ્યાખ્યા ॥ દર્શનં ચ નિઃશંકિતાદિગુણોપેતં સમ્યક્ત્વં, જ્ઞાનં
 ચાચારંગાદિશ્રુતં, ચારિત્રં ચ મૂલોત્તરગુણાનુપાલનાત્મકં, દર્શન જ્ઞાન
 ચારિત્રં દ્વંદ્વૈકવદ્ભાવઃ । એવં તપશ્ચાનશનાદિ , વિનયશ્ચાભ્યુત્થાનાદિસ્તયોઃ
 સમાહારે તપો વિનયં, એતદર્શનાદિ યત્ર પાર્શ્વસ્થાદૌ પુરુષે યાવદ્યત્પરિમાણં
 સ્વત્પં બહુ વા જાનીયાત્તત્ર તમેવ ભાવં જિનપ્રજ્ઞતં સ્વચેતસિ
 વ્યવસ્થાપ્ય તાવત્યૈવ ભક્ત્યા કૃતિકર્માદિલક્ષણયા પૂજયેદિતિ ॥
 અર્થઃ ॥ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, તપ, વિનય. યહ ગુણ પાસત્થે પ્રમુખમેં
 જિસમેં જિતના થોડા વા બહુત જાને ઉસમેં વહી પરમેશ્વરકુ પ્રરુપણ ક્રિયા
 ગુણભાવ અપને ચિત્તમેં રખ કર જેસી ઉન ગુણોંકી ભક્તિ કરની પરમેશ્વરનેં
 કહી હૈ. એસી હી વંદના પ્રમુખ કી ભક્તિ સે ઉસ પુરુષકું પૂજે - ઈહાં
 કૃતિકર્માદિ ઈસ પદ કરકે ‘ઈચ્છામિ ખમાસમણો’ પ્રમુખ પાઠ તથા
 દ્વાદશાવર્ત વંદના સર્વ સૂચિત હુઈ ॥

ફેર શ્રી નિશીથયૂર્ણમેં ભી ૧૩ ઉદ્દેશમેં કહા હૈ ॥ તથા હિ ।
 પસંસિયવ્વં ણ દોસા ગચ્છસ્સ વા ઉવગ્ગહંકારી સો પાસત્થાદિ પુરિસો
 અતો ગચ્છટ્ટા પસંસંતિ ઇત્યાદિ ॥ પુનસ્તત્રૈવ ॥ જો પાસત્થો
 સગચ્છવદ્ભાવણં કરેઈ તસ્સ જહારિહો સક્કારો કાયવ્વો, આગમસે સુત્તં
 અત્થિ અત્થં વા સે પણ્ણવેતિ ચારિત્રગુણં પ્રજ્ઞાપયતીત્યર્થઃ : ઇત્યાદિ
 યાવત્ ‘એયાઈ’ તિ વાયાએ ણમોક્કારમાઝ્યાઈતિપરિયાગમાદિયાણે પુરિસાણં
 અરિહદેસિએ મગ્ગે ઠિયાણં જહારિહં વંદનાદિ ઉપચારં અકરેત્તાણં ણો
 પવયણભત્તી કયા ભવઈ, વંદનાદિ ઉવચારં અકરેન્તસ્સ આણાદીયા

દોસા, ચડ લહું ચ પચ્છિત્તં ॥ અર્થ : ॥

પાસત્યા પ્રમુખ ગચ્છકા ઉપકાર કરને વાલા હૈ । ઈસ વાસ્તે ઉસકી ભી પ્રશંસા કરની, ફેર જો પાસત્યા ગચ્છકો દીપાને વાલા હૈ । આગમ કે સૂત્ર વા અર્થ જાનતા હૈ, ચારિત્રગુણકું પ્રરુપણ કરતા હૈ ઉસકા યથા યોગ્ય સત્કાર કરના ઔર જિનમાર્ગમેં રહ કર આજ્ઞા મુજબ યથાયોગ્ય વંદનાદિ ઉપચારમેં જો સાધુ નહી વર્તતે હૈ વહ પ્રવચનકી ભક્તિ ભી નહી કરતે હૈ, ઉનકુ આજ્ઞાભંગાદિ દૂષણ ઔર ચતુર્લઘુ પ્રાયશ્ચિત્ત હોતા હૈ ।

ફેર ભી બૃહદ્કલ્પમેં સાધુકા ફક્ત વેષ દેખનેસે ભાવકા ઉલ્લાસ હોના કહા હૈ ॥ તથા હિ ॥ તિત્થયરા જિણ ચડહસ ભિણ્ણ સંવિગ્ગ તહ અસંવિગ્ગો સારૂવિય વયદંસણ પહિમાઓ ભાવગામાઝ ॥ વ્યાખ્યા ॥ તીર્થંકર - સામાન્ય કેવલી - ચતુર્દશ પૂર્વધર - સંવિગ્નશુદ્ધચારિત્ર-અસંવિગ્નચારિત્રી - સાધુસદૃશવેષમાત્રધારી - દ્વાદશવ્રતધારી- શ્રાવક-નિઃકેવલસમ્યક્ત્વધારી - જિનપ્રતિમાનાં દર્શનન ભવ્યજીવાનાં ભાવોલ્લાસઃ જ્ઞાનાદિગુણલાભો ભવતિ - इत्यादि सिद्धांतो के वचन देभकर यह निश्चय होता है कि - सिद्धांतोमे પાસત્યા પ્રમુખ કે ૨ ભેદ કિએ હૈ । એક દેશ કરકે , દુસરા સર્વ કરકે: ઉસમે જો સર્વ કરકે પાસત્યા હૈ ઉસમે જ્ઞાનદર્શન ચારિત્રકા સર્વ અભાવ હૈ । ઔર જો દેશ પાસત્યા હૈ ઉસમે જ્ઞાન દર્શન કા સદ્ભાવ હૈ ઔર ચારિત્રમેં ભ્રષ્ટપણા હૈ -ઈસીતરે અવસન્નાદિક્કે સર્વ કે દો દો ભેદ જાનને: ઈસમેં જો સર્વ પાસત્યાદિ હૈ ઉસકું આશ્રયણ કરકે આવશ્યક નિર્યુક્તિકા વંદના નિષેધ સંબધી વચન હૈ ક્યુંકિ આગે જહવેલંવણ લિંગ ઇત્યાદી ગાથા કરકે ભાંડવેષવત્ ઉસકું ઉપમા દી હૈ । ઉસ ઉપમાસે ભી યહી અર્થ સૂચન હુવા કિ કુછ ગુણ ઉસમેં નહિ હૈ । ॥ ઔર ॥ શ્રી બૃહદ્કલ્પવૃત્તિ પ્રમુખ કા વચન દેશપાસત્યાદિ સંબધી હૈ । ક્યું કિ યહ વચન ગુણ આશ્રિત પાસત્યાદિક કી વંદના લિખતે હૈ ઈસ વાસ્તે યહ આશય નિકલા કિ ઉત્સર્ગમાર્ગમેં સર્વ પાસત્યાદિ આવશ્યક નિર્યુક્તિ કે વચન સે અવંધ હૈ ઔર દેશ પાસત્યાદિ શ્રી

શ્રી બૃહદ્કલ્પવૃત્તિ કે વચન સે ઉસકે જો ગુણ હોય ઉસકો ધારણ કરકે વંદના કરને યોગ્ય હૈ ઔર કારણવશસે સર્વ પાસત્યે પ્રમુખકો ભી નિર્ગથ શુદ્ધ સાધુ દ્વાદશાવર્ત પર્યંત વંદના કરે. અન્ય ગૃહસ્થોકી કયા ગિણતી હૈ સો પાઠ લિખતે હૈ ॥ તથા ચ શ્રી આવશ્યક નિર્યુક્તિ પાઠઃ ॥ મુક્કધુરા સંપગડસેવી ચરણ કરણ પબ્ધદ્વે લિંગાવસેસમિત્તે-જં કીરદ્ધ તં પુણો વોચ્છં ॥ વાયાએ નમોક્કારો હત્યુસ્સેહોય સીસનમણં ચ સંપુચ્છણત્થણં છોભવંદણ વાવિ ॥ અર્થ ॥ સંયમ મર્યાદા જિસને છોડ દી હૈ ઔર મૂલ ગુણ ઉતરગુણ કિ અપેક્ષા રહિત જો અકાર્ય સેવન કરતા હૈ । ચારિત્ર ઔર ક્રિયા કરકે જો ભ્રષ્ટ હૈ, દ્વ્યલિંગ અર્થાત સાધુ કા વેષમાત્ર બાકી હૈ જિસમેં ઔર સર્વ ત્યાગ કર દિયા હૈ એસે લિંગધારી કું ભી સાધુ બાહરભૂમિ પ્રમુખમેં મિલે તો વચન કરકે નમસ્કાર કરે, ઔર હાથ દોનુ જોડકે ઉંચા ઉઠાવે, ઔર સિરકો નમાવે, ઔર સુખ શાંતા પૂછે, ઔર લિંગધારીકે ઉપાશ્રયમેં જાય તો સાધુ ઇચ્છામિ ચમાસમણો પ્રમુખ પાઠ સે વંદના કરે, ઔર દ્વાદશાવર્ત વંદના ભી કરે ॥ ઇસકી ટીકા વિસ્તારકે ભય સે ઇહાં નહીં લિખા ॥ આવશ્યક બૃહદ્વૃત્તિસે દેખ લેના ॥ ઇસીતરે શ્રી નિશીથ ચૂર્ણમેં ભી ૧૩ ઉદ્દેશો મેં લિખા હૈ । પુરિસ વિસેસ વંદણે સોય પુરિસવિસેસો ઇમો મુક્કધુરા ગાહા ॥ સંજમધુરા મુક્કા જે સો મુક્કધુરે સમત્થજાણસ્સ પાગડાણિ અકિચ્ચાણિ કરેતિ જો સો સંપગાડકિચ્ચો, અહયા અસંજમ કિચ્ચાણિ સંપાગડાદિ કરેતિ જો સો સંપાગડ કિચ્ચો, સંપાગડ સેવી વા મૂલગુણ ઉત્તરગુણા સેવીત્યર્થઃ॥ સો અકિચ્ચપડિસેવણતો ચેય ચરણ કરણ પબ્ધદ્વો ચરણ કરણ પરિહીણત્તણતો ચેવ દ્વ્યલિંગાવસેસો, દ્વ્યલિંગં સેઽપરિચ્ચત્તં લિંગસેસં સવ્વં પરિચ્ચત્તં માત્રાશબ્દો લક્ષણવાચી પ્રવજ્યાલક્ષણ દ્વ્યલિંગમાત્રામિત્યર્થ । તારિસે દ્વ્યલિંગમિત્તે જારિસં વંદણં કીરતિ તારિસં સુણ સુવાતાએ ગાહા ॥ બાહિ આગમણપહાદિએસુ ઠાણેસુ દિટ્ઠસ્સ

पासत्थादियस्स वायाए वंदणं कायव्वं वंदामोति भण्णति विसिद्धतरे उगांसभावेवायाए हत्थुस्सेहं च अंजलिं करेति, अतोवि विसिद्धतरउगयस्स भावस्स वा दोविए करेति तइयंच सिरप्पणामं करेति, ततो विसिद्धतरे तिण्णिवि काउं पुरहितो भत्तिं मिव दरिसंतो सरिरे वट्टमाणी पुच्छति ततो विसिद्धतरस्स पुच्छित्ता खणमेत्तं पज्जुवासंतो अत्थइ अहवा पुरिसविसेसं जाणीउण उच्छेभवंदणं देति इच्छामि खमासमणो वंदिउ जावणिज्झाअे निस्सीहियाए तिविहेण एयं उच्छेभवंदणं अहवा पुरिस विसेसं णाउ पुणं बारसावत्तं वंदणं देइ इत्यादि ॥ ४९५ ॥ अर्थ ॥ श्री पूर्व श्री आवश्यकनिर्युक्तिके पाठमें अर्थ दिया है । उसी तरहसे ज्ञानना ॥

और श्री बृहत्कल्पभाष्यमें भी उ पां३में ऐसा कहा है । अंतो इत्यादि अंतरपि श्रेणिरम्यतरतः स्थितामपि वंदनकं प्रतीत्य भजना भवति, कथमित्याह ओमिति योऽवमरात्रिकः स आलोचनादौ कार्ये वंद्यते अन्यथा तु नेति आवन्निति आपन्नापरिहारिको न वंद्यते स पुनराचार्यान् वंदते, संयत्योपि उत्सर्गतो न वंद्यते, अपवादपदे तु यदि बहुश्रुता महत्तरा काचिदपूर्वं श्रुतस्कंधं धारयति ततस्तस्याः सकारात्र गृहीतव्ये उद्देशसमुद्देशादिषु सा फेटवंदनकेन वंदनीया, न केवलमंतःश्रेणी बहिरपि स्थितानां कृतिकर्मणि भजना मतंव्याकारणे तेषामपि कृतिकर्म विधेयमिति भावः । अथ न कुर्वति ततो महान् दोषो भवति यथा अजापालक वाचकमवंदमाना अगीतार्थाः शिष्या दोषं प्राप्तवन्त इति वाक्यशेषः इत्यादि

अपि अजापालक द्रष्टांतमाह ॥ केनचिदाचार्येण गीतार्थाभावेऽगीतार्था साधवः प्रत्यंतपल्ल्यां क्षेत्रप्रत्युपेक्षका प्रेषितास्तत्र च भ्रष्टव्रत एको वाचको राजकुले यत्कृतप्रमाणः परिवसति, ते च प्रत्युपेक्षितक्षेत्रां साधवस्तं वाचकं लोकस्य समीपे पृच्छन्ति कुत्रासौ तिष्ठति ? लोकेनोक्तं अरण्येततस्तेपि तत्र गतास्तं चाजारक्षणप्रवृत्तं भ्रष्टव्रतं द्रष्ट्वाऽद्रष्टव्योयमिति विमृश्य अगीतार्थत्वेन शनैः स्वप्कृन्ते, तांश्च तथा द्रष्ट्वा वाचकस्य शंका किमेतेऽपसर्पती ? नूनं

માં શ્રષ્ટ્રતં જ્ઞાત્વા તતઃ શંકાછેદી સ વાચકઃ કુપિતઃ સન્ પલ્લીપતે કથયિત્વા તેષામગીતાર્થાનાં રંભણં ગુસૌ પ્રક્ષેપણં કૃતવાન્ તતસ્તદન્વેષણાર્થં ગુરુણાં તત્રાગમનં તે ચ તં વાચક વંદિત્વા શૈક્ષકા અગીતાર્થા એતે ઇત્યાદ્યુક્ત્વા સ્વશિષ્યાન્મોચયિતવંતઃ । એવં શ્રેણિબાહ્યાનામાર્પિ વંદનકં કર્તવ્ય । અથ યો ન કરોતિ તસ્ય પ્રાયશ્ચિતં ચતુર્લઘુકામિત્યાદિ । અન્યચ્ચરણકરણહીને કેવલદ્રવ્યર્લિંગયુક્તે યદ્યાદ્દશં વંદન ક્રિયતે તાદૃશમહં વક્ષ્યે ॥ વાયાએ નમુકારો હત્થુસ્સેહો ય સીસનમણં ચ સંપુચ્છણતથં છોભવંદણં વંદણં વાવિ ॥ બહિરાગમનપથાદિષુ દ્વષ્ટસ્ય -પાર્શ્વસ્થાદેર્વાચા નમસ્કારઃ ક્રિયતે વંદામહે ભવતં વયમિત્યેવોચ્ચાર્યતે ઇત્યર્થઃ । અથાસૌ વિશિષ્ટતરે અત્યુગ્રસ્વભાવો વા તતો વાચા નમસ્કૃત્ય હસ્તોત્સેધમ્મંજલિં કુર્યાત્ તતોપિ વિશિષ્ટતરે અત્યુગ્રસ્વભાવે વા દ્વાવપિ વાગનમસ્કાર હસ્તોત્સેધૌ કૃત્વા તૃતીયં શિરઃ પ્રણામં કરોતિ - ‘સંપુચ્છણં’ તિ પુરતઃ । સ્થિત્વા ભક્તિમિવ દર્શયતા શરીરવાર્તાયાઃ સંપૃચ્છનં કર્તવ્યં, કુશલં ભવતાં વર્તત’ ઇતિ । અત્થણં તિ શરીરવાર્તા પ્રશ્નયિત્વા ક્ષણમાત્રં પર્યુપાસનમથવા પુરુષવિશેષં જ્ઞાત્વા તદીયપ્રતિશ્રયમપિ ગત્વા છોમવંદનં સંપૂર્ણં વા વંદનં દાતવ્યમિત્યાદિ યતઃ પાર્શ્વસ્થાદેર્વંદનકે ઽક્રિયમાણે સંયમાત્મવિરાધનાદિકં પશ્યતિ તં પ્રતિ વાચા કાયક્રિયયા તથા ચેષ્ટતે યથા તસ્ય સ્વલ્પમપ્યપ્રીતિકં ન ભવતીત્યાદિ ॥ અર્થ ॥ ઇસ પાઠમે ભી યહ અભિપ્રાય હૈ કિ શ્રેણિબાહ્ય જો હૈ ઉનકું ભી સાધુ, કારણસે વંદના કરે અગર નહી કરે તો મહાન દોષ હોય, જિસતરે બકરી ચારનેવાલે વાચકકો નહી વંદના કરતે થકે મૂર્ખ શિષ્ય દોષ પ્રાપ્ત હુએ ।

સો કથા યહ હૈ, કિ એક કોઈ આચાર્યને અગીતાર્થ શિષ્યોકું ક્ષેત્ર દેખનેકે વાસ્તે કોઈ પલ્લીમેં ભેજે. વહાં એક બ્રષ્ટ્રત, વાચનાચાર્ય રાજ્યમેં કુછ આજીવિકા બાંધકર વસતા હૈ- વહ સાધુ લાગે, વહો લોગોસે પૂછકર જંગલમેં ઉસ વાચકસે મિલને વાસ્તે ગએ, વહાં ઉસકું બકરી ચરાતા દેખકર વિચારા કિ-યહ દેખને યોગ્ય નહિ હૈ । એસા વિચાર કર ધીરે ધીરે પીછે ફિરતે હૈ, તબ કોધાતુર હો કર કહાં કે - પલ્લીપતીસે કહકર ઉન સાધુઓકું કૈદ કરવાયા દિએ -પીછે સે ગુરુ ભી શિષ્યોકું ઢુંઢુંનેકો આએ- ઉસ બ્રષ્ટ્રતકું વંદના કરકે ‘ચેલે મૂર્ખ હૈ આપ ક્ષમા કરો’ એસા

કહ કર ઉન શિષ્યોકું છુડાએ. ઇસતરે ઉસકે દિલકું અપ્રીતિ નહી ઉપજાનેકે વાસ્તે સર્વ પાસત્યેકો ભી સાધુ, વંદના કરે અગર નહી કરે તો ચતુર્લઘુકા પ્રાયશ્ચિત સાધુ કું લગતા હૈ ॥

ઓર જો ચારિત્રસે બ્રષ્ટ હૈ, કેવલ દ્વ્યલિંગ - સાધુકા વેષ જિસકે પાસ હૈ, ઉસકો કેસી વંદના સાધુ કરે સો દિખાતે હૈ-માર્ગ પ્રમુખમેં બાહર મિલે તો વચનસે નમસ્કાર કરે કિ 'મેં આપકું વંદના કરતા હું,' ઔર જો ઉસકા ઉગ્ર સ્વભાવ દેખે તો હાથ ભી જોડે, ઉસસે ભી જાદા ઉગ્ર દેખે તો શિર ભી નમાવે ઔર ભક્તિ દિખલાતા થકા સુખશાતા ભી પૂછે, ઔર ક્ષણમાત્ર ઉસકા સેવન ભી કરે -ઔર કોઈ પુરુષકું બડા જાનકર ઉનકે ઉપાસરેમેં જા કર 'ઈચ્છામિ ખમાસમણો' પ્રમુખ પાઠસે વંદના કરે, વા ઉગ્ર સ્વભાવ દેખે તો સંપૂર્ણ દ્વાદશાવર્ત વંદના ભી કરે. ક્યુંકિ - પાર્શ્વસ્થાદિકું વંદના નહી કરનેસે સંયમ વિરાધના ઔર આત્મવિરાધના દીખતી હૈ, ઇસવાસ્તે વચનસે વા કાયાસે એસા વર્તે કે જિસમેં થોડી ભી અપ્રીતિ ઉસકું પૈદા નહી હોવે ॥

ફેર સાધુકું રોગી પાસત્યે પ્રમુખકી- વૈયાવચ્ચ કરણીભી શ્રી ઓષ નિર્યુક્તિમેં કહી હૈ ॥ તથા ચ તત્પાઠઃ ॥ એસો ગમો પંચન્હ વિનીયાઈણં ગિલાણં પઙ્કિચરણે ફાસુઅ કરણ નિકાયણ કહણ પઙ્કિમણા ગમણં ॥૨૨॥ સંભાવણે વિ સહો દેઝલિયખરંટ જયણ ઉવએસો ઇત્યાદિ ॥ વ્યાખ્યા ॥ 'નીયાઈણં તિ આદિશબ્દાત્પાર્શ્વસ્થાવસન્ન કુશીલ સંસક્તાઃ ગૃહાંતે નિત્યવાસિપ્રભૃતીનો પજ્ઞાનામ-પિ ઉલાવપ્રતિચરણે એષ ગમ એષ વિધિર્મતવ્યસ્તથાહિ - પ્રાસુકભક્તાદિના પ્રતિચરણં કર્તવ્યં, તથા દ્વઢીભૂતેન ત્વયા યદાહં બ્રવીમિ તત્કર્તવ્યમિતિ નિકાચનં, તથા ધર્મકથાયાઃ કથનં, સ યદિ તતઃ સ્થાનાન્નિવર્તતે તતસ્તં ગ્લાનં ગૃહીત્વા ગમનં કરોતિ ॥૨૨॥ 'પચન્હવી' ત્યત્રાપિ શબ્દઃ સંભાવને, દેવકુલેપરિપાલકા વેષમાત્રધારિણસ્તેપિ ગ્લાનાઃ સંતઃ પરિચરણીયાઃ ઇત્યાદિ ॥ ઇસ કા અર્થ યહ હૈ કિ પાસત્યા અવસન્ન- કુશીલ-સંસક્ત-નિત્યવાસી ઇનકી ભી ગ્લાન અવસ્થામેં ફાસુ અન્ન પાની કરકે સાધુ સેવા કરે ઔર પ્રતિજ્ઞા ઇનસે કરાવે કિ - 'તુંમ અચ્છે હોવો તબ મેં કહું સો કરના.' ઔર ધર્મકથા ભી ઉનકું સુનાતા રહે ઔર આદિ શબ્દ કરકે ફક્ત વેષમાત્ર ધારી સાધુ કીભી ગ્લાન અવસ્થામેં સાધુ સેવા કરે ॥ ઇસકા યહ આશય નિકલા કિ

પંચમહાવ્રતધારી સાધૂ જો અસંજતીકું એક ટુકડાભી નહી દેતા હૈ । વહ ભી લોકપ્રસિદ્ધ વેષકું પ્રધાન સમક્ષ કર ઔર ઉસકું પીછા રસ્તે પર લાના. યહ ગુણ સમજકર ઉસકી સેવા કરતા હૈ ॥

ઇસીતરે શ્રી મહાવીરસ્વામીકે શિષ્ય ધર્મદાસગણિકૃત શ્રી ઉપદેશમાલાપદ્મના સૂત્રવૃત્તિમેં ભી એસા કહા હૈ ॥ હીણસ્સ વિસુદ્ધ નવગસ્સ- નાણાહિયસ્સ કાયવ્વં જહોચિત્તગાહણત્થં કરિંતિ લિંગાવસેસેવિ ॥૪૮॥ એતચ્છ્યાયાં ‘કણિકાભિધાનાયાં’ કાલે કલૌ ખલે લોકે, જીવ ધાન્યસ્ય કીટકે એતદેવ મહચ્ચિત્રં યજ્જના જૈનલિંગિનઃ ॥૧॥ સ્ત્રાકર ઇવ ક્ષારવારિભિઃ પરિપૂરિતઃ । ગંભીરિમાણમાધતે , શાસનં લિંગધારિભિઃ ॥૨॥ લિંગોપજીવિનાં લોકે, કુર્વતે પાપધારણામ્ । દર્શનાચ્છેદપાપેન લિપ્યતે તે દુગશયાઃ ॥૩॥ ધાર્મિકા અપિ નાર્ચતિ- જૈનલિંગધરાંશ્ચ યેશ્ચકિં તૈઃ શ્રુતમધીતં વા, ગુરુભ્યસ્તહિ ગર્હિતૈઃ ॥૪॥ દોષાઃ પ્રરુપિતા યે તુ પાર્શ્વસ્થાદિનિરૂપણે તે હિ જ્ઞાપયિતું તેષાં, ન તુ વક્તુમગારિણામ્ ॥૫॥ પ્રતિમાધારિણેષ્વેષાં, ત્યજતિ વિષયં પુરઃ ॥ લિંગિનાં વિષયસ્થાનામનર્ચ્વા તુ વિરોધિની ॥૬॥ યાન્ લિંગિનોઽનુવંદતે સંવિગ્ના અપિ સાધવઃ । તદર્ચ્વા ચર્ચ્યતે કસ્માદ્ધર્મિકૈર્ભવભીરુભિઃ ॥૭॥ વાચેત્યાદિ વિધેયોત્ર નમસ્કાશ્ચ લિંગિનામ્ । આમ્નાતો યતિનાં સૈષઃ શ્રાદ્ધાના બુદ્ધ્યતેઽધિકઃ ॥૮॥ પુનસ્તત્રૈવ- પ્રસન્નચંદ્રકથાપ્રાંતે ॥ અનધીનાધિયોક્ષાણાં સમ્યગ્ લિંગં ન તાસુ ચ ધ્યાનં જ્ઞાનં ક્વ તત્કિં તુ લિંગમેવ તુ પૂજ્યતે ॥૨॥ અર્થઃ ॥ ક્રિયા કરકે જો હીન હૈ, લિંગમાત્ર ફક્ત જિસમે હૈ, ઔર શુદ્ધમાર્ગ કા પ્રરુપણ કરનેવાલા હૈ, ઔર જ્ઞાન કરકે અધિક હૈ, ઉસમેં ભી વૈયાવચ્ચ પ્રમુખ સત્કાર કરના ઉચિત હૈ. નહિ તો લોગમેં ધર્મકી નિંદા હોગી, કિ-યહ જૈની સાધુભી પરસ્પર મત્સર રખતે હૈ, એક એક્કું ચાહતે નહી ॥ ઇસ કલિકાલમેં સર્વજીવ ધાન્ય કે કીડે હૈ, ઇસમેં યહી બડા આશ્ચર્ય હૈ કિ-લોગ જૈન લિંગધારી હૈ, ક્ષારજલસે ભરા હુવા સમુદ્ર કે તુલ્ય ગંભીર જૈન શાસન, જૈન લિંગધારી લોગોં સે હી થેમા હુવા હૈ. ૨ લિંગોપજીવિઓકી જો નિંદા તિરસ્કાર કરતે હૈ ઉનોને ગુરુકી નિંદા કરીતો ઉનકા શ્રુત પઢા કિસ કામકા હૈ ॥૪॥ ઔર પાર્શ્વસ્થાદિ સંબંધી જો દોષ શાસ્ત્રમેં વર્ણન કરેહે સો ફક્ત જાનને કે વાસ્તે હૈ પરંતુ નિંદારૂપ ગૃહસ્થોકે આગે વર્ણન કરણેકું નહી હૈ ॥૫॥ અભિગ્રહધારી લોગભી જિનકે આગે આકર વિષયત્યાગ કરતે હૈ ઉનકી પૂજા નહી કરતી એહ તો

બડા વિરોધ છે । જિન લિંગધારી સાધુઓકું સંવેગગુણધારી સાધુભી વંદના કરતે હૈ તો ફેર ઉનકી પૂજા સંસારસે ડરતે થકે ધર્મવાન જીવ કીસતરે છોડ સકતૈ હૈ । ૭। વાયાએ નમોક્કારો ઇત્યાદી વચન કરકે જિનકું નમસ્કાર કરનેકી સાધુકું હી આજ્ઞા સિદ્ધાંતમેં હી હૈ તો શ્રાવકોકું તો ઔર અધિકાર સમજની ચાહિએ । ૮। ફેર ઇસીમેં પ્રસન્ન ચંદ્ર કી કથા કે અંતમેં ભી લિખા હૈ । ઇંદ્રિયોકે અનધીન બુદ્ધિ હૈ, ઉનકે વિષે સમ્યગ્ ચિન્હ નહી હૈ, તો ધ્યાન કા જ્ઞાન ઉનમેં કહાસે હોગા ઇસ વાસ્તે વેષકું હી પૂજના ચાહિએ । ૧। વેષધારી કે બાહર કી કઠિનતા વા શિથિલતા પંડિતકું પ્રમાણ નહી કરની ચાહિએ કિંતુ વેષમાત્રકું હી પૂજના ઉચિત હૈ ॥

ઇસીતરે શત્રુંજયમહાત્મ્ય પ્રમુખ અનેક ગ્રંથોમેં કહા હૈ - વિસ્તારકે ભયસે સર્વ પાઠ ઇહાં લિખે નહી ॥ યહ સિદ્ધાંતો કે સર્વ પાઠકે અનુયાયી યહ નિશ્ચય હુવા કિ જિસ પાસત્થે પ્રમુખમેં જ્ઞાન દર્શનાદિ ગુણ હૈ ઉસકું તો ઉસ ગુણ આશ્રિત વંદના કરના ઔર જિસમેં બિલકુલ ગુણ નહી હૈ ઉસકોં ભી અપ્રીતિ પ્રમુખ નહી પૈદા હોવે, ઔર અપને સંયમાદિકકા ઘાત નહી હોવે, ઇત્યાદિ કારણસે વંદન કરના. અગર નહી કરે તો સાધુકું ૧ ઉપવાસ કા દંડ લગતા હૈ ઔર નિહવાદિકકું સર્વથા વંદના વર્જિત હૈ. પરંતુ ઇસકાલમેં ગુણકી ઔર પાસત્થા પ્રમુખકી તથા નિન્હવકી પરીક્ષા અચ્છીતરે હરકોઇકું હો સકતી નહી. ઇસ વાસ્તે કિસકું વંદના કરના ઔર કિસકું નહી કરના ઇસકા ખુલાસૈ ફેર લિખતે હૈ ॥ શ્રી અંગચૂલિઆ સૂત્રમેં એસા કહા હૈ । ઇયાએ પવ્વાવળવિહિએ પવ્વઇયા અહ કાલાઇદોસેણ બલમેહાઈજા હાળીએ પમાયં સેવમાળા વિસુદ્ધં જિણમયં પયાસયંતા સાહુણો ણેઅવ્વા । એઆએ વિહીએ દિક્ખિયા જિણમયં નિન્હવંતા તે સવ્વઓ પાસત્થા દુદ્ધા અવદણિજ્જા જંબૂ ! જે જિણમયં સુદ્ધં ભાસંતિ પરુવંતિ અપ્પણોપમાયં દેસંતો તે સાવય-સાવિયાણં વંદણિજ્જા સક્કારણિજ્જા સમ્માણણિજ્જા વત્થ-પડિગ્ગહ જાવ સિજ્જા સંથાર એણં પડિલાભણિજ્જા, એવં વિહિએ પડિલાભિઆ વેસસ્સ લજ્જાએ સાવયસાવિયાએ ભત્તિરાગેણં સયમેવ લજિજ્જા પુણો વ સયં સમુદ્ધરિજ્જા, સારણં વારણં-ચોઅણ-પડિચોયણકુસલા વા હવિજ્જા, તઓ તેસિં સાવયસાવિયાણં લાભસ્સ કઓ પરં જંબૂ ! પન્નવળ્લા વિહિએ વહિયા જે કેઇ ગિહત્થા અત્થાભિલાસિએહિં પાસત્થેહિં સુયત્થં ગાહિયા વેરગ્ગમઇવા પરંપરાગયસાહુસાહુણીણં બહુઅરપમાએ દદ્દુણ સયમેવ પવ્વઇસ્સંતિ, સયમેવ

मुंडाविस्संति, सयमेव वत्थपत्ताइ. गिण्हिस्संति, गुरूणं अणुणुणाअे सिरे
 लोयं करिस्संति सयमेव तवोकम्मं उवसंपज्जिताणंविहरिस्संति, सयमेव
 भिक्खाए भिक्खं करिस्संति ते जंबू ! पासंडमइया दिट्ठीअे दिट्ठा महा-
 मिच्छत्तकारिणो मिच्छत्त परिमायमवगाढा सम्मत्तपरिचाइयगा दुराचारा निद्धं-
 धसभासिणो अन्नाण पन्ना असंजमारइगा 'अम्हे गुण संपन्ना, अम्हे सुद्धं
 जिणमइया' अेवं भासंता मम परंपरागतसाहुसाहुणीणं-हीलंता निंदता-खिसंता-
 बहुभवपरंपराणुबद्धा अणंतखुत्तो संसारे भमिहिस्संति पावमइया । तेसिं निन्हवाणं
 सावयसाविया कुमयमइदिट्ठिराएणं गहिआ संता अबोहिं पविट्ठा अणंतखुत्तो
 संसारे सुसद्धुव्व परियडिस्संति जंबू ! णत्थित्थ संदेहो । तअेणं अज्ज जंबू !
 जायसंसए भयकोउहल्ले उट्ठाअे उट्ठेति उट्ठअे उट्ठिता एवं वयासी कहणं भंते !
 तेसिं संजम-किरिया -तवोकम्मे-निप्फले होइ ? संजमपालंतावि संजमविराहगा
 भणिया ? एवं खलु जंबू ! ते अभिमाणं-गहिआ एवं पुच्छिया मम साहूहिं एवं
 भासिस्संति परंपरागयसाहुणो तेसिं पाविट्ठमइयाणं सुमहुराअे भासाअे एवं
 पुच्छिस्संति भो ! भो ! महाणुभागा ! तुम्हाणं को गणो ? का साहा ? किंकुलं ?
 को गुरु ? कस्स धम्मायरि यस्स परंपराए तुम्हेहिं संजमो गहिओ ? केण
 दिक्खिया ? कस्स अणुणुणाअे उद्देसससमुद्देसे संदिस्संति ? कस्संतियं
 सुतत्थधारणा जाया केण महाणुभागेण कालागच्छा विहिं दंसिआ ? कस्स
 गुरुणो अंगीकारेण दुवालसावत्त वंदणं विहियं ? कस्सायरियाअे सणं विहारो
 वट्ठइ ? केण आयरियाणं दुविहं सिक्खं गाहिया ? तओ तेएवं भासिस्संति
 'तुम्हारिसाणं अम्हारिसेहि आलावो-संलावो न कप्पति, तुम्हे हीणायरिया
 पंडुरपडपाउरणा पासत्थविहारियाओसन्नविहारियो घणकणगाइधारणा, अम्हे
 एगतसाहुणो सुद्धाचारपालगा, अम्हाणं कायपडिसिद्धो-जहां हंसकायाणं तुरा
 खराणं, महिसगइदाणं सूय-कायराणं समवाओ ? ॥ होति -तहा तुम्हाणं
 अम्हेहिं पडिवादो कओ- तओ तब्भत्तिया सावय सावियाविअे अवइस्संति
 सच्च एए संजया महाणुभागा मलमलीणसरीरा निलोहा अरसविरसाहारिणो
 एए पसत्था इट्ठा बलियसरीरा अविचार भासगाएएसिं का पडिसिद्धि तेसिं
 पुरओ एवं कहंता विहरिस्संति इत्यादि- जाव जंबू !

महामिच्छतनिवेसिअदिट्ठिआ बहुपावं समज्जिणिता सावय सावियाणं मिच्छते
ठायमंता अणंतकालं संसारे परिअडिस्संति ।

तओ पुणोवि - मम परंपरागया अेवं कहिस्संति 'तुम्हाणं को गणो ?
तुमं सम्मं पुच्छिया कहं विसमं बूअह?' अम्हाणं जारिसी परंपरा अत्थि सा
पच्छ कहिस्सामो' तुम वज्जरह तओ ते भणिस्संति अम्हाणं सीमंधरो गुरु,
सीमंधरसामिस्स समुह होऊण वयाणि पडिवज्जियाणि । सव्वे केवली गुरु,
सव्वे सिद्धा गुरुणो, सव्वेसिं सिद्धाणं सव्वेसिं केवलीणं समक्खं अम्हेहिं
सामइय चारित्तं पडिवज्जिया, चउदसरज्जुहिं पासमाणेहिं अम्हेवि पासिया,
अम्हाणं संजमकिरिया वि पासिआ -सुत्तक्खं पवढामो, अम्हाणं सुविसुद्धा
किरिया, णो अेयारिसाणं हीणायरियाणं सामायारिए अम्हे वट्टामो, एगंतसो
सव्वण्णुभासियं करिस्सामो, णो केसिंपि गण-सामाचारीए अम्हाणं पओअणं,
सुत्तस्स पक्खं आरहेमो, मोक्खस्स मगं पयडी करिस्सामो जिणाणाए आरहगा
भविस्सामो, जहा पत्तेयबुद्धिहिं करकंडु अनग्गइ दुमुहनमि पमुहेहिं केसिं
गुरुणं समीवे संजममाराहियं ? पत्तेयबुद्धाणं को गणो का साहा, किं कुलं,
ते कहं कुलगुणगुरुबाहिरा वियाहिया भगवया ? तं वज्जरह' । तओ पुणोवि
जंबू ! मम परंपरागया अणगारा तेसि पाविट्ठाणं पडुतरदाणोणं मलीमुहे
करिस्संति जहा रे ! रे ! पासंडिया ! तुम पत्तेयबुद्धाणं सयंसंबुद्धाणं महानुमागाण
पाडिसिद्धि कुणह ? तुम ततुलुयाए वयाइ पालइ तेसिं महानु भागाणं
देवयाए रयहरणाइ लिंगे दिन्ने पुव्वभवअब्भसिअं तेसिं पयडिहूयं भइसणेण
पुव्वभवं संभरिता पुव्वभवगुरुपायमूले संजमं गहिअं तमेव संजमुच्चारणं
तमेव पुव्वगुरु अंगीकारिता संजमं पालिअं जाव तेसिं महानुभागाणं पाडिसिद्धि
कियमाणं तुम तुम्हाणं सावयसावियाइ सव्वे मिच्छदिट्ठियां भवह अनाथी
हरिकेसि पमुहा अन्ने देवयादत्तलिंगया पव्विइया, णो तेहिं गणट्ठिइ मंडिया,
अेयारिसाणं भयहरणं तुलगाए वट्टमाणा एगत पावदिट्ठिया तुमंति निब्भा उया
संता मिसिमिसेमाणा जाव पुणरवि ते एवं भासिस्संति अम्हाणं वायवाउए न
किंपि पओअणं, अम्हे पावभीरू अप्पणो कज्जं साहेमो, किं वायाए किज्जइ ?

वाये कियमाणे न किंचि कुसलत्तणं हवइ, एवं भासंता ते आयरियाणं पडिकुला आणायरिया एवं भवंति कलहणु क्रोहणसीला ते सीलं पालंता वि कुसीला अज्जभगं मुहेण बूअमाणाविअणज्जा उमग्गपइट्ठिया तेसिं दंसणं पि दिट्ठि मिच्छत्तजणय ॥ एवं जंबू ! ते पासंडिया चाउवण्णस्स समणसंघस्स पडिणीया एयारिसाणं महानुभागाणं गीयत्थाणं अवण्णकारका अयसकारका अकित्ति कारका बहुहिं असब्भावणुब्भावणाहिं -मिच्छतामिनिवेसेहिअ अप्पाणं च परंच तदुभयं च बुग्गाहेमाणा जाव मम परंपराणं साहु साहुणीणं वाहका भविस्संति ॥ कहण्णं भंते ! सावय साविया सम्मतमूलाणि दुवालसवयाइ धरिस्संति ? णो वा ते नयधारणा आराहगा वा भविज्जा ? एवं सलु जंबु! पुच्चि जेसिं पासे वयाणि पडिवज्जियाणि तेसिं पासे वयाणि नत्थि, णो तेसिं आलोयण्णा णो तेसिं सम्मतधारणं तओ सावय सावियाणं कइ सम्मत गुणे भवइ ? अलोयणा गुणे भवइ ? वयगुणे भवइ ? कओ एकवीस गुणे सावयाणं भवइ ? तेहि सावएहिं परंपरागयं सावयकुलं मंडियं, एवं खलु जंबू ! महानुभावेहि सूरिवरेहिं मिच्छत्तकुलाओ उसग्गोववाएणं पडिबोहिरुण जिणमए ठाविया बत्तीस अणंतकायमक्खणाओ णिवारिया महुमज्जमंसाइ बावीस अभक्खभक्खणाओ णिसेहिया सम्मतमूलाइ दुवालसवयाइ गाहिया जीवाजीवाइ नव परूवणा सिक्खिया चाउइसट्ठमुदिट्ठपुण्णमासीसु पोसह पडिपुण्ण पालणाअे ठाविया कुदेव-कुगुरु-कुधम्मओ वारिया लोइअ-लोउत्तर देवगुरु संबंधी मिच्छताओ णिसेहिया , णियंणियगणसामाचारीए सम्म (संघमज्जे आरोविआ जा तेसि अज्जअे पज्जएहिं सामाचारीसु सेविया पालियां-फासियां तीरीया किट्ठिया सा सेवमाणाण कया वि दुट्ठा परं जंबू ! तेसिं संताणिएहिं महानुभागाणं सूरीणं निरीहाणं पट्टपरंपराअे केइ गणणायगे सिद्धिलकिरिए दट्ठुण सगसमाचारी चइस्संति ताण पासंडियाणं किरियाअे फडाडोवं पासित्ता तेसिं दुट्ठवयणेणं अणुमोदणं करंता कुलकम्मं लंघिता पमायपराणं पमाए आलोयता तं गणं हीलंता निंदता खिसंता-गरहंता कहं ते कुलक्कमाओ भट्टा आराहया हवंति ? ॥ पुनस्तत्रैव ॥ जंबू ! चउव्वहा समणोवासगा बूइया ! रायसमाणा पियसमाणा भायसमाणा सवित्तिसमाणा, जे राय समाणा भविस्संति

ते साहूणं साहूणीणं उवद्धवे आयबलेणं धण बलेणं कुंडबलेणं णिवारणा भविस्संति तेसिमवि साहू कहिस्संति भो ! भो ! महाणुभागा ! सिरि सोहम्मसामि पट्टपरंपरेणं अमुगे अमुगे एयारिसे छत्तीस गुणगणधारये पावभीरु आयरिओ जाओ तेहिं एयस्स गणस्स ठवणा किया । गणमज्जेवि एयारिस्से गुणसंपन्ने आयरिय उवज्जाओ जाओ तेहिं नियपट्टे तुमंपि आरोविया -कहं एयारिसा-पमायधरा जाया ? सारण-वारण-चोयण-पडिचोयणाओ कहमकुसला भवह ? तुम्हेहिं पमायं वहंतेहिं अम्हाणं का गइ भविस्सइ ? तुम्हाणं जं किंचि विलोहिज्जइ तं अम्हाणं घरे बहु अत्थि, असण-पाण-खाइम-साइम-वत्थपडिग्गह-कंबल-पायपुच्छण-ओसह-भेसज्जेणं-पीढफलंग-सेज्ज-संधारणं, अम्हे णियरिद्धि समुदएणं पडिलाभिस्सामो पुण तुम्हारिसेहिं महाणुभागेहि पमाओण कायव्वो । तहावि ते ण पडिबुज्जति तओ महाणुभागा सावियाणो णियगणस्स सामाचारी चइस्संति अक्खण्णे वडाडओ पमुइ दसविहे पुव्वायरियाणं महाणुभागाणं वद्धट्ठवणं काउण आवस्सए करिस्संति परं पासंडियाणं परगणस्स सामाचारी लोवग्गणं किरिया फडाडोवं दट्ठुणं णो णियगणसामाचारी चइस्संति ते महाणुभाग समणोवासगा हविस्संति भरहे वासे थोवा चेव रायसमाणा ताव जहा राया नियरज्जठिई ण चयइ तहा ते समणोवासगा पुव्वायरियाणं गुणे समरंता एगंतओ आराहगा सतट्ठभवग्गहणाइ णाइक्कमिस्संति । मायपियसमाणावि एरिसा चेव, परं विसेसो जे मायपियसमाणा ते गणवासियाणं अणायारे पासित्ता णिच्चसो अक्कोसिस्संति पुत्तमिव असणपाणाइविहीए पोसणमवि करिस्संति, परं णो णियकुलक्कमागयं चइस्संति, तेवि आराहगा णो विराहगा । पुणोवि जे जंबू ! कालाइदोसेणं हीणायाराणं हीणायारे सोच्चा सासणस्सुड्डुहं करिस्संति ते सवित्तिस्समाणा परपासंडिएसु रंजीया णियगण सामाचारी जांताणं अज्झय पज्जएहिं सेवियासे हिलंता णिदंता खिसंता परगणसामाचारीओ रता अत्तगणस्स पुव्वायरिया हीलिया पुणोवि एवं कहिस्संति -कहं अम्हे लोहवाणियाणं तुल्ला भवाभो ? जहा रायपसेणीओ केसिकुमारेणं णिद्धिं पाएसिस्स रण्णो, तहा अम्हेहिं लोहवाणिय समाणो परिचत्तो-रयणागरसमो पडिवज्जिओ । अवं जंबू ! अत्ताणं

ણિયગણસામાચારી ભેદસમાવત્તા કલુસ સમાવત્તા સંકિયા કંચિયા કંચામોહણિજ્જં કમ્મં બંધંતા કહંતે પાવિટ્ઠા આરહગા હવિજ્જા ॥ પુનસ્તત્રૈવ ॥

एवं जंबू ! दुप्पसहो जाव बकुसकुसीलेहिं तित्थं पवट्ठिसइ जहा विवाहपण्णतीअे पंचणियट्ठा इदंभूइस्स पूरओ बूइआ, तारिसाअे दिट्ठीअे विहरंताणं णो आणा विराहणा ॥

॥અર્થ ॥ શ્રી સુધર્માસ્વામી પંચમ ગણધર, જંબૂસ્વામીકું કહતે હૈ । હે જંબૂ ! વહ દીક્ષાકિ વિધિસે દીક્ષા દીયે થકે ભી કાલ પ્રમુખ કે દોષ કરકે, બલબુદ્ધિ પ્રમુખકી હાનિ હોનેસે, પ્રમાદકું સેવતે હૈ તો ભી જિનમાર્ગકું જો શુદ્ધ પ્રકાશન કરતે હૈ વહ સાધુ જાનને ॥ ઔર દીક્ષા પાકર ભી જિનમતકું જો ઉત્થાન કર રહે હૈ ઉનકું સર્વ પાસત્યા, દુષ્ટ, અવંદનીક જાનના ॥ હૈ જંબૂ ! જો જિનમાર્ગકું શુદ્ધ ભાષણ કરતે હૈ, પ્રરૂપણ કરતે હૈ, અપને પ્રમાદ જાહિર કરતે થકે. વે સર્વ શ્રાવક શ્રાવિકાકે વંદના કરને યોગ્ય હૈ । સત્કાર કરને યોગ્ય હૈ । સન્માન કરને યોગ્ય હૈ । વસ્ત્ર-પાત્ર-ઔષધ-અશન-પાન-ખાદિમ-સ્વાદિમ-શય્યા-સંથારા પ્રમુખ કરકે પડિલાભને યોગ્ય હૈ, ઇસ વિધિસે પ્રતિલાભે થકે શ્રાવક શ્રાવકાકી ભક્તિરાગ કરનેસે વે અપને વેષકી લજજા કરકે, આપહી સરમાએ થકે, અપનેકું પ્રમાદસે નિકલેગે, ઔર સારણ-વારણ-ચોયણ-પડિચોયણમેં કુશલ હોગે, શ્રાવકો કે ભક્તિરાગ રખનેસે ફિર રસ્તે પર આવેંગે-ઉસકા લાભ શ્રાવકશ્રાવિકાકું અપાર હોગા: જિસતરે પંથક મુનિ કે નમસ્કાર કરનેસે શૈલકાચાર્ય ભ્રષ્ટ હુએ થકે ભી ફિર અપ્રમાદી હોકર મુક્તિ ગએ-જિનકા વિસ્તાર અધિકાર, જ્ઞાતાજી મેં લિખા હૈ,

પરંતુ હૈ જંબૂ ! કોઈ ગૃહસ્થ પ્રમુખ દ્વ્યાત્મિલાખી પાસત્યોકે પાસ સૂત્ર અર્થ પઢકર મેરી પરંપરાગત સાધુ સાધ્વીઓકા અત્યંત બહૂત પ્રમાદ દેષ કર આપહી દીક્ષા લે લેંગે- આપહી સાધુ બન જાયેંગે- આપહી વસ્ત્ર પાત્રાદિક ઉપધિ ગ્રહણ કરેંગે-ગુરુઆજ્ઞા વિના હી શિરકા લોચ કરેંગે, આપહી તપસ્યા કરેંગે, આપહી ભિક્ષાકી જાયેંગે-અર્થાત જિનમતમેં સર્વકાર્ય અપને મનસે હી કરેંગે હે જંબૂ ! વે પાખંડમતી જાણણે, દૂષ્ટિ કરકે ભી દેખે થકે મહામિથ્યાત્વકે કરને વાલે, સમ્યક્ત્વકી હાનિ કરનેવાલે, અજ્ઞાન ઔર અસંયમકે આરાધને વાલે, ‘હમ ગુણવાન હૈ. હમ શુદ્ધ જિનમાર્ગકે ચલાનેવાલે હૈ’ એસા બોલતે થકે, મેરી પરંપરાકે સાધુ સાધ્વીયોં કિ હીલના / નિંદા કરતે થકે, બહુત ભવ કરકે અનંતકાલ તક સંસારમેં ભમેંગે,

ઉનકે શ્રાવક શ્રાવિકાભી કુત્સિત દ્રષ્ટિરાગ કરકે સંયુક્ત હુએ થકે, અબોધિમેં પ્રવેશ કરકે, સુસઢકી તરહે સંસારમેં ભમેંગે હે જંબૂ ! ઇસમેં સંદેહ નહી હે-

તબ જંબૂસ્વામી સંદેહયુક્ત હોકર ઉઠકે પૂછા કિ- હે પૂજ્ય ! સંયમક્રિયાતપસ્યાકા પરિશ્રમ ક્યા નિષ્ફલ હોગા ? જિસ વાસ્તે સંયમપાલને થકે ભી સંજમકે વિરાધક ઉનકો કહે, તબ ઉત્તર દેતે હૈ, -હે જંબૂ ! હમારે પરંપરા કે સાધુ જબ ઉનકુ પૂછેંગે કિ તુમારા કોન ગચ્છ હૈ ? ક્યા શાખા હૈ ? કૌન કુલ હૈ ? કોન ગુરુ હૈ ? કૌન ધર્માચાર્યકિ પરંપરાસે તુમને સંયમ લિયા હૈ ? કિસને તુમકું દીક્ષા દી હૈ ? કિસકી આજ્ઞા કરકે ઉદ્દેશ સમુદ્દેશ તુમ ક્રિયામેં કરતે હૈ ? કિસકે પાસ સૂત્ર અર્થ પઢા ? કિસને તુમકું કાલગ્રહણકી વિધિ દિખાઈ ? કૌન ગુરુકું માનકર તું દ્વાદશાવર્ત વંદના કરતે હો ? કિસ આચાર્ય કે આદેશસે તુમ વિહાર કરતે હો ? કિસ આચાર્યને દ્વિવિધ શિક્ષા તુમકું ગ્રહણ કરાઈ હૈ ? એસા પૂછને સે વે ઉત્તર દેંગે કિ 'તુમારે જેઓ કે સાથ હમારા બોલના કલ્પે નહી-તુમ હીન આચારી હો, શ્વેત વસ્ત્ર સાફ રખતે હો, પાસત્થે હો, ઓસન્ને હો, ધનકે રખનેવાલે હો, ઔર હમ એકાંત સાધુ હૈ, શુદ્ધ આચાર-પાલને વાલે હૈ' ઇસવાસ્તે હમારી તુમારી બરાબરી નહી, જેસે હંસ ઓર કાકકી ઔર ઘોડે ગધેકી ઔર ભેંસા હાથી કી ઔર શૂર કાયરકી બરાબરી નહી હૈ.

તબ ઉનકે ભક્ત શ્રાવક શ્રાવિકા ભી બોલેંગે કી સચ્ચ હૈ । એ તો સાધુ મહાનુભાગ મલમલીન સરીર, લોભ રહિત, અરસવિરસ આહાર કે કરનેવાલે હૈ । ઔર એ પાસત્થે, હૃષ્ટ, બલવાન, વિના વિચારે બોલને વાલે હૈ, ઉનકી ઔર ઇનકી કૌન બરાબરી હૈ ? ઇત્યાદિ બહોત વર્ણન સૂત્રમેં યાવત્ હે જંબૂ ! મહા મિથ્યાત્વદ્રષ્ટિ હુવે થકે વહ પાસંડી બહુત પાપ ઉપાર્જન કરકે બહુત શ્રાવક શ્રાવિકાકું મિથ્યાત્વમેં સ્થાપન કરકે અનંતકાલ તક સંસારમેં ભમેંગે.

તબ ફેરભી હમારે પરંપરા કે સાધુ એસા કહેંગે કિ તો ! સીધા પૂછનેસે વાંકા કયું બોલતે હો ? તુમ કહો કૌન તુમારા ગચ્છ હૈ ? એસા બહોત પૂછને સે જવાબ દેવેંગે કિ- હમારે શ્રી સીમધંરસ્વામી ગુરુ હૈ, શ્રી સીમધંરસ્વામી કે સામને ખડે હોકર હમને વ્રત ઉચરે હૈ, સર્વ કેવલી ઔર સર્વ સિદ્ધ હમારે ગુરુ હૈ, ઉનકો કે સામને ચારિત્ર ગ્રહણ ક્રિયા હૈ, -ચૌદે રાજલોક દેખતે થકે ઉનોને હમકું ભી દેખા ! હમારી સંજમક્રિયાભી દેખી હૈ- હમ ફક્ત સૂત્રકે પક્ષ પર ચલતે હૈ, હમારી ક્રિયા શુદ્ધ હૈ, એસે હીનાચારી ઢીલે આચાર્યોકી સમાચારીમેં હમ નહી વર્તતે હૈ. એકાંત

કરકે સર્વજ્ઞકા કહા હમ કરેંગે, કોઈકે ગચ્છ સામાચારીમેં હમ નહી વર્તેંગે-કોઈકી ગચ્છ સામાચારીસે હમારે પ્રયોજન નહી હૈ. ફક્ત સૂત્રકી બાત માનેંગે- મોક્ષમાર્ગકું પ્રગટ કરેંગે- ઈસતરે હમ જિનાજ્ઞાકે આરાધક હોવેંગે. જિસતરે પ્રત્યેક બુદ્ધ કરકું નગ્ગતિ દ્વિમુખ નમિ પ્રમુખને કિસ ગુરુકે પાસં સંયમ લિયા ? પ્રત્યેક બુદ્ધોકાં કૌન ગચ્છ ? કૌન શાખા ? કૌન કુલ હુવા ? વહ લોગ ગચ્છ ગુરુ-શાખા-કુલ પ્રમુખસે બાહિર થે તો ભી ઉનકું ભગવાનને કિસતરે આરાધક કહે ?

તવ ફેર ભી હે જંબૂ ! મેરી પરંપરાકે સાધૂ ઉનકું પીછા ઉત્તર દેકર ઉનકા મુખ મલીન કરેંગે કિ-અરે ! પાખંડિયો ! તુમ પ્રત્યેકબુદ્ધ સ્વયંબુદ્ધ મહાનુભાગોંકિ બરાબરી કરતે હો, ઔર તુમ ક્યા ઉનકે સમાન વ્રત પાલતે હો ? અરે ! ઉન મહાનુભાગોંકું તો દેવતાને સાધુકા વેષ દીયા થા, ઔર ઉનકું પૂર્વ ભવકા અભ્યાસ કીયા શ્રુત પ્રગટ હુવા જિસસે જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન કરકે પૂર્વ ભવકે ગુરુકે પાસં સંજમ ગ્રહણ કીયા ઔર વહી પૂર્વભવકે ગુરુકો મનસે ધારતે થકે તુમ ઔર તુમારે શ્રાવક સર્વ મિથ્યા દ્રષ્ટિ હોતે હો ઔર અનાથીજી, હરિકેશી પ્રમુખ સાધૂ જિનકું દેવતાને સાધૂકા વેષ દીયા ઉનસે ગચ્છસ્થિતિ નહી ચલી એસે મહાત્મા પુરખોં કિ- બરાબરી કરતે થકે તુમ એકાંત પાપ દ્રષ્ટિ હોતે હો, એસા ઉત્તર પાપ કે વહ પાખંડિ દિલમેં અત્યંત કોધસે જલતે થકે ફેર એસા બોલેંગે કિ-હમકું વાદ પ્રતિવાદ કરનેસે કુછ પ્રયોજન નહી હૈ. હમ પાપસે ડરતે હૈ, અપના ધર્મ કાર્ય સાધતે હૈ, વાદ કરનેસે ક્યા પ્રયોજન હૈ ? વાદ કરનેસે કુછ અચ્છા નહી હૈ, - એસા બોલતે થકે વહ પાખંડિ, આચાર્યોસે પ્રતિકુલ હો કરકે બલ-નિશ્ચય કર અનાર્થ હોંગે-વહ સીલ પાલતે થકે ભી કુસીલ કહે જાયેંગે, આર્યમાર્ગ મુખસે બોલતે થકે ભી વહ અનાર્થ જાનને, ઉનકા દર્શન ભી ભવ્ય જીવોંકું મિથ્યાત્વ કારક હોગા:

ઈસતરે હે જંબૂ ! વહ પાખંડિ, પૂર્વાચાર્યકે પ્રત્યનીક, ઉપાધ્યાયકે પ્રત્યનીક, આચાર્ય ઉપાધ્યાયોંકિ પરંપરાકે પ્રત્યનીક, ચતુર્વિધ શ્રીસંઘકે પ્રત્યનીક એસે મહાનુભાગ ગીતાર્થ જો આગે બડે બડે શાસ્ત્રોકે બનાને વાલે હુએ ઉનકે ઢીલે-પાસત્થે પ્રમુખવચન કરકે અવર્ણવાદ-અયશ, અકીર્તિકે કરને વાલે બહોત જુઠી જુઠી કલ્પનાસે અપનેકું ઔર પરકું મિથ્યાત્વમેં બહકાતે થકે યાવત મેરી પરંપરાગત સાધુ સાધ્વીકે બાધા કરનેવાલે હોંગે.

||ફેર જંબૂસ્વામી પૂછતે હૈ કિ- પુજ્ય ! ઉનકે શ્રાવક શ્રાવિકા, સમ્યક્ત્વમૂલ દ્વાદશવ્રત ધારણ કરેંગે વા નહી ? ઔર વ્રતધારણ કરકે ભી વહ આરાધક કહે

જાયેંગે વા નહીં? ઇસપર સુધર્માસ્વામી ઉત્તર દેતે હૈ, હે જંબૂ! નિશ્ચય કરકે ઉનકે ગુરુકે હી પાસમેં વ્રત, આલોયણા, સમ્યક્ત્વ નહીં હૈ તો ઉનકે શ્રાવકોકે પાસ સમ્યક્ત્વ વ્રત આલોયણાકા ગુણ કહાંસે હોગા? ૨૧ ગુણ શ્રાવકો કે પાસ કહાંસે આવેંગે? જિનોને અપ્પના પરંપરાગત શ્રાવકકુલકું ભાંડા (ભાંડ્યા)

હે જંબૂ! મહાનુભાગ આચાર્યોને જિનકું મિથ્યાત્વકુલસે પ્રતિબોધ દે કર જિનમતમેં સ્થાપન કિએ, બત્તીસ અનંતકાયકે ભક્ષણસે નિવારણ કિએ, મધુ માંસાદિ ૨૨ અભક્ષ્યકે ભક્ષણસે નિષેધ કીએ, સમ્યક્ત્વમૂલ દ્વાદશ ૧૨ વ્રત ધારણ કરાએ, જીવાજીવાદિ નવતત્ત્વકિ પ્રરુપણા સિખાઈ, ચતુર્દશી, અષ્ટમી પ્રમુખકે દિન પૌષધ કરનેમેં સાવધાન કિએ, કુગુરુ કુદેવ કુધર્મસે બચાએ, દેવગુરુ સંબંધી લૌકિક લોકોત્તર મિથ્યાત્વસે નિષેધ કીએ, અપની અપની ગચ્છ સામાયારીમેં સ્થાપન કીએ, જો ઉનકે દાદા પરદાદાને પાલન કરી ઉસકો સેવતે પાલતે થકે કભી દુષ્ટ નહીં કહે જાયેંગે, પરંતુ હે જંબૂ! ઉનકે સંતાનકે લોગ પુત્ર પૌત્રાદિક મહાનુભાગ આચાર્યોકી પટ્ટપરંપરામેં કોઈ આચાર્યકું શિથિલ ક્રિયાકા દેખકર અપની પરંપરાગત સામાયારી છોડ દેંગે ઔર ઉન પાખંડિઓકા બાલ્ક ક્રિયાકા આડંબર દેખકર ઉનીકે દુષ્ટવચનોકિ અનુમોદના કરતે થકે, અપને કુલકમકું લંઘન કરકે, પ્રમાદમેં તત્પર, અપને ગચ્છકે આચાર્ય સાધુ પ્રમુખકું દેખકર ઉસી ગચ્છકી હીલના નિંદા ગહા કરતે થકે, અપને કુલકમસે ભ્રષ્ટ હુએ થકે, વહ શ્રાવક કિસતરે આરાધક હો સકતે હૈ?

ક્યુંકિ હે જંબૂ! શ્રાવક ૪ પ્રકારકે કહા હૈ, - રાજસમાન, પિતાસમાન, માતાસમાન, શોકસમાન: તિસમેં જો રાજસમાન હોગે સો સાધુ સાધ્વીજીકા ઉપદ્રવ, આત્મબલસે વા ધનકે બલસે દૂર કરેંગે-ઔર ઉનકા કોઈ અનાયાર દેખકર એકાંતમેં સમજાવેં કિં ભો મહાનુભાગો! સુધર્માસ્વામીસે પટ્ટપરંપરા કરકે ફલાને ફલાને એસે ગુણધારી આચાર્ય હુએ ઉનોને ગચ્છકી સ્થાપના કરી હૈ. ઇસ ગચ્છમેં ભી એસે ઉત્તમ આચાર્ય ઉપાધ્યાય હુએ. ઉનોને અપને પાટ પર આપકું બેઠાયા હૈ-આપ ક્યું એસે પ્રમાદધારી હોં ગએ? સારણ-વારણ-ચોયણા-પડિચોયણામેં શિથિલ ક્યું હોતે હૈ? આપ પ્રમાદ કરોંગે તો ફિર હમ લોગોંકિ ક્યા ગતિ હોગી? આપકું જો કુછ ચાહિએ સો સબ હમારે ઘરમેં બહુત હૈ- અશનપાન-ખાદિમ-સ્વાદિમ-વસ્ત્રપાત્ર-પ્રમુખ કરકે અપની ઋદ્ધિક મુજબ હમ પડિલાભેંગે-ફેર આપ પ્રમાદ નહીં કરના. એસે સમજાને પર જો વહ નહીં સમજેંગે તો ભી વે મહાનુભાગ શ્રાવક અપને ગચ્છકી સામાયારી નહીં છોડેંગે. અગર નહીં બનેગી તો સ્થાપના સ્થાપન

કરકે ઉસકે આગે અપને આવશ્યકાદિ કૃત્ય કરલેંગે પરંતુ ગચ્છ સામાયારી કે લોપને વાલે અન્ય પાષંડિઓકા ક્રિયાકાંડ આડંબર દેખકર અપને ગચ્છકી સામાયારી છોડેંગે નહી. એસે મહાનુભાગ રાજા કે સમાન શ્રાવક ભરતક્ષેત્રેમે થોડે હી હોંગે. જિસતરે રાજા અપની રાજ્ય સ્થિતિકું નહી છોડતા હૈ ઈસતરે વહ શ્રાવક ભી અપને પૂર્વાચાર્યોકે ગુણસ્મરણ કરતે થકે એકાંતકરકે આરાધક કહે. સાત આઠભવસે જાદા ભવ વહ નહી કરેંગે અવશ્ય મુક્તિગામી હોગે.

ઔર માતા સમાન ઔર પિતાસમાન શ્રાવકભી એસેહી હોંગે પરં ઈતના વિશેષ હૈ- જો માતાપિતા સમાન હોગે- સો ગચ્છવાસી સાધુઓકા અનાચાર દેખકર નિત્ય ઉનકો ધમકાતે રહેંગે, ઔર પુત્રકી તરહ અશન પાનાદિ કરકે પોષણભી કરતે રહેંગે, પરંતુ અપને કુલકમાગત સામાયારીકું કભી નહી છોડેંગે. વે ભી આરાધક હોગે, વિરાધક નહી. ઔર હે જંબૂ ! કાલ-પ્રમુખકે દોષ કરકે જો સાધુ હીન આચાર હો ગએ ઉનકે હીન આચારકું સુનકરકે જો ફજીતી કરકે શાસનકા ઉઝાહ કરેંગે, ઉનકું શોકસમાન શ્રાવક જાનને. વહ પરપાષંડિયોમે રંજિત ચિત્ત હુએ થકે જો અપને ગચ્છકી સામાયારી ઉનકે દાદા પરદાદાને પાલી હૈ- ઉસકિ નિંદા કરતે થકે અન્ય સામાયારીમે પ્રવેશ કરેંગે, ઈસસે વહ આરાધક નહી કિંતુ વિરાધક હી હોંગે.

એસા સુનકર જંબૂસ્વામી પ્રશ્ન કરતે હૈ કિ- હે પૂજ્ય ! ઉનકુ વિરાધક કિસ વાસ્તે કહે ? તબ શ્રી સુધર્માસ્વામી ઉત્તર દેતે હૈ, - હે જંબૂ ! વહ શોક સમાન શ્રાવક અન્યકિ સામાયારીમે રક્ત હુએ થકે, અપને ગચ્છકે પૂર્વાચાર્યોકી હીલના નિંદા કરેંગે ઔર મુખસે એસા કહેગે કિ હમ લોહ બનિએકે સમાન કિસતરસે હોવે? જિસતરે શ્રી રાયપસેણીમે શ્રી કેશી કુમરજીને પ્રદેશીરાજાકે આગે દ્રષ્ટાંત દિયા. ઈસતરે લોહકે સમાન હમને છોડ દિયા, રત્ન કે સમાન અબ હમને ધર્મ ઁંગીકાર કિયા હૈ, હે જંબૂ ! વહ શ્રાવક, અપને ગચ્છકી સામાયારીમે શંકા કાંક્ષાકું પ્રાપ્ત હુએ થકે કાંક્ષા મોહનીય કર્મ બાંધતે થકે કિસતરસે આરાધક કહે જાય ? કિંતુ સર્વથા વિરાધક હી હોંગે ॥ ફેર ઉસી સૂત્રમે એસા કહા હે કિ પંચમ આરેકે અંત્યમે દુષ્પસહસૂરી આચાર્ય હોગે- વહાં તક જિનશાસન બકુશ ઔર કુશીલ ચારિત્ર કરકે હી વર્તેગા ॥ એસા વિચાર કર કાલદોષ સમજકર દ્રષ્ટિકા વિપર્યાસ જો નહી કરેંગે ઉનકું હી આજ્ઞાકા આરાધક કહના ॥

ફેર શ્રી મહાનિશિથજી સૂત્રમે ભી એસા કહા હૈ સો પાઠ યહ હૈ પંચમાધ્યયને

एवं ॥ से भयवं केवइयं कालं जाव गच्छस्स णं मेरा पण्णावीया ? केवइअंकालं गच्छस्स मेरा णा इक्कमियव्वा ? गोयमा, जावणं महायसे महासत्ते महाणुभागे दुप्पसहे अणगारे ताव णं गच्छमेरा पण्णविया जाव णं महायसे महासत्ते महाणुभागे दुप्पसहे अणगारे ताव णं गच्छमेरा णाइक्कमियव्वा ॥ षष्ठाध्ययने एवं ॥ अन्नं वा मयहराइयं कहिं चि हीलेज्जा गच्छयारं वा संघायारं वा वंदणपडिक्कमणाइ मंडलीधम्मं वा अइक्कमेज्जा अविहीअे वा पव्वावेज्जवा उवद्विज्जवा अओगस्स वा सुत्तं वा अत्थं वा उभयं वा परवेज्जा, अविहीअे-करेज्जा-वा वारेज्जवा-चोअेज्जवा, विहीअेवा सारण-वारण-चोयणेण करेज्जा, उमगपट्टियस्स वा जहा विहीअे जाव ण भासेज्जा हियं भासं समक्खगुणावहं एतेसु सव्वेसु पत्तेगं कुलगण संघवत्तो ॥ अर्थ ॥ श्री गौतमस्वामी पूछते है डे ભગવન્ ! કિતને કાલતક ગચ્છમર્યાદા રહેગી ? ઔર કિતને કાલતક ગચ્છકી મર્યાદાકું નહી ઉલ્લંઘન કરના ચાહિએ ? ઈસપર ભગવાન ઉત્તર કહે હૈ-હે ગૌતમ ! જહાંતક મહાનુભાગ દુપ્પસહસૂરિ અનગાર હોગે તહાંતક ગચ્છકી મર્યાદા કહી હૈ-ઔર ઈહાંહી તક ગચ્છમર્યાદા કોઈકું ઉલ્લંઘન કરની ભી નહિ ચાહિએ ॥

और प्रायश्चित्तके अधिकारमें भी ऐसा लिखा है कि आचार्यादिक की जो निंदा करे और गच्छके आचारकुं वा संघके आचारकुं वा वंदन प्रतिक्रमण प्रभुष मंडलीके धर्मकुं जो लंघन करे और विधिरहित जो दीक्षा देवे, और अयोग्यकुं सूत्र अर्थ जो प्ररुपण करे, और उन्मार्ग प्रस्थितकुं जो विधि सहित भाषा नही कहे, एन अपराधोमें से अेक अपराधभी जो करे उसकुं कुलगणगच्छ-श्रीसंघसे-बाहिर करना ॥ अैसे अधिकार और भी कोई सूत्रोमें है.

ઈન સૂત્રોસે યહ પરમાર્થ નિશ્ચય હોતા હૈ કિ ઈસકાલમેં નિર્મલ ચારિત્ર તો હે નહી-બકુશ કુશલાદિ મલીન ચારિત્ર હૈ, ઉસમેં ભી શંકા કાંક્ષા કરે તો કાંક્ષા મોહનીય કર્મબંધ કહા ઔર ગચ્છ સામાચારીકું જો ત્યાગ કરે ઉસકું વિરાધક કહા ઔર સંઘ બાહર કરનેકા દંડ પ્રરુપણ કિયા ઔર ગચ્છ સામાચારીકું જો લોપે ઉનકું સર્વે પાસત્થા અવંદનીક કહા ઔર જો કાલદોષસે ધનાદિ રખતે હૈ । પ્રમાદી હો ગયે હૈ તથાપિ માર્ગ શુદ્ધ પ્રરુપણા કરતે હૈ , ઉનકું પરંપરાગત સાધૂ-વંદનીક વર્ણન કિએ ગએ ॥ ઈસ વાસ્તે પરમાર્થ યહ નિકલા કિ જો ગચ્છ સામાચારીમેં વર્તમાન હૈ ઔર પ્રરુપણા શુદ્ધ કરતે હૈ વહ ભવ્યજીવોકું ઈસકાલમેં વંદના કરને યોગ્ય હૈ ।

ઉસમેંભી જિસમેં ગુણ જાદા હોય ઉસ મુજબ ઉસકું અધિક જાનના ચાહિએ ॥ ઇસતરે સિદ્ધાંતોકી પંચાંગી મુજબ યહ સર્વ નિર્ણય સક્ષેપ કરકે લિખા હૈ। ઔર .. પ્રમુખ પ્રકરણોં કા ભી રહસ્ય ઉની ગ્રંથોંકા પૂર્વાપર સર્વ વચનોકે મિલાન કરને સે ઔર પૂર્વોક્ત સિદ્ધાંતોકા પાઠ દેખનેસે ઇસી નિર્ણય મુજબ સમજના ચાહિએ। ઇહાં વિસ્તારકે ભયસે પ્રકરણોંકે વચનકા વિચાર લિખા નહી, વિસ્તારસે દેખના હોય તો સંસ્કૃત નિર્ણય પ્રભાકર નામા ગ્રંથ શ્રી સંઘકા આગ્રહ તથા સાહય્ય રહા તો પૂર્વક વિસ્તાર રુચિ જીવોંકે વાસ્તે બનાયા જાવેગા ઉસસે દેખ લેના ॥ શ્રીમચ્છ્રીજિનમુક્તિસૂરિગણભૃદ્વંવર્તિયં ચંચદુણ-સ્કીત્યુદ્ગીર્ણયશા ગણે ખરતરે સ્યાદ્વાદનિષ્ણાત્તધીઃ રાજ્યો તસ્ય સુખાવહે ગુણવતા-મમ્રાગ્નિનન્દક્ષિતૈ (૧૧૩૦) વર્ષે રાઘવલક્ષપક્ષ દિવસે ચન્દ્રાષ્ટમી સત્તિથૌ ? ગ્રંથકાર પ્રશસ્તિ લિખતે હૈ। કિ શ્રીખરતરગચ્છ્રમેં શ્રીમત્ શ્રી જિનમુક્તિસૂરિ નામ ગણધર વર્તમાન હૈ, કેસે હૈ। વહ દેદીખમાન ગુણોકી સંપદાકરકે પ્રગટ કિયા હૈ યશ જિનકા -ફેર કેસે હૈ ? વહ સ્યાદ્વાદમેં પારંગત હૈ બુદ્ધિ જિનકી એસે આચાર્ય કે ગુણવાનોકે સુખદાઈ રાજ્યકે સમયમેં ૧૮૩૦ સંવતમેં વૈશાખ સુદી ૮ સોમવાર કે દિન.

યા વાદિ પ્રતિવાદીવાદ તમસા સંપૂરિતે માલવે નાચ્યા નાચ્ય વિવેકકારક મુખાત્પ્રાચીકકુપ્સેન્નિભાન્નિર્ણીતાર્થકરાસયે કૃતિસમો શ્રી રત્નપુર્યામભુચ્ચિત્રાલાપ નિમીલિકા લયકરી ભવ્યા વિભાતોપમા ॥૨॥

વાદિ પ્રતિવાદીકા વાદરુપી અંધકારકે પૂર્ણ હુવા જો માલવદેશ, ઉસમેં શ્રી રતલામ શહરમેં પૂર્વદિશાકે સમાન જો યુક્ત ઔર અયુક્તકે વિવેક કરનેવાલેકા મુખ ઉસસે નિર્ણય કિયા હુવા જો અર્થ તદ્દરુપીજો કિરણ ઉસકી પ્રાપ્તિકે અર્થ પ્રાતઃકાલકે સમાન મંગલવતી વાદી પ્રતિવાદીકા વિચિત્ર આલાપરૂપ બિદ્રીવણ તારા કરને વાલી જો પંડિતોકી સભા હુઈ।૨।

તસ્યાં પાઠક બાલચન્દ્ર ગણિર્મિર્નિર્ણેતૃભાવંગતૈઃ સમ્વેગિવ્રતિરુદ્ધિસાગર યુતૈઃ શ્રી સંઘહૃત્યાગતૈસ્તદ્ધ્વાન્તપ્રતિઘપ્રભાકરનિભઃ સન્દર્ભ ઇષ પ્રિયઃ ગ્રન્થાન્વીક્ષ્ય પ્રકાશિતે મતિમતામ્બોધાય નિર્ણય ચ ॥૩॥ ત્રિભિર્વિશેષકમ્ ॥

ઉસ સભામેં નિર્ણેતાભાવકો પ્રાપ્ત હુએ ઔર શ્રી સંઘકે બુલાનેસે આએ એસે જો ઉપાધ્યાય બાલચંદ્રગણિ, ઉનોંને સંવેગ શ્રી રુદ્ધિસાગરજી મુનિ કરકે સંયુક્ત હુએ થકે અનેક ગ્રંથોકો દેખકર ઔર વાદિ પ્રતિવાદી કે વચનોંકા નિર્ણય

કરકે બુદ્ધિવાન લોગોકે બોધકે વાસ્તે વિવાદરૂપી અંધકારકે દૂર કરનેકો સૂર્યકે સમાન એસા મનોહર યહ નિર્ણયપ્રભાકર નામા સંદર્ભ પ્રકાશિત ક્રિયા હૈ ॥૩॥

॥ ઇતિ નિર્ણયપ્રભાકરમિધઃ સન્દર્ભઃ ॥ ગ્રંથાગ્રમ ૧૫૫૧ ॥

સંવત ૧૯૩૦ કા મિતિ વૈશાખમાસે શુક્લપક્ષે ૮ દિને લિપિકૃતં ॥૫॥

ભગવાનચન્દ્રેણ રતલામ નગર શ્રી ઋષભદેવજીપ્રસાદાત્ ॥

વિ.સં. ૨૦૦૮ પોષ કૃષ્ણૈકાદશી દિને ધ્યાનસ્થ સ્વર્ગતાગમોદ્ધારકાર્યાર્યવર્ય શ્રીમદાનન્દસાગરસૂરીશ્વરપટ્ટનભોદિનકરાયમાણાચાર્યપ્રવર શ્રીમચ્ચન્દ્રસાગર-સૂરિ પટ્ટપ્રભાવક, નૂતનતિથિપથોન્મૂલક, શાસનકંટકોદ્ધારક, સદ્ગુરુવર્યશ્રી હંસસાગર ગુરુ ચરણ કમલભ્રમરાયમાણ બાલમુનિ નરેન્દ્રસાગરેણ ભાવનગરસ્થા શ્રી આત્માનંદ જૈન સભા નામ્ની સંસ્થાયા : હસ્તલિખિત ભાંગાગારીયા શ્રી નિર્ણયપ્રભાકર(નં.-૧૨૧૦ પત્ર નં ૬૨) નામ્ની પ્રત્યુપરિષ્ઠાલ્લિખિતા ઇમા પ્રતિકૃતિઃ ॥ શ્રીરસ્તુ શ્રી શ્રમણસંઘસ્ય ॥

પૂ. આગમોદ્ધારક આ. શ્રી આનંદસાગરસૂરિ-
ગુરુદેવ ગીતાર્થમૂર્ધન્ય પૂ. ઝવેરસાગરજી મ. ફત
નિર્ણય પ્રભાકરગ્રંથ : (૧) સમાપ્તઃ

ଜିଜ୍ଞାସୁର୍ବିପୁର
ପ୍ରଣିପତ୍ରାୟ
(ଗ. - ୨)

ગીતાર્થમૂર્ધન્ય પૂ.શ્રી ઝવેરસાગરજી મ. કૃત
જિનમૂર્તિપૂજા પ્રદીપગ્રંથ
(ભં.-૨)

અથશ્રી જિનમૂર્તિ પૂજા પ્રદીપ અપરનામ કુમતાંધકાર તરણી પ્રારંભ: ॥

શ્રી જૈનધર્મી સમસ્ત સંઘકો મેં જાહેર કરતા હું કે જો શ્રી મહાનિશીથ સૂત્રકા નામ લેકે શ્રી જિનમંદિર વિષે વિરુદ્ધ પ્રરૂપણા કરતા હૈ વો નિઃકેવલ અપની અજ્ઞાનતાકોં હી પ્રગટ કરતા હૈ, ક્યોંકિ જો ઉસીને શ્રી મહાનિશીથસૂત્ર સંપૂરણ દેખા હોવે તો એસા વિરુદ્ધવચન અપને મુખસેં કભી નહી નિકાલે. યહ વાત કહનેકા કારણ યહ હૈ કે શ્રી ઉદયપુરમેં આસોજ શુદિ અષ્ટમી કે દિન એક જિનપ્રતિમા પૂજક ઔર દુસરા જિન પ્રતિમા અપૂજક એસે દો જન મુનિશ્રી ઝવેરસાગરજીકે પાસ આ કર પૂછને લગે કી શ્રી જિન પ્રતિમાજીકી પૂજાકા કિતનેક લોક નિષેધ કરતે હૈ, સો સચ્ચ હૈ વા જુઠ હૈ ? : મુનિશ્રી ઝવેરસાગરજીને ઉત્તર દિયા કિ-ભગવતી, જ્ઞાતા, ઉપાસકદશાંગ, ઉવવાઈ, રાયપસેણી, મહાનિશીથ તથા કલ્પ આદિક અનેક સિદ્ધાંતોમેં શ્રી જિનપ્રતિમાજીકી પૂજા કરણી કહી હૈ । યહ બાત સુનકર દો ગૃહસ્થ બોલે કી- કલકોં હમ ઔર એક સમજવા(દા)ર કો લેકર આપકે પાસ આવેંગે। પીછે આસોજ શુદિ નવમીકે દિન એક તો પ્રતિમાજીકે પૂજક ઔર દો જન શ્રી પ્રતિમાજીકે અપૂજક મિલકર તીન જન (જન) મુનિશ્રી ઝવેર સાગરજીકે પાસ આએ ઉસી વખત દોનો તરફવાલે મિલકર અંદાજસે (૧૫૦) આદમી સભામેં એકઠે હુએ થે. ઉહાં જિન પ્રતિમાકે અપૂજક લોક પૂછને લગે કે શ્રી જિનપ્રતિમાકો પૂજનેકા અધિકાર કૌનસે સિદ્ધાંત મેં હૈ ? : મુનિ ઝવેરસાગરજીને કહા કે શ્રી ભગવતી આદિક ઉપરકે લિખે હુએ સિદ્ધાંતોમેં યે અધિકાર હૈ । અપૂજકોંને કહા કે, હમકો યે પાઠ બતાઈયે ।

મુનિ ઝવેરસાગરજીને ઉત્તર દિયા કે અબ અસજઝાઈકે દિન હૈ તિન મેં સૂત્ર તો હમ વાંચતે નહી, લેકિન જબ અસુરકુમાર દેવો સૌધર્મ દેવલોકમેં જાતે હૈ તબ એક અરિહંત, દુસરા અરિહંતકા ચૈત્ય, અરુ તીસરા ભાવિત આત્મા અનગાર ઈન તીનોં કી નિશ્રાયેં જાતે હૈ. ઈસ પાઠકા જો અર્થ થા સો સુનાયા । અપૂજક બોલે કિ ચૈત્ય શબ્દકા અર્થ તો જ્ઞાન હોતા હૈ, અરુ અરિહંત શબ્દકા અર્થ છદ્મસ્થ હોતા હૈ - મુનિશ્રી ઝવેરસાગરજીને કહા કિ તુમારે કહે દોનું અર્થ જુઠે હૈ, જો સંચ્ય હોવે તો પ્રમાણ બતાઈયે । અપૂજક જનોને કહા કિ ઈસકા કુછ પ્રમાણ હમારે પાસ હોવેગા તો કાર્તિક વદિ દુજકે દિન વો પ્રમાણ લેકર આપકે પાસ હાજર હોવેંગે । મુનિશ્રી ઝવેરસાગરજીને કહા કિ જો કહે હુએ દિનકો તુમ હમારે પાસ આવેંગે તો સિદ્ધાંતોંમેં પ્રતિમા પૂજનકે જો જો પાઠ હૈ વો હમ અવશ્ય તુમકો સુનાવેંગે- એસે કહેન બાદ સર્વ સભાકે લોક ઉઠ કર અપને અપને સ્થાનકો ચલે ગયે.

પીછે શ્રી ઉદયપુર શહેરકે રહેનેવાલે જૈનીભાઈઓકો જાહેર કરણેમેં આયા કિ- કાર્તિક વદિ દુજકે દિન શ્રી જિન પ્રતિમા પૂજા વિષે મુનિશ્રી ઝવેરસાગરજીકે પાસ સભા હોવેગી તો જીસીકો સુનનેકી ઈચ્છા હોવે ઉસીને વો સભા મેં અવશ્ય- બિરાજમાન હોના - ફિર કાર્તિકવદિ દુજકે દિન પ્રતિમાપૂજક અરુ અપૂજક લોક ચર્ચા સુનનેકે વાસ્તે બહુત જન મુનિશ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજકે પાસ એકઠે હુએ, તિસ વખત જોજો સભાસદોને પ્રશ્ન કીયે તિસકા ઉત્તર મુનિ- ઝવેરસાગરજી મહારાજ દેતે રહે.

લેકિન વો અપૂજક દોનો જણ જો વદિ દુજકે દિન આવનેકા કરાર કર ગયે થે સો નહીં આયે. તબ પ્રતિમાપૂજક જનોંને ઉનકો બુલાને વાસ્તે આદમી ભેજા, યહ ઉસીને કહા કિ - હમ તીસરે પહર કો આવેંગે, તબ સર્વ સભા તીસરે પહર તક ઉન લોકોકે આવને કી રાહ દેખતી રહી. જબ તીસરા પ્રહર હુઆ તબ દુસરી વખત ભી ઉનકો બુલાને વાસ્તે આદમી ભેજા, તબ ઉનોંને એસા હી કહા કિ હમ નહીં આવેંગે ।

પીછે સાધુ, જિન પ્રતિમાપૂજક શ્રાવક, શ્રાવિકા તથા જિનપ્રતિમાકે

અપૂજક ગૃહસ્થે અરુ અન્યતીર્થી ગૃહસ્થ જો અંદાજ સે ચાર સૌ આદમી સભા મેં એકઠે હુએ થે વે સબ મિલકર મુનિ શ્રી ઝવેરસાગરજીકો અરજ કરને લગે કિ- વો અપૂજકકે પાસ સચ્ચા પ્રમાણ નહીં હોવેગા- ઇસી બાસ્તે સભામેં નહીં આએ. લેકિન આપ કૃપા કરકે શ્રી જીનપ્રતિમા પૂજાકા પાઠ, જો સિદ્ધાંતોમેં હોવે સો હમકો સુનાવો. : તબ મુનિ શ્રી ઝવેરસાગરજીને સભામેં સિદ્ધાંતોકા પાઠ સુનાયા. સો હમ ઇસ પુસ્તકમેં દાખલ કરતે હૈં. પ્રથમ તો શ્રી મહાનિશીથ સૂત્રમેં શ્રી જિનમંદિર વિષે જો શ્રી મહાવીર ભગવાનને અપને શિષ્ય શ્રી ગૌતમજીકો કહા હૈ ઇસીમેંસે કિંચિત યહ કહતે હૈં : શ્રી મહાનિશીથસૂત્રકે તીસરે અધ્યયનમેં શ્રી તીર્થંકરકી પૂજાકા ભેદ કહેં હૈં - એક તો ભાવપૂજા- દુસરી દ્રવ્ય પૂજા: ઇસીમેં મુનિકો તો ભાવપૂજા હી કહી હૈ અરુ શ્રાવકકો દ્રવ્ય તથા ભાવ યહ દોનોં પૂજા કહી હૈ ઇસકા પાઠ -

“તેસીય તિલોયમહિયાણં ધમ્મતિત્થગરાણં જગગુરૂણં
ભાવચ્ચણદ્રવ્વચ્ચણભેણં દુહચ્ચણં ભણિયં । ભાવચ્ચણં
ચરિત્તાણુદ્ઘાણકદ્દુગ્ગઘોરતવચરણં, દવ્વચ્ચણં વિરયાવિરયસીલં
પૂયાસકારદાણાદિ, ગોયમા ! એસમત્થે પરમત્થે, તંજહા ભાવચ્ચણમુગ્ગવિહારયા
ય દવ્વચ્ચણં તુ જિણપૂઆ । પદ્દમા જર્ણણં દુન્નિવિ ગિહીણં ॥ ઇતિ ॥”

૨ - વિરતાવિરત જો શ્રાવક હૈ તિસકો શ્રી જીનપૂજા કરણેસે સંસાર કમ હોતા હૈ, અર્થાત્ થોડે કાલમેં તિસકી મોક્ષ હોતી હૈ -ઇસકા પાઠ :-
“અકસિણપવત્તગાણં વિરયાવિરયાણ એસ ખલુ જુત્તો ॥ સંસારપયણુકરણે,
દવ્વત્થવો કૂવદિદ્ધંતો ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥ ”-

૩ શ્રી જૈન મંદિર કરાવણે વાલે શ્રાવક, ઉત્કૃષ્ટસે બારમેં દેવલોક તક જાતે હૈ,- ઇસકા પાઠ- ૩ કાઝંપિ જિણાયણગણેહિ મંડિયં સવ્વમેયણીવદ્ધં ।
દાણાઇચઠક્રેણં સુદ્ધિવિ ગચ્છેજ્જ અચ્ચુઅગં ણ પરો ગોયમા ગિહિતિ ”

૪ જો શુદ્ધ જૈન મુનિ હોવે સો શ્રાવકકો દરરોજ શ્રી જીનપ્રતિમાકી

પૂજા અરુ દર્શન કરનેકા અભિગ્રહ કરાવે. ઇસકા પાઠ - “આવાસરંમિ સુવિહિય સમયસારેણ ગુરુણા પબંધેણં અક્ખેવનિક્ખેવાઈહિં પબંધેહિ સંસાર- નિવ્વેયજણિં સદ્ધાસંવેગુપ્પાયગં ધમ્મદેસણં કાયવ્વં, તઓ પરમસદ્ધાસંવેગપરં નાઉણં આજમ્માભિગ્ગઈં ચ દાયવ્વં, જહા ણં સયલિ(લી)કયસુલદ્ધમણુયભવ! ભો ભો દેવાણુપ્પિયા ! તા અજ્જપ્પભિઙ્ગે જાવજ્જીવં તિકાલિયં અણુદિણં અણુત્તાવલગ્ગગ્ગચિત્તેણં ચેઈએ વંદિયવ્વે ઇણમેવ સો મણુયત્તાઉ અસુઈઅસાસયરવળમંગુરાઉસારંતિય”-

૫ જો જૈન શ્રદ્ધાવાન શ્રાવક હોવે સો પ્રભાતમેં શ્રી જીનપ્રતિમાકા દર્શન કરે બિના (સિવાય) મુખમેં જલ ભી લેવે નહિ, અરુ જીન પ્રતિમાકી પૂજા કરે વિના ભોજન કરે નહી તથા સાયંકાલે દર્શન કરે બિના સોવે નહીં એસા નિયમ જાવજજીવ તક કરે. ઇસકા પાઠ - “તત્થ પુવ્વણ્હે તાવ ઉદગપાણં ન કાયવ્વં જાવ ચેઈએ સાહૂયં ણ વંદિએ, તહા મજ્જમણ્હે તાવ અસણકિરિયં ન કાયવ્વં જા ચેઈએ ણ વંદિએ, તહા અવરણ્હે ચેવ તહા કાયવ્વં જહા અવંદિઈહિં ણો સંઝાયાલમઙ્કમિજ્જા, એવં ચામિગ્ગહબંધં કારુણં જાવજ્જીવાએ । તાહેય ગોયમા ! ઇમાએ ચેવ વિજ્જાએ અહિમંતિયાઉ સત્ત ગંધમુટ્ઠિઓ તસ્સ ઉત્તમંગે નિત્થારગપારગો ભવિજ્જાસિત્તિ ઉચ્ચારેમાણેણં ગુરુણા ઘેતવ્વાઓ ॥ ઇતિ ॥”-

૬ શ્રી ઋષભાદિ તીર્થકરોંકી પ્રતિમાકો ભલે અધ્યવસાય કરકે હાથ જોડ કર નમસ્કાર કરના. ઇસકા પાઠ - “ઉત્તમંગ કરકમલ ભોલિસોહંજલિપુડેણં સિરિ ઉસભાઈ પવરધમ્મતિત્થયરપડિમા બિંબણિવેસિગ્ગણયણમાણસેગ્ગગ્ગ ઉગયજ્જવસાણં ॥ ઇતિ ॥”-

૭ શ્રી ઋષભાદિ તીર્થકર મહારાજકી પ્રતિમાકો દેખ કર ખોટા પરિણામ લ્યાવે તિસકો શ્રી મહાવીરદેવને ચક્ષુકુશીલીઓ કહે હૈ. ઇસકા પાઠ - “તત્થ ચક્ષુકુસીલે તિવિહે ણેવ્વા, તં જહા-પસત્થચક્ષુકુસીલે

પસત્થાપસત્થચક્કુસીલે અપસત્થચક્કુસીલે, તત્થ જે કેઇ પસત્થા
 ડસભાદિ તિત્થયરબિંબં પુરઓ ચક્કુગોયરટ્ટિયં તમેવ પાસેમાણે અણ્ણં
 કિંપિ મણસા અપસત્થમજ્જવસેણં પસત્થચક્કુસીલે, તહા
 પસત્થાપસત્થચક્કુસીલે તિત્થયરબિંબ હિયણં અચ્છીર્હિં અન્નં કિંપિ
 પેહિજ્જા સેણં પસત્થાપસત્થચક્કુસીલે, इत्यादि "इति
 निशीथसूत्राधिकार ॥-

૮ શ્રી મહાકલ્પ સૂત્રમેં શ્રી મહાવીરભગવાને અપને શિષ્ય શ્રી
 ગૌતમજીકો કહા કિ જૈનમુનિ તથા જૈન શ્રાવક હો કર જો પ્રતિદિન શ્રી
 જિનપ્રતિમાકા દર્શન કરે નહીં તિસકો બેલા (૭૬) તંથા પાંચ ઉપવાસકા
 દંડ હોતા હે. ઇસકા પાઠ -“સે ભયવં તહારૂવં સમણં વા માહણં
 વા ચેઇહેરે ગચ્છિજ્જા ? હંતા ગોયમા ! પમાયં પઢૂચ્ચ તહારૂવં સમણં
 વા માહણં વા જઓ દિણે દિણે જિણહેરે ન ગચ્છિજ્જા તઓ છટ્ટં
 ડવદંસિજ્જા, અહવા દુવાલસં પાયચ્છિત્તં ડવદંસિજ્જા, અહ સે ભયવં
 ! સમણોવાસગસ્સ પોસહસાલાણ પોસહદિણટ્ટિણ પોસહબંભયારિં કિં જિણહેરે
 ગચ્છિજ્જા ? હંતા ગોયમા ! ગચ્છિજ્જા, સે મયવં ! કેણટ્ટે ગચ્છિજ્જા
 ? ગોયમા ! નાણદંસણ ચરણ અટ્ટે ગચ્છિજ્જા, જે કેઇ પોસહસાલાણ
 પોસહબંભયારી જઓ જિણહેરે ન ગચ્છિજ્જા તઓ પાયચ્છિત્તં હવઇજ્જા
 ? ગોયમા ! જહા સાહૂ તહા ભાણિયવ્વં, છટ્ટં અહવા દુવાલસગે
 પાયચ્છિત્તં ડવદંસિજ્જા ॥”-

૯ શ્રી તુંગીયા, સાવત્થી, આલંભિકા પ્રમુખ નગરિયોંકા જો સંખજી,
 સતકજી, પુષ્કલીજી, આણંદ, અરુ કામદેવાદિક જૈન શ્રાવક હુએ થે વે સર્વ
 પ્રતિદિન ત્રીન વખત શ્રી જીનપ્રતિમાકી પૂજા કરતે થે તથા જો જિનપૂજા
 કરે સો સમકિતી, જો ન કરે સો મિથ્યાત્વી જાનના ઇત્યાદિ. ઇસકા પાઠ
 -“તેણં કાલેણ તેણં સમણં જાવ તુંગીઆનયરીણ બહવે સમણોવાસગા
 પરિવસંતિ સંખે સયણ સિયપ્પવાલે રિસીદત્તે દમગે પુક્કલી નિબદ્ધે

સુપ્પદ્દે ભાણુદત્તે. સોમિલે નરવમ્મા આણંદકામદેવાણો, અન્નતથ ગામે પરિવસંતિ અદ્ધદિતાવિચ્છિન્ન વિપુલ વાહણા જાવ લદ્ધદ્ધા- ગહિઅદ્ધા- ચાઉદ્ધસદ્ધમુદ્ધિદ્ધપુણ્ણમાસિણીસુ પડ્ધિપુણ્ણં પોસહં પાલેમાણા નિગ્ગંથા નિગ્ગંથીણં ફાસુએસણિજ્જેણં અસણાદિ પડિલંભેમાણા, ચેદ્ધઆલેસુ તિસજ્જાસમએ ચંદ્રણપુપ્ફધૂયવત્થાઈહિં અચ્ચણં કુણમાણા જાવ જિણહેરે વિહરંતિ, સે તેણદ્ધેણં ગોયમા ! જે જિણપડિમં પૂર્ણે સો નરો સમ્મદ્ધિટ્ઠી જાણિયવ્વો, જે જિણપડિમં ન પૂર્ણે સો મિચ્છદિટ્ઠી જાણિયવ્વો, મિચ્છદિટ્ઠિસ્સ નાણં ન હવર્ણ ચરણં ન હવર્ણ, મુક્કં ન હવર્ણ, સમ્મદિટ્ઠિસ્સ નાણં ચરણં મુક્કં ચ હવર્ણ ! સે તેણદ્ધેણં ગોયમા ! સમ્મદિટ્ઠિસ્સ સદ્ધે જિણપડિમાણં સુગંધપુપ્ફચંદણવિલેવણેહિં પૂઆ કાયવ્વા ઇતિ”

૧૦ શ્રી ઉપાસકદશાંગ સૂત્ર મેં શ્રી આનંદાદિક દશ શ્રાવકોને જિનપ્રતિમાકો વંદન કરનેકા અભિગ્રહ કર્યા હૈ. ઇસકા પાઠ - “જો ખલુ ભંતે ! કપ્પઈ અજ્જપ્પભિર્ણે અણ્ણઉત્થિયા વા અણ્ણઉત્થિયદેવયાણિ વા અણ્ણઉત્થિયપરિગ્ગહિઆણિ અરિહંતચેડયાણિ વા વંદિત્તે નમંસિત્તે વા ઇતિ”-

૧૧ શ્રી ઉવવાઈ સૂત્ર મેં અંબડ પરિવ્રાજક શ્રાવકને શ્રી અરિહંતકી પ્રતિમાકો નમસ્કાર કર્યા હૈ ઇસકા પાઠ - “અમ્બડસ્સ જો કપ્પઈ અન્નઉત્થિય વા અન્નઉત્થિયદેવયાણિ વા અન્નઉત્થિયપરિગ્ગહિઆણિ અરિહંતચેડયાણિ વા વંદિત્તે નમંસિત્તે જાવ પજ્જુવાસિત્તેવા નન્નતથ અરિહંતચેડયાણિ વા ॥ ઇતિ ॥”-

૧૨ શ્રી ભગવતી સૂત્રમેં અસુરકુમાર દેવતા જબ સૌધર્મ દેવલોકમેં જાતે હૈ તબ શ્રી અરિહંત, અરિહંતજી કી પ્રતિમા, અરુ ભાવિત આત્મા અનગાર ઇન તીનોં કી નિશ્રાયે જાતે હૈ. ઇસકા પાઠ - “એવમેવ અસુરકુમારાવિ દેવા નન્નતથ અરિહંતે વા અરિહંતચેડયાણિ વા અણગારે વા

ભાવિયપ્પાનિસ્સાએ ઉડ્ઠં ઉપ્પતિ જાવ સોહંમે .કપ્પે ॥ ઇતિ ॥”-

૧૩ શ્રી આવશ્યક સૂત્રમે ભરત રાજાને અષ્ટાપદપર્વત પર શ્રી જીનમંદિર કરવાયે કર દંડરત્નસે આઠ પગથીયા કીયે તિસ્સે ઇસ પર્વતકા નામ ભી અષ્ટાપદ હૂઆ- તથા સગરચકીકે બેટાઓને ખાઈ બનવાઈ. ઇસકા પાઠ -“જિનગૃહં ચેતિ ભરતો ભગવંતમુદ્દિશ્ય વર્ધકી રત્નેન યોજનાયામં ગવ્યૂતૌ સ્થિતં સિંહનિષદ્વાયતનં કારિતવાન્, નિજવર્ણપ્રમાણયુક્તશ્ચતુર્વિંશતિઃ જીવાભિગમોક્તપરિવારયુક્તાસ્તીર્થંકરપ્રતિમાઃ તથા ભ્રાતૃશતપ્રતિમાઃ, આત્મપ્રતિમાં ચ, સ્તૂપશતં ચ, મા કશ્ચિદાક્રમણં કરિષ્યતેતિ તત્રૈકં ભગવતા શેષાનેકોનશતસ્ય ભ્રાતૃણામિતિ તથા લોહમયાન્ યંત્રપુરુષાંસ્તથા દ્વારપાલાંશ્ચકાર, દંડરત્નેનાષ્ટાપદં સર્ધન સ્થિતવાન્ (?) યોજને યોજને અષ્ઠૌ પદાનિ ચ કૃતવાન્, સગરસુતૈસ્તુ સ્વવંશાનુરાગાત્ યથા પરિવાં કૃત્વા ગંગાવતારિતાસ્તથા ગ્રંથાતરતો વિજ્ઞેયમિતિ ॥ ઇતિ ॥”

૧૪ શ્રી આવશ્યક સૂત્ર મેં શ્રી અરિહંત કી પ્રતિમાકો-વંદન, પૂજન, સત્કાર, સન્માન કરના કહા હૈ. ઇસકા પાઠ -“અરિહંતચેઈયાણં કરેમિ કાઉસ્સગં વંદણવત્તિઆએ પૂઅણવત્તિઆએ સક્કારવત્તિયાએ સમ્માણવત્તિઆએ બોહિલાભવત્તિઆએ ઇત્યાદિ”-

૧૫ શ્રી ભક્તપરિણાસૂત્રમે શ્રાવકકોં અપના દ્રવ્ય, શ્રી જીનપૂજા, તીર્થયાત્રા, મંદિર પ્રતિષ્ઠા, પ્રમુખ સાત ક્ષેત્રોમેં લગાના કહા હૈ. ઇસકા પાઠ -અનિયાણોદારમણો હરિસવસ્સવિસટ્ઠકંચુચકરાલો ॥ પૂએઈ સુગુરુસંઘં સાહમ્મિઆઈ ભતીએ ॥ ૧ ॥ નિઅદલ્લમપુલ્લજિણિન્દે, ભવણજિણિબિંબવરપડ્ડાસુ ॥ વિઅરઈ પસત્થપુત્થય, સુતિત્થતિત્થરયપૂઆસુ ॥ ૨ ॥ ઇતિ”

૧૬ શ્રી મરણવિભક્તિ સૂત્ર મેં જૈન ધર્મી શ્રાવક, જિન પ્રતિમા કી પૂજા ભક્તિ- કરતા હૂઆ પરિતસંસારી હોવે અર્થાત્ થોડા કાલમેં મોક્ષ હો જાવે. ઇસકા પાઠ -“અરિહંત સિદ્ધચેઈય ગુરુસુયધમ્મ સાહુવગ્ગેય ॥

आयरिय उवज्जाए, पव्वयणे सव्वसंधे य - ॥ १ ॥ एएसु भत्तिजुत्ता, पूयंता अरहं अण्णमणा ॥ सम्मत्तं अणुसरित्ता, परित्तसंसारिया हुंति ॥२॥ इति”-

१७ श्री भगवतीशतक पच्चीसवेके (शतकके) तीसरे उद्देशेमें तथा नंदीसूत्रमें निर्युक्ति आदि को प्रमाणा करण कछा है. ठसका पाठ -“सुत्तत्थो खलु पढमो, बीओ निज्जुत्तिमिस्सिओ भणिओ । तइओ य निरवसेसो, एओ विही होइ अणुओगे ॥ १ ॥ इति ”-

१८ श्री ज्ञातासूत्र के आठमें अध्ययनमें श्री भट्टिनाथजी महाराजने श्रीजिन प्रतिमाकी पूजा करी सो यावत शब्द में जशाँ है . ठसका पाठ- “तएणं सा मल्लीविदेहवरकण्णा ण्हाया जाव पायच्छित्ता सव्वालंकारविभूसिया । य्ह यहां यावत शब्दसें कयबलिकम्मा, कयकोउअमंगलपायच्छित्ता इत्यादिक में जिनपूजाका सूचन कीया ”-

१९ श्री ज्ञातासूत्र के सोलहवे अध्ययनमें द्रौपदीजीने सतरबेदी पूजा करी है. ठसका पाठ -“तएणं सा दोवई रायवरकण्णा जेणेव मज्जणघरे तेणेव उवागच्छइ उवागच्छित्ता मज्जणघरं अणुपविसइत्ता ण्हाया कयबलिकम्मा कयकोइअमंगलपायच्छित्ता सुद्धप्पवेसाई मंगलाई वत्थाइं पवरपरिहिआ मज्जणघरातो पडिणिक्खमइ पडिणिक्खमित्ता जेणेव जिणघरे तेणेव उवागच्छइ उवागच्छित्ता जिणघरं अणुपविसति अणुपविसित्ता आलोएई जिणपडिमाणं पणामं करेइ, लोमहतथयं परामुसति, परामुसित्ता णं जहां सूरियाभो, जिणपडिमाणं अच्चेइ तहेव भाणियव्वं, जाव धूपं डहइ धूपं डहित्ता वामं जाणुं अच्चेइ अच्चित्ता दाहिणं जाणुं धरणितलंसि निहट्टु तिखुत्तो मुद्धाणं धरणितलंसि णिवेसति णिवेसित्ता ईसिं पच्चुणमई पच्चुणमइत्ता करयल जाव कट्ठं एवं वयासि णमोत्थुणं अरिहंताणं भगवंताणं जाव संपत्ताणं वंदइ णमंसइत्ता जिणघरातो

પડિનિક્ષમઇ ણિક્ષમિત્તા તિ ”-

૨૦ શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણ સૂત્રકે દૂસરે સંવરદ્વારમેં કહા હૈ કિ જો વ્યાકરણાદિ પઢે વિના સૂત્ર કા અર્થ કહે સો મૃધાવાદી હૈ. ઇસકા પાઠ - “કહકે વિસંપુકળ્ણાઇ સવ્વંતુ ભાસિયવ્વં જં તં દવ્વેહિં પજ્જવેહિં ય ગુણેહિં કમ્મેહિં બહુવિહેહિં સપ્પભેણિં આગમેહિં ય નામકલાયં નિવાઓ-ઉસ્સગ્ગ-તદ્ધિત- સમાસ-સંધિયં- પદહેઝજોગિયં ડગાઇ કિરિયા વિહાણ ધાતુસરવિભત્તિવન્નજુત્તંતિ કલ્લં દસવિહંપિ સચ્ચં જહ ભણિયં તહ કમ્મણા હોઇ દુવાલસવિહાવિ હોઈ ભાસવયણંપિ હોઇ સોલસવિહં એવં અરિહંત મણુનાયસમક્ષિયં સંજણ કાલંમિ ય વતવ્વં ઇતિ ॥”

૨૧ શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણ કા તીસરા સંવરદ્વારમેં પ્રતિભાજીકી વૈયાવચ્ચ કરણી કહી હૈ. ઇસકા પાઠ - અહ કેરિસા પુણ્ણઇ આરાહા વયમિણં જેસે ડવહિંભત્તપાણસંગહણદાણકુસલે અચ્ચંતબાલદુવ્વલવુટ્ઠુખમણપવિત્તિ આયરિયે ડવજ્ઞાણ સેહે સાહમ્મિણ તવસ્સી કુલગ્ગણસંઘચેઇઅઅટ્ટે અ નિજ્જરટ્ટી વૈયાવચ્ચં અણિસ્સિઅં દસવિહં બહુવિહં કરેઇ ॥ઇતિ॥

૨૨ શ્રી રાપપસેણી સૂત્રમેં સૂર્યાભિદેવે શ્રી જીનપ્રતિભાજીકી સતરેભેદે પૂજા કરી હૈ. ઇસકા પાઠ - “તણં સૂરિયાભે દેવે ચડહિં સામાણિય સાહસ્સિણિં જાવ અન્નેહિં દેવેહિં દેવીહિં ય સહિયં સંપરિવુટ્ટે સવ્વબલેણં જાવ વાઈયરવેણં જેણેવ સિદ્ધાયતણે તેણેવ ડવાગચ્છઇ ડવાગચ્છઇતા સિદ્ધાયતણં પુરિત્થિમેણ દારેણં અણુપવિસ્સઇ અણુપવિસિત્તા જેણેવ દેવછંદણ જેણેવ જિણપડિમાઝ તેણેવ ડવાગચ્છઇ ડવાગચ્છઇતા આલોણ જિણપડિમાણં પણામં કરેઇ, પણામં કરેતા, લોમહત્થયં ગિણ્ણહં ગિણ્ણિહતા, લોમહત્થેણં જિણપડિમાઝ પરામુસઇ, પરામુસિત્તા ગંધોદણં ણહાવઇ, ણહાવિત્તા ગોસીસચંદણેણં ગાયાઇ અણુલિપઇ, અણુલિપઇતા જિણપડિમાણં અહિયાઇ દેવદૂતસ્સ જુઅલાઈ નિયંસેઇ ૧ પુપ્ફારુહણં, ૨ માલારુહણં, ૩ ચુણ્ણારુહણં,

૪ વત્થારુહણં, ૫ આભરણારુહણં કરેઈ કરિત્તા
 આસત્તોસત્તવિઝલવટ્ટવધારિઅમલ્લદામકલાવં કરેઈ કરિત્તા કરયલપડિગ્ગહિયં
 કરલયપજ્જટ્ટવિપ્પમુક્કેણં દસદ્ધવણ્ણેણં કુસુમેણં મુક્કપુપ્ફપુંજોવયારકલિયં
 કરેઈ, કરિત્તા જિણંપડિમાણં પુરઓ અચ્છેહિં સળ્હેહિં રયયામણ્ણિં
 અચ્છરામણ્ણિં તંદુલેહિ અટ્ટટ્ટમંગલે આલેહઈ, તં જહા સત્થિય જાવ
 દપ્પણે, તયણંતરં ચ ણં ચંદપ્પભરયણ વેરુલિય વિમલદંડં
 કંચનમણિરયણભત્તિચિતં કાલગુરુપવરકું દુરુક્કતુરુક્કડજ્ઞંત
 ધૂવમઘમઘંતગંધુદ્ધુઆભિરામં ગંધવટ્ઠિં વિણિમુઅંતં વેરુલિયમયં ધૂવકડુચ્છુયં
 પગાહિરુણ ધૂવં દારુણ જિણવરાણં અટ્ટસયં વિસુદ્ધજુતેહિં અપુણરુત્તેહિં
 મહાવિત્તેહિં સંથૂણઈ સંથુણિતા પચ્છા સતટ્ટપયાઈ પચ્ચોસક્કઈ પચ્ચોસક્કઈત્તા
 વામં જાણં અંચેઈ, અંચેઈત્તા દાહિણ જાણું ધરણિતલંસિ સારહટ્ટુ તિક્ખુ
 તો મુદ્ધાણં ધરણિતલંસિ નિવેસેઈ નિવેસિતા એકસાડિયં ઉત્તરાસંગં કરેઈ
 કરેત્તા જાવ કરયલપરિગ્ગહિયં દસનહં સિરસાવત્તં મત્થણ અંજલિ કટ્ટુ
 એવં વયાસી ણમુત્થુણં ઇત્યાદિ જાવ ઠાણં સંપત્તાણં ઇતિ ॥” -

૨૨ શ્રી સૂર્યાભદેવને શ્રી મહાવીર ભગવંતકે આગે ભક્તિકે લીયે
 નાટક કીયા કહા હૈ . ઇસકા પાઠ - “ઈચ્છામિ ણં દેવાણુપ્પિયાણં ભત્તિપુવ્વગં
 ગોયમાઈયાણં સમણાણં દિવ્વં દેવડિઢં દેવજુઈં દિવ્વં દેવાણુભાવં દિવ્વં
 બતીસઈબદ્ધં નટ્ટવિહિં ઉવદંસિત્તણ ઇત્યાદિ”-

૨૪ શ્રી જંબૂદ્વીપ પન્નતિ સૂત્રમે ભક્તિ આદિ કે લીયે શ્રી તીર્થંકર
 કી દાઢાયોં કો દેવતા લે જા કર ભક્તિ કરતે હૈ . ઇસકા પાઠ - “તણં
 સક્કે દેવિંદે દેવરાયા ઉવરિલ્લેણં દાહિણં સકહં ગિણ્ણઈં, ઇસાણે હેટ્ઠિલ્લં
 વામસકહં ગિણ્ણઈ, અવસેસા દેવિન્દે દેવરાયા ઉવરિલ્લં વામં સકહં
 ગિણ્ણઈ, ચમરે અસુરિંદે અસુરરાયા હેટ્ઠિલં દાહિણં સકહં ગિણ્ણઈ,
 બલિવઈરાયાણે દેવિંદે દેવરાયા ભવણવઈ જાવ વેમાણિયા દેવા જહારિઅં

અવસેસાઈ અંગમંગાઈ ગિળહઈ । કેઈ જિળભત્તીએ કેઈ જીયમેયંતિ કટ્ટુ
કેઈ ધમ્મો તિ કટ્ટુ ગિળહઈ ॥ ઇતિ ॥”

૨૫ શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રમેં શ્રી પ્રતિમાજીકી પૂજાકે ફલસે જ્ઞાન,
દર્શન, ચારિત્ર, અરુ બોધિલાભ કહા હૈ. ઇસકા પાઠ - “થયથુઈમંગલાણં
ભંતે ! જીવે કિં જળઈ ? થયથુઈમંગલાણં જીવં નાળદંસળ ચારિત્તબોહિલાભં
જળઈ, નાળદંસળચારિત્તબોહિલાભં સંપન્ને જીવે અંતકિરિયકિરિયં
કપ્પવિમાણોવવત્તિયં આરાહણં આરાહેઈ ॥”

૨૬ - શ્રી ગણિવિજ્ઞાસૂત્રમેં શ્રી પ્રતિમાજીકે પૂજાકે નક્ષત્ર કહે હૈ,
ઇસિકા પાઠ :- “ધણિટ્ઠા સયખિસા સાઈ સવળો ય પુણ્ણવસ્સુ એસુ
ગુરુસ્સૂસં ચેડયાણં ચ પૂયણં ॥”

૨૭ શ્રી ઠાણાંગસૂત્રમેં સ્થાપનાસત્ય કહી હૈ, તિનસે શ્રી અરિહંત
મહારાજ કી સ્થાપના, પ્રતિમા હૈ, સો સત્ય સમજણી ચાહિયે. ઇસકા પાઠ
- “ચઠવ્વિહે સચ્ચે પળ્ણત્તે, તં જહા-નામસચ્ચે ઠવળસંચ્ચે દવ્વસચ્ચે
ભાવસચ્ચે ઇતિ”-

૨૮ શ્રી અનુયોગદ્વારસૂત્રમેં ચાર નિક્ષેપ કહા હૈ. ઇસમેં જિન પ્રતિમા
હૈ. ઇસે શ્રી અરિહંતકા સ્થાપનાનિક્ષેપા સમજના ચાહિયે. ઇસિકા પાઠ:-
“જત્થય જં જાણિજ્ઞા નિક્ખેવં નિક્ખિવે નિરવસેસં, જત્થવિ ય
ન જાણિજ્ઞા, ચઠક્કયં નિક્ખેવે તત્થ ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥”-

૨૯ શ્રી અનુયોગદ્વારમેં નિર્યુક્તિકા ભેદ તથા વિભક્તિ - સમાસ
- તદ્વિતાદિ અનેક કહા હૈ. ઇસિકા પાઠ :- “સે કિં તં અળ્ણગમે?
અળ્ણગમે દુવિહે પળ્ણત્તે, તં જહા સુત્તાળ્ણગમે ણિજ્જુતિઅળ્ણગમે, ય સે
કિં તં ણિજ્જુતિ અળ્ણગમે ? ણિજ્જુતિ અળ્ણગમે તિવિહે પન્નતે તં
જહા નિક્ખેવનિજ્જુતિ અળ્ણગમે, ડવઘાયનિજ્જુતિઅળ્ણગમે, સુત્તપાસિયનિજ્જુતિ
અળ્ણગમે યા સે કિં તં નિક્ખેવનિજ્જુતિઅળ્ણગમે ય્ અળ્ણગ ॥ સે

કિં તં ઉવઘાય નિજ્જુતિ અણુગમે, ઇમાહિં મૂલગાહાહિં અણુગંતવ્વા
 તે ॥ ઉદેસે નિદેસે, નિગમે ચિત્તકાલ પુરિસેય ॥ કારણ પચ્ચયલક્ષણ,
 ણે સમોચારણાણુમે ॥ ૧ ॥ કિં કઠ્ઠિવિહં કસ્સ કહિં કેસુ કહં
 કિચ્ચિરં હવઠ્ઠ કાલં, કઠ્ઠિસંતરમવિરહિયં, ભવાગરિસપાસણ નિરુત્તિ
 ॥ ૨ ॥ સે તં ઉવઘાય નિજ્જુતિ અણુગમે ॥ સે કિં તં
 સુતપાસિયનિજ્જુતિઅણુગમે, સે તં ઉચ્ચારેયવ્વં અક્ખલિયં અમિલિયં
 અવિચ્ચામેલિયં પઢિપુનઘોસં હોઠ્ઠ વિપ્પમુક્કં વાયણોવગયં તઓ તત્થ
 ન જિહિત્તી ? સસમયપદં વા, પરસમયપદં વા એવિવિધં મોક્ખસામાઈયપદં
 વા નો સામાઈયપદં વા તઓ તમ્મિ ઉચ્ચારિણે સમ્માણી કેસિં ચ
 ભગવંતાણં કેઠ્ઠિ અહિગારા અહિગયા ભવંતિ, કેસિંચિ ય કેઠ્ઠિ અણહિગયા
 ભવંતિ, તે તેસિં અણહિગયાણં અભિગમણટ્ટયાણે પદં પદે ભવઈ વ્વ
 ઠાવઈસ્સામિ ॥ સંહિયા ય પદં ચેવ, પયત્થો પયવિગ્ગહો ॥ ચાલણા
 ચ પયસિદ્ધીય છવ્વિહં વિધિલક્ષણં ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥”-

૩૦ શ્રી ભગવતીસૂત્રકે વીશમેં શતકમેં વિદ્યાચારણ અરુ જંધાચારણ
 મુનિયોને શાશ્વતી અરુ અશાશ્વતી જિનપ્રતિમાકો વંદના કરી હે ઇસકા પાઠ
 - “વિજ્ઞાચારણસ્સ ણં ભંતે તિરિયકેવઠ્ઠિણ ગઈવિસાણે પન્નતે ? ગોયમા !
 સે ણં ઇતો એગેણં ઉપ્પાણં માણુસુત્તરે વચ્ચે, સમોસરણં કરેઠ્ઠિ કરિત્તા
 તહિં ચેઠ્ઠિઆઈં વંદઈ વંદિત્તા, બીણં ઉપ્પાણં ણંદીસરવરદીવે સમોસરણં
 કરેઠ્ઠિ કરિત્તા તહિં ચેઠ્ઠિઆઈં વંદઈ વંદિત્તા, તઓ પઢિનિયત્તઈ ઇહમાગચ્છઈ
 ઇહમાગચ્છઈતા ઇયં ચેઠ્ઠિઆઈં વંદઈ વિજ્ઞાચારણસ્સ ણં ગોયમા ! તિરિયં
 એવટ્ટેણેણિવિસાણે પન્નતે । વિજ્ઞાચારણસ્સ ણં ભંતે ! ઉઠ્ઠું કેવઠ્ઠિણે
 ગઈવિસાણે પન્નતા ? તં જહા ગોયમં ! સેણં ઇતો એગેણં ઉપ્પાણં
 ણંદણવણે સમોસરણં કરેઠ્ઠિ કરિત્તા તહિં ચેઠ્ઠિઆઈં વંદઈ, વંદિત્તા બિતિણં
 ઉપ્પાણં પંડુગવણે સમોસરણં કરેઠ્ઠિ, કરિત્તા પંડુગવણે ચેઠ્ઠિઆઈં વંદઈ,
 વંદિત્તા તઓ પઢિનિયત્તઈ ઇહમાગચ્છઈ ઇહમાગચ્છઈતા ઇહયા ઇયં ચેઠ્ઠિઆઈં

વંદइ, વિજ્ઞાચારણસ્સ ણં ગોયમા ! ઉઢું એવइए गइविसए पन्नते इति ॥

જંઘાચારણસ્સ ણં ભંતે ! તિરિયં કેવइए गइविसए पन्नत्ता ? ગોયમા ! સે ણં इतो एगेणं उप्पाएणं रुयगवरदीवे समोसरणं करेइ करित्ता तर्हि चेइआइं वंदइ, वंदित्ता तओ पडिनियत्तमाणे बीइएणं उप्पाएणं णंदीसरवरदीपे समोसरणं करेइ, करित्ता तर्हि चेइयाइं वंदइ वंदित्ता इहमागच्छइ आगच्छइत्ता इयाइं चेइयाईं वंदइ । जंघाचारणस्स णं भंते उट्ठं केवइए गइविसए पन्नत्ता ? गोयमा ! सेणं इतो एगेणं उप्पाएणं पंडगवणे समोसरणं करेइ करेइत्ता तर्हि चेइआइं वंदइ वंदइत्ता इदमागच्छइ आगच्छइत्ता इह चेइयाइं वंदइ जंघाचारणस्स णं गोयमा ! एवइए उट्ठं गइविसए पन्नत्ते ॥इति॥”

૩૧ શ્રી શત્રુંજયમાહાત્મ્યમેં શ્રી અજીતનાથ ભગવાનને શ્રી અરિહંત પ્રતિમાકી પૂજા કરી કહી હૈ . ઇસકા પાઠ - સ્વામી તતશ્ચ સુસ્નાતો, દિવ્યાભરણવસ્ત્રભૃત્ । સંપૂજ્ય ગૃહચૈત્યાન્તર્બિબાનિ શ્રીમદર્હતાં ॥૧॥ इति

૩૨ ઉપર કે લિખે આદિ લેકર ઔર ભી બહોત સિદ્ધાંતોમેં પ્રતિમા પૂજન, તીર્થયાત્રા, સાધર્મીકવાત્સલ્યાદિક અનેક ધર્મકૃત્ય કરણાં કહા હૈ તો ભી ભારીકર્મી જીવ નહીં માનતે હૈં. યહ બાત ભી વંગચૂલિયા સૂત્ર મેં કહી હૈ સો નીચે લિખતે હૈં ।

૩૩- શ્રી “વંગચૂલિયા સૂત્ર”મેં કહા હૈ કિ વિક્રમ સંવત્ ૩ (૧૫૭૫) વર્ષ ગયે પીછે કોહંડી અપરીગૃહિતા વ્યંતરીકે પ્રભાવસે ભરતક્ષેત્રમેં સૂત્ર કી નિંદા કરનેવાલે, જિન પ્રતિમાકો ભક્તિ કે નિષેધ કરણેવાલે, સ્વચ્છંદાચારી, દુર્બુદ્ધિ, મલીન, દુર્ગતિગામી એસે બહોત માથામુંડીયા હોવેગા. ઇસકા પાઠ - “વિક્રમકાલાઓ પળ્ળરસ ય પળહતરી વાસેસુ ગણસુ કોહંડી અપરિગહિયવંતરીપ્પહાવાઓ ભારહે વાસે સુયહીલણા, જિણપડિમાભત્તિ

નિસેહકારયા, સચ્છંદાયારા દુમ્મેહા મલિણા દુગ્ગાગમણા બહવે ભિક્ષાયારા સમુપ્પજ્જિહિતિતિ”

૩૪ તથા યહી વંગચૂલિયામેં જો પૂર્વે કહા સો ભી બાઈસ જને દુષ્ટ, ધૃષ્ટ, કુસીલીયે, પરવંચક, ઘોડેકી તરે ઉલ્લંઠ, પૂર્વભવોપાર્જિત મિથ્યાત્વકે ઉદયસે જિનમાર્ગકા પ્રત્યનીક, દેવગુરુકા નિંદક, તથારુપ શ્રમણ માહણકા નિંદક, જિનપ્રરૂપિત તત્ત્વકા ન માનનેવાલા, આપકી પ્રશંસા બઢાનેકે અભિપ્રાયસે બહોત પુરુષ અરુ સ્ત્રીયોંકે આગે સ્વકલ્પિત કુમાર્ગકી પ્રરુપણા કરશેવાલે, શ્રીજીનપ્રતિમાકે ભક્તિકી હેલના, ખિસણા અરુ નિંદા ગર્હણા કરશેવાલે, તથા મૂર્તિપૂજન, તીર્થયાત્રા અરુ શુદ્ધ સાધુ સાધવીયોંકા ઉત્થાપક હોવેંગે. ઇસકા પાઠ - “તણં તે દુવિસં વાણિયગા ઉમ્મુક્કબાલાવત્થા વિન્નાયપરિણયમિત્તા દુટ્ઠા ધિટ્ઠા કુ સીલા પખંચગા ખલુક્કા પુવ્વભવમિચ્છત્તભાવાઓ જિણમગ્ગડિણીયા દેવગુરુનિંદણયા તહારૂવાણ સમણાણં માહણાણં પઢિકુટ્ટકારિણો, જિણપણ્ણતં તત્તં અમન્નમાણા, અત્તપસંસિણો, બહૂણં નરનારીસહસ્સાણં પુરઓ નિઅત્થપ્પાણં નિયકપ્પિયં કુમમ્મં આઘવેમાણા પન્નવેમાણા પરૂવેમાણા જિણપડિમાણં ભંજણયાણં હિલંતા ચિંસંતા નિંદિતા ગરહિતા પરિહવંતિ ચેઇય તિત્થાણી સાહૂ સાહૂણી ય ઉઙ્ગાવઇસ્સંતિ ॥ ઇતિ ॥”

૩૫ પીછે વો બાવીશ જન સો છેદદર્શનમેં કોઈભી દર્શનકો ન માનતે હુએ આપના અસત્ય કલ્પિત મતકોં ચલાનેકે પાવસે પાપિષ્ટ હોકે અસંખ્યકાલપર્યંત યાવત્ દુર્લભબોધિપણેકા કર્મ ઉપાર્જન કરેગા. ઇસકા પાઠ :- “તે દુવીસ વાણીયગા પણ્ણટ્ટસાવયધમ્મગા છન્નહં દરિસણાણં મજ્જે ઇગમવિ દરિસણમસદ્દહંતા- સકપ્પિયં પહં પહાવેમાણા અસંખકાલં જાવ દુલ્લહબોહિયત્તાણ કમ્મં પકરીસ્સંતિ ઇતિ ”

૩૬ યહ બાવીશ જને કી બખતમેં શુદ્ધ જૈન મુનિયોંકા ઉદય, પૂજા, સત્કાર નહીં હોવેગા, લોકોકોં ધર્મપાલના ભી બહોત દુક્કર હોવેંગા- ક્યોંકિ

યહ જૈન માર્ગ ઉત્થાપકોંકી જાલમેં બહોત લોકો ફસ જાવેંગે. ઇસકા પાઠ -“સામીય રૂવીયસ્સ સૂયસ્સ હીલણેણં ભવિસ્સઇ તયા ણં સુયહીલે સમણાણં નિગંથાણં ણો ઉદયપૂઆસક્કારે સમાણે ભવિસ્સઇ ઇતિ”

૩૭ વો બાવીસ જન મરણ પાયકે પ્રથમ નરકકે પ્રથમ પાથડેમેં દસ હજાર વર્ષ કી આયુ બાંધ કે નારકીપણે ઉત્પન્ન હોવેંગે. ઇસકા પાઠ:- “કાલં કિચ્ચા ઘમ્માણ પુઢવીણ પઢમપયરંમિ દસ વાસહસ્સઠિઈણ નેરહિત્તાણ ઉવવજ્જિહંતિ-”

૩૮ યહ ઉપર લિખે હુએ સિદ્ધાંતોંકા પાઠ ઔર અર્થકો સુનકર કે જૈન શ્રદ્ધાવાન સંઘ બહોત આનંદિત હોકર શ્રી જિન શાસનકે જયરૂપ મંગલિક શબ્દકો ઉચ્ચારણ કરકે કહણે લગા કિ યહ સભી પાઠ જો છપ કર જાહિર હો જાવે તો બહોત જીવોં કો ઉપકાર હોગા. ક્યોંકિ યહ દુષમકાલ મેં મિથ્યાત્વ કે ઉદય સે સિદ્ધાંતવિરુદ્ધ પ્રરૂપણાકરને વાલે જો દુર્મતીયો નીકલે હૈ. તિસકે કુમતરૂપ જાલમેં ફસકર શ્રીજિનપ્રતિમાકી પૂજા, તીર્થયાત્રાદિ શુભ કરણી કરણેકો બહોત લોક વિમુખ હો ગયે હૈ ઇસી વાસ્તે જો ભવ્ય પુરુષ અલ્પ સંસારી હોવેગા તિસકો યહ ચર્ચા બહોત ગુણકારી હો જાવેગી. એસી સભાજનોંકી મરજી દેખકર ઉનોકે આગ્રહસે યહ પુસ્તક મૈને છપવાય કર પ્રસિદ્ધ કીયા હૈ ॥-

૩૯ મૂર્તિ પૂજકને વિષે જો કીસીકો ચર્ચા કરને કી ઇચ્છા હોવે તો શ્રી ઉદયપુરમેં માલદાસજીકી સેરીમેં શ્રી ગોડી પાર્શ્વનાથજી મહારાજ કે મંદિરકે નિમ્ન પ્રદેશેં શ્રી જૈનધર્માવલંબી સર્વ સંઘકી તર્ફસે બનવાયા હૂઆ અપાસરામેં મુનિ ઝવેર સાગરજીકે પાસ આય કર ચર્ચા કરકે આપકા સંશયરુપ તિમિર દૂર કરના.-

૪૦ ઔર ભી ઇહોં ‘શ્રી ભક્તિપ્રકાશ’ નામ ગ્રંથ કી કિતાબોં છપા કર પ્રસિદ્ધ કરી હૈ. તિસમેં ભી શ્રી જિન મંદિર, જિનપ્રતિમા, જિન પૂજા, જિન ભક્તિ, દીક્ષા-મહોત્સવ, સામઈયા, અઢાઈમહોત્સવ, સામીવત્સલે, તીર્થયાત્રા, પૌષધશાળા, સ્ત્રીમોક્ષ, દુગંચ્છનીક કુલકા આહાર ન લેનેકા,

જીવોકો બચાનેકા, વાસી વિદલમેં જીવ ઉત્પત્તિકા, અરુ અભક્ષ્યકા ઇત્યાદિક તથા બારે વ્રતકી ટીપકા અધિકાર હૈ. જિસકો ચાહના હોવે તિસને મંગવાય લેની 'યહ સજજનોકો હમારી વિનતિ હૈ । ઇસ પ્રકારે શ્રી મહાનિશીથ, મહાકલ્પ, ઉવાસગદશાંગ, ઉવવાઈ, ભગવતી, આવશ્યક, ભક્તપરિજ્ઞા, મરણ વિભતિ, જ્ઞાતાસૂત્ર, પ્રશ્નવ્યાકરણ, જંબુદ્વીપ પન્નતિ, ઉત્તરાધ્યયન, ગણિવિજ્ઞા, કાણાંગ, અનુયોગદ્વાર, ભગવતી, શત્રુંજય મહાત્મ્ય, શ્રીવંગયૂલિયા એ સબ મિલકર અઠ્ઠારહ સૂત્રકી સાક્ષી સંક્ષેપસે કહી ઔર ભી સિદ્ધાંતો મેં જગે જગે શ્રી જિન પ્રતિમાપૂજાકા અધિકાર લિખા હૈ. સો સુજજનોને દેખ લેના, કિં બહુ વિલેખનેન-

ઈતિ શ્રી જિનમૂર્તિપૂજા પ્રદીપ

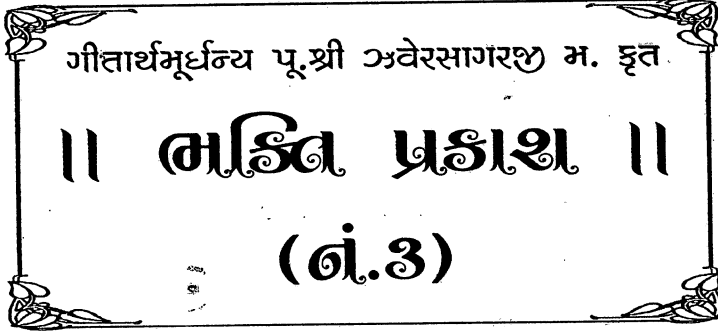
અપરનામ કુમતાંધિકાર તરણિ સમાપ્તઃ

॥ ઈતિ સમાપ્ત ॥

ભાગ્ય પ્રદાતા

(ભ.૩)

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥ नमस्करोम्यहं सुनाभिनन्दनं यशस्करं,
 शशांकवन्मुखं जगद्धितैषिणं सुखप्रदं ॥ सदाभूतप्रदं सुबाहुमाननं,
 विसुदरं मृदुः पदांबुजं गुरोर्गिरं सुशालिनीं भजे ॥ १ ॥
 रत्नलालस्थजैनधर्माश्रितश्रावकादिसंघस्य विज्ञापनेयमत्रा
 स्मदादीनामल्पायुषामतीवाल्पधियां ज्ञानाप्तये, तीवाग्रहो, भूत्, तथात्र
 पंडित पन्नालाल शर्माणोऽपि वसन्ति । एतैस्सह व्याकरण -
 न्यायशास्त्रादीनामभ्यासश्च स्यादत एव प्रवृत्तिराद्धान्तार्थवादिनो,
 ज्ञानान्धजनप्रदीपा मुनयो ज्ञानेश्वरसागराख्या निवसन्त्यत्र । नैतेषां
 दोषसम्बन्धः, 'गुणागमनेऽधिकवासे दोषाभाव' इति राद्धान्ते
 प्रतिपादितम्।

अत्रेत्यं विमृश्यते । भगवत्प्रणीतवचनसन्दर्भशास्त्रेण यानि
 कर्तव्यतो (तयो) पदिष्टानि तेषु सदैव विश्वासः कर्तव्य
 इति, कुतर्कादिना नापनीयानि । केचित् सन्तः कतिचित्सूत्राऽश्रद्धानाः
 कुबुद्धिवादं परिकल्पयन्ति मुधैव तेषां श्रमः ॥ भगवत्प्रणीतस्यैकस्यापि
 वचसोऽनादरेण नास्तिक्यं स्यात्, येन बहुसूत्राण्यपनीयानि का कथा
 तस्य नास्तिकतायाः ? तेषां दम्भार्थं (दमनार्थं) योगारंभः ॥

ક્રિયાવન્તો, તીઽસમ્યક્ત્વશીલા વયમિતિઽ પરિધોષયન્તિ; પરન્તુ શાસ્ત્રચૌરાસ્તે સ્વકીયં મહાપરાધં ન જાનન્તિ, મોષકા ઇવૈતે - ઉન્માર્ગગામિનો મૂઢધિયઃ સંસારસાગરે નિમજ્જન્તિ, અનેન કર્મણા સ્વયમેવ હિંસાર્તા ભવન્તિ ॥ અત એવૈતેષાં કલ્યાણાયાસ્માકં યત્નઃ । ક્ષમ્યતાં સુમતિભિઃ ॥ સંસ્કૃતભાષાયાં યદિ વિલિખ્યતે તદ્દર્હાલ્પ ધિયાં બોધો ન સ્યાદત એવ દેશભાષાયા લિખામિ ॥

જૈનધર્મી શ્રાવક - શ્રાવિકોઓકો રતલામ સંધ તરફસે જાહિર કરનેમેં આતા હૈ કે હમને મુનિરાજ શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજ કો ચોમાસા, તીસરાભી બડે આગ્રહસે તથા યહા પર પંડિત પન્નાલાલજી કે પાસ વ્યાકરણ વગેરે વાચનેકી જોગવાઈ હે વાસ્તે રક્ષે. મુનિરાજભી ગુણકી પ્રાપ્તિ હો તો જાદે રહેને મેં દોષ નહી. ઈસ્માફક સિધ્ધાન્તમેં લિખા હે. વાસ્તે ભવ(વ્ય) જીવો કે ઉદ્ધાર કરનેકે કૃપાલુતાસે રહે.

અબ વિશેષ જાહર કરનેમેં આતા હે કે - કિતનેક લોક, ઉત્સૂત્રોંકી પ્રરૂપણા કરકે ભોલે મનુષ્યોકો સંસારસમુદ્રમેં ડુબવાતે હે, ઈનકે હિતકે લિયે શ્રી જિનમંદિરકા (૧) શ્રી જિનપ્રતિમાકા (૨) શ્રી જૈનપૂજાકા (૩) શ્રી જિનભક્તિકે (૪) દીક્ષામહોત્સવકા (૫) સામીઈયકા (૬) અઢાઈમહોત્સવકા (૭) સામીવછલકા (૮) તીર્થયાત્રાકા (૯) પોષધસાલાકા (૧૦) સ્ત્રીમોક્ષકા (૧૧) દુગંધનીકુલકે આહાર નહી લેનેકા (૧૨) જીવ બચાનેકા (૧૩) વાસીવિદલમેં જીવ ઉત્પત્તિકા (૧૪) અભક્ષકા (૧૫) ઈત્યાદિક કિતનેક અધિકાર થોડેસે સિદ્ધાંતોસે સૂચનામાત્ર જાહર કરનેમે આતે હૈ - ધર્મ સિદ્ધાંતકી ગહમેં કરના ચાહિયે વે સિદ્ધાંત શ્રી નંદીસૂત્ર ૧ શ્રી ઠાણાંગસૂત્ર ૨ શ્રી સમવાયંગ

૩ શ્રી ભગવતી સૂત્ર ૪ શ્રી વ્યવહાર સૂત્ર ૫ વગેરેમેં કહે હે. તમામ પ્રમાણ કરને ચાહિયે - પહેલે શ્રી નંદીસૂત્રમેં જિન ૨ સિદ્ધાંતોકે નામ લિક્ષે હુવે હે - લિખતે હે.

ગીતાર્થમૂર્ધન્ય પૂ.શ્રી ઝવેરસાગરજી મ. કૃત

-: ભક્તિપ્રકાશ :-

૧. શ્રી આવશ્યક સૂત્રમ્ ૧. આચારાંગ સૂત્રમ્ ૨. શ્રી સુ(ય)ગડાંગ સૂત્રમ્ ૩. શ્રી ઠાણાંગસૂત્રમ્ ૪. શ્રી સમવાયાંગ સૂત્રમ્ ૫. શ્રી ભગવતી સૂત્રમ્ ૬. શ્રી જ્ઞાતા સૂત્રમ્ ૭. ઉપાસક દશાંગ સૂત્રમ્ ૮. શ્રી અંતગડ સૂત્રમ્ ૯. શ્રી અનુતરોવવાઈ સૂત્રમ્ ૧૦. શ્રી પ્રશ્નવ્યાકરણ સૂત્રમ્ ૧૧. શ્રી વિપાક સૂત્રમ્ ૧૨ શ્રી દષ્ટિવાદ સૂત્રમ્ ૧૩ શ્રી દશવૈકલિક સૂત્રમ્ ૨ શ્રી કપ્પિયા કપ્પિય સૂત્રમ્ ૩ શ્રી ચૂલ્લકપ્પિયા સૂત્રમ્ ૪. શ્રી મહાવીર કલ્પ સૂત્રમ્ ૫. શ્રી ઉવવાઈ સૂત્રમ્ ૬. શ્રી રાયપસેણી સૂત્રમ્ ૭. શ્રી જીવાભિગમ સૂત્રમ્ ૮. શ્રી પન્નવણા સૂત્રમ્ ૯. શ્રી મહાપન્નવણા સૂત્રમ્ ૧૦. શ્રી પમ્માય પમ્માય સૂત્રમ્, શ્રી નંદીસૂત્રમ્ ૧૨ શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્રમ્ ૧૩ શ્રી દેવેન્દ્રસ્તવ સૂત્રમ્ ૧૪ શ્રી તુંડલ વિયાલી સૂત્રમ્ ૧૫શ્રી ચંદા વિજય સૂત્રમ્ ૧૬ શ્રી સૂર્યપન્દુતિ સૂત્રમ્ ૧૭ શ્રી પોરસીમંડલ સૂત્રમ્ ૧૮ શ્રી મંડલ પ્રવેશ સૂત્રમ્ ૧૯ શ્રી વિદ્યા ચરણ વિભત્તિ સૂત્રમ્ ૨૦ શ્રી ગણી વિજજજસૂત્રમ્ ૨૧ શ્રી જાણવિવ(ભ)તી સૂત્રમ્ ૨૨ શ્રી મરણ વિભત્તિ સૂત્રમ્ ૨૩ શ્રી આય વિસોહી સૂત્રમ્ ૨૪ શ્રી વીયરાય સૂત્રમ્ ૨૫શ્રી સલ્લેહણા સૂત્રમ્ ૨૬ શ્રી વિહારકપ્પ સૂત્રમ્ ૨૭ શ્રી ચરણવીહી સૂત્રમ્ ૨૮ શ્રી આઉર પચ્ચકખાણ સૂત્રમ્ ૨૯ શ્રી મહાપચ્ચકખાણ સૂત્રમ્ એવમાઈ શબ્દોસેં સૂચિત ક્રિયે એસે શ્રી ચઉસરણ સૂત્ર ૧ શ્રી ભક્ત પરીજ્ઞા સૂત્ર વગેરે ૧૪૦૦૦ હજાર માહેલે કિતનેક ઉત્કાલિક સમજના -

૧ શ્રી ઉતરાધ્યયન સૂત્રમ્ ૨ શ્રી દશા શ્રુતસ્કંધ સૂત્રમ્ ૩ શ્રી કપ્પ સૂત્રમ્ ૪ શ્રી વ્યવહાર સૂત્રમ્ ૫ શ્રી નિશીથસૂત્રમ્ ૬ શ્રી મહા નીશીથ સૂત્રમ્ ૭ શ્રી ઈસિ ભાસિયાઈ સૂત્રમ્ ૮ શ્રી જંબૂદ્વીપ પન્નતી સૂત્રમ્ ૯ શ્રી દે(દી)વ સાગર પન્નતી સૂત્રમ્ ૧૦ શ્રી ચંદ્ર પન્નતી સૂત્રમ્ ૧૧ શ્રી બુડિયા વિમાણપવિભતી સૂત્રમ્ ૧૪ શ્રી વંગચૂલિયા સૂત્રમ્ ૧૫ શ્રી વિવાહ ચૂલિયા સૂત્રમ્ ૧૬ શ્રી

અરુણોવવાઈ સૂત્રમ્ ૧૭ વરુણોવવાઈ સૂત્રમ્ ૧૮ શ્રી ગરુલ્લોવવાઈ સૂત્રમ્ ૧૯ શ્રી ધરુણો વવાઈ સૂત્રમ્ ૨૨ શ્રી દેવિંદોવવાઈ સૂત્રમ્ ૨૩ શ્રી ઉઠાણ સૂત્રમ્ ૨૪ શ્રી સમુઠાણ સૂત્રમ્ ૨૫ શ્રી નાગપરિયાવલિયા સૂત્રમ્ ૨૬ શ્રી નિર્યાવલિ સૂત્રમ્ ૨૭ શ્રી કપ્પિયા સૂત્રમ્ ૨૮ શ્રી કપ્પવડિંસિયાઈ સૂત્રમ્ ૨૯ શ્રી પુષ્કિયાઈ સૂત્રમ્ ૩૦ શ્રી પુષ્કયૂલિયાઈ સૂત્રમ્ ૩૧ શ્રી વન્હિદસાઈ સૂત્રમ્ એવમાઈયા શબ્દ સે કાલિક જ્યોતિષ્કરંડ સૂત્ર ૧ વગેરે ચવદેહ હજાર માહેલે સમજના ઈસ્માફક શ્રી નંદી સૂત્રમે તિહોતર ઉપર લિખે હુવેકી ગિણતી કરકે બાદ લિકખા હે ! વા કેઈનકોં દેકર શ્રી મહાવીર સ્વામીકે શાસનમેં ચોદ હજાર પઈન્ના સૂત્ર ભી સમજના ઔર પંચાગી યાને નિર્યુક્તિ વગેરે પ્રમાણ કરના વો ભી શ્રી નંદીસૂત્ર તથા શ્રી ભગવતી સૂત્રમેં લિખા હે.

૧. શ્રી આવશ્યક સુત્ર :- ૧. શ્રી ભરતરાજાને શ્રી અષ્ટપદજી ઉપરે દેરાસર કરવાયા. ૨. ઈસ પર્વતકા નામ અષ્ટપદજી હુવા - ઈસકા મતલબ યહ હે કે રાજા ભરતનેં અપને દેરાસરકે ભીતિકે વાસ્તે - દંડરત્નસેં કોર કર આઠ પગથીયે કીયે. ૩. શ્રી અરિહંતકી પ્રતિમાકી દ્રવ્ય પૂજાકા ફલ પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય ઔર બહુત નિર્જરા ઔર સંસાર પરિત્તપના અર્થાત - થોડે કાલમેં મોક્ષપદવી કો પોહચના. ૪. તીનોં લોકોમે અરિહંતચૈત્ય યાને પ્રતિમાકે વંદન, પૂજન, સત્કાર - સન્માન કરનેં સે જો ફળ હોતા હૈ વો મુજે કાઉસ્સગ્ગ મેં હો ઈત્યાદિક અનેક અધિકાર હેં.

૨. શ્રી આચારાંગસૂત્ર :- ૧. શ્રી આચારાંગ કી નિર્યુક્તિ મેં કહા હૈ કે તીર્થકરોકી પંચ કલ્યાણકી ભૂમીકી, શ્રી નંદીસરદ્વીપાદિકકી, શ્રી શત્રુંજે, શ્રી ગિરનાર, શ્રી અષ્ટપદાદિક તીર્થકી યાત્રા કરનેં સે સમકિત નિર્મળ હોતા હૈ. ૨. પેલે અધ્યયનકે છઠ્ઠે ઉદ્દેશ મેં કહા હૈ કે રસજજા ઈતિને વાસી તથા વિદલ યાને દહિ દૂધ તક વિગેરે વિના ગરમ કીયે હુવે કે સાથ મૃગાદિક (મગઆદિ) કઠોલકા સંયોગસે ત્રસજીવ ઉત્પન્ન હોતે હેં વો અભક્ષ્ય હૈ. ૩. ચૌથે અધ્યયનકે દૂસરે ઉદ્દેશમેં કહા હે કે દેખીને આશ્રવકે કારણ હેં પરંતુ શુદ્ધ પ્રણામ સે, (પરિણામથી) નિર્જરા હોતી

હેં ઔર દેખીતે જો નિર્જરોક(રાકી) કારણ હેં. મગર અશુભ પ્રણામસે કર્મ બંધ હોતા હૈ. ૪. દુસરેં શ્રુત સ્કંધ મેં કહા હૈ કે હરિણાદિક વગેરેકો સાધુ ભી બચાવેં. ૫. દુસરે શ્રુતસ્કંધમેં બારે કુલોંકા અધિકારમેં કહા હૈ કે દુગંછણીકુલોકો હી ઉસ્કા આહાર નહી લેના ઈસ્માફક કહા હૈ.

૩. શ્રી સુયગડાંગ સૂત્ર મેં - ૧. દુસરે શ્રુતસ્કંધકે છઠે અધ્યયનમેં શ્રી આર્દ્રકુમારજીકો ઈસ્કી નિર્યુક્તિ મેં કહા હૈ કે શ્રી અભયકુમારનેં શ્રી અરિહંત કી પ્રતિમાજીભેજી. તિનકો દેખકર આર્દ્રકુમાર પ્રતિબોધ પાયા અર્થાત પ્રતિમાજીકોં દેખતે જાતીસ્મરણ હુવા બાદ જબતક ચારિત્ર ન થા વાહાંતક આછી તેર(અચ્છીતરે) પ્રતિમાજી કી પૂજા, જળ પુષ્પ વગેરેસે કરતા રહા.

૪. શ્રી ઠાણાંગ સૂત્ર મેં :- ૧. ચોથેઠાણેમેં ચાર પ્રકારકે સત્યમેં સ્થાપના-સત્ય જો કહા હે ઉસે અરિહંતાદિકકી પ્રતિમા સમજના ઔર ઉસી ઠાણેમેં અંજનગીરી ઔર દધિમુખ પર્વતોકે ઉપર દેરાસરો કહે હે. - પાંચ ઠાણે મેં પાંચ પ્રકારકે સંવરમે 'સમક્તિ સંવર' કહા હે ઈસ્કે આઠ આચાર શ્રી ઉતરાધ્યયનજી વગેરેમે હે દસમે ઠાણે દસ પ્રકારે સત્ય કહે હે ઉસમેં ભી 'સ્થાપના સત્ય' અરિહંતાદીક કી પ્રતિમા સમજાઈ ઈસ્માફક લિખા હે - દસમેં ઠાણેમેં ઈસપ્રકારે ઉદારિક શરીરકી અસજજાય કહી હે વહા મલમૂત્રાદિક તથા રતુ(જઠુ) ધર્માદિક અર્થાત સ્ત્રિયોંકી મઈનેમેં અટકાવે હો તો હૈ વો ભી અસજજાય હે અર્થાત ઉસ વખત સિદ્ધાંતાદિકકી અસજજાય રખના ચાહિયે.

૫. શ્રી સમવાયાંગ સૂત્ર મેં :- બારે અંગકે નૂદહે(નોંધમેં) વહાં શ્રી ઉપાસક દશાંગકી નૂદમે શ્રાવકકા ચૈત્ય અર્થાત મંદિર ઔર પ્રતિમાજી કહી હેં. વર્તમાન ચોવીસીકે તિરસઠ (ત્રેસઠ) સલાકા પુરુષોંકા વિસ્તાર, શ્રી તરસઠસલાકેં પુરુષોંકા શાસ્ત્ર હે વાહાં શ્રી રાવણને શ્રી અષ્ટાપદજી ઉપર જિનમંદિરમેં નાટારંગ, ભકિતકે વાસ્તે કિયા ઈસ્માફક કહા હૈ.

૬. શ્રી ભગવતી સૂત્રમેં :- ૧. દુસરે શતકકે પાંચમેં ઉદેશમેં કહા હૈ. કે તુંગીયા નગરીકે અનેક શ્રાવકોને પૂજા કરી 'વહાં ઈજ' સ્થિવરોંકા

(સ્થવિરોંકા) નામ ગોત્ર સુણને સે મહાફલ કહા હૈ, ઔર સન્મુખ જાનેકા, વન્દના - નમસ્કારકા ઔર સેવા ભક્તિકા જાદેતર ફલ કહા હે. ૨. તીસરે સતક કે દૂસરે ઉદેશ્યમેં કહા હૈ કે અસુરકુમાર દેવતાઓ સુધર્મદેવલોકમેં અરિહંત ૧, અરિહંતકી પ્રતિમા ૨, ભાવિતઆત્મા અનગાર ૩, કે નિશ્રાપે જાતે યહાં પર અરિહંત ઓ (ઔર) પ્રતિમાકે પ્રભાવમેં કુછ ભેદ મતિ નહી હૈ. ૩. નવમે શતકકે તેતીસમે ઉદેશ્યમેં કહા હે કે જો ઉત્સૂચીકી પ્રરૂપણા કરતે હૈ વો ચારગતિકેં અંદર પરિભ્રમણ કરતે હે, ઉસી પ્રદેશ મેં ચૈત્ય યાને પ્રતિમા મહોત્સવ કહા હૈ. ૪. દશમેં શતક કે પાંચમેં ઉદેશ્યમેં કહા હૈ કે ચમર ઈન્દ્રકે સુધર્માસભામેં અપ્સરોંકે સાથ મૈથુન નહી કરતાં હૈ. કારણકે વહાં શ્રી તીર્થકરકી અશાશ્વતી ડાઢાંઓ, અર્યનીય વંદનીય સત્કાર સન્માનનીય હૈ. ઈનકી આશાતના ટાલને લિયે. ઈસી માફક ભુવનપતિકે સર્વ ઈન્દ્ર તથા તિસ્કે લોકપાલ વ્યંતર કે સર્વ ઈન્દ્ર, જ્યોતિષીકે ઔર સુધર્મેન્દ્ર તથા ઈશાનેન્દ્ર તથા યે દોનો કે લોકપાલ આશાંતના ટાલ કર ભક્તિ કરતે હૈ.

૫. અગ્યારમેં શતકકે બારમેં ઉદેશ્યમેં કહા હે કે શ્રી આલંભિકા નગરી કે ઈશીભદ્ર પ્રમુખ અનેક શ્રાવકોને પૂજા કરી.

૬. બારમેં શતકકે પહેલે ઉદેશ્યમેં કહા હે કે સાવત્થી નગરીકે શંખજી, પુષ્કલજી પ્રમુખ અનેક શ્રાવકોને સ્વામીવચ્છલ ક્રિયા તથા પૂજાઓ કિ. વિં (બીજી) ઉસનગરી મેં શ્રાવકલોકોંકી પોષધસાલા ભી હૈ.

૭. તેરમેં શતક કે છઠે ઉદેશ્યમેં કહા હે કે શ્રી ઉદાઈ રાજા શ્રાવક, શ્રી મહાવીર કો વંદનકે વાસ્તે અપને નગરકોં સણગાર કર હાથી ઘોડે પાલકી વગેરે લેકર બહુત આડંબર સે ગયા - ઔર ઉસીમેં કહા હે કે તીર્થકર જિસ જમીન પર વિચરતે હૈ વો જમીનભી ધન્ય હૈ ઈસ્માફક કહા હૈ, ઔર સન્મુખ જાનેકા મહાફળ કહા હૈ.

૮. પંદરમેં શતક મેં કહા હે કે શ્રી મહાવીરસ્વામીને ગોશાલાકો અનુકંપા કર કે બચાયા ઈસ્માફક લિખા હૈ.

૯. વીશમેં શતકકે નવમે ઉદ્દેશમેં કહા હૈ કિ - વિદ્યાચારણ, જંઘાચારણ મુનિયોંને મનુષ્યોતર પર્વતકે ૧) નંદીસરઘીપકે ૨) રુચકઘીપકે ૩) મેરુઉપર પંડકવનકે ૪) નંદનવનકે ૫) ચૈત્ય યાને શાશ્વતી પ્રતીમાંકો તથા યહાં કે ચૈત્ય યાને અશાશ્વતી પ્રતિમાકો વંદન નમસ્કાર કિયા.

૧૦. પચ્ચીશમેં શતક કે તીસરે ઉદ્દેશ મેં કહા હૈ કે 'પંચાંગી' પ્રમાણ કરના.

૭. શ્રી જ્ઞાતાસૂત્ર મેં - ૧) પાંચમેં અધ્યયનમેં કહા હૈ કે થાવચ્યાપુત્ર એક હજાર મુનિયોં કે સાથ ઔર શુકાચાર્ય એક હજારકે ઔર સેલકાચાર્ય પાંચસો ૫૦૦ મુનિયોં કે સાથ પુંડરીક પર્વત પર મોક્ષે ગયે. પર્વતકા નામ પુંડરીક કિસતરે હુવા કે શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીકે પુંડરીક નામા પ્રથમ ગણધર ચૈત્ર સુદ પૂનમકે દિન પાંચ કરોડ (૫,૦૦,૦૦,૦૦૦) મુનિયોં કે સાથ મોક્ષે ગયે (વાર્તા શત્રુંજય મહાત્મ્ય મેં કહી હૈ. ૨) ઔર ઉસી અધ્યયનમેં કહા હૈ કે શ્રીકૃષ્ણ મહારાજને થાવચ્યા પુત્રકા તથા તિસકે સાથ એક હજાર લોકોને (૧૦૦૦) દીક્ષા લિવી. ઉસ્કા દીક્ષા મહોત્સવ કિયા બહુત આડંબર સે. ઔર ઉન હજાર આદમી કે ઘરકી સાલ-સંભાલ રક્ષિ ઈસ્માફક કહા હૈ. ૩) સોલમેં અધ્યયન કેં કહા હૈ કે દ્રૌપદીને શ્રી કમ્પીલપુરમેં બડે જીન મંદીરોમેં જા કર જીન પ્રતિમાકી ૧. જલ ૨. ચંદન ૩. પુષ્પ ૪. ધુપ ૫. દીપાદીકસે દ્રવ્ય પૂજા કરી ઔર નમુત્યણાદિકસેં શ્રી તીર્થંકરકા ગુણ વર્ણન રુપ ભાવ પૂજા કિ વી ઈસ્માફક કહા હૈ. ૪) ઈસીમેં કહા હૈ કે શ્રી નેમનાથ શ્રી ઉજ્જયન્ત પર્વત યાને ગિરનાર પર મોક્ષ ગયે તે સુણ કર શ્રી પાંચો પાંડવો ભી આહાર ત્યાગ કરકે શ્રી સિત્રુંજા યાને સિદ્ધાચલ પર મોક્ષે ગયે. ૫) દુસરે શ્રુતસ્કંધકે દશે વર્ગ મે કહા હૈ હે ઈસ્મે જે દેવિયા કહી હે ઉનોને શ્રી મહાવીર સ્વામીકે આગળ ભક્તિકે વાસ્તે બત્તીસ પ્રકારે નાટક કિયા.

૮. ઉપાસક દશાગ સૂત્ર મેં :- ૧) દસ અધ્યયનમેં કહે હુવે દસ શ્રાવકોને અરિહંતકી પ્રતિમાકો વંદના નમસ્કાર કિયા.

૯. શ્રી અંતગડસૂત્ર મેં. ૧) પ્રથમ વર્ગ કે દશ અધ્યયન મેં કહે હુવે ગૌતમાદિક દસ મુનિયોં શ્રી શત્રુંજય પર મોક્ષ ગયે ઈસ્માફક કહા હૈ. ૨) દુસરે વર્ગ કે આઠ અધ્યયનમેં કહે હુવે અક્ષોભ કુમારક આઠ મુનિયો શ્રી શત્રુંજયપર મોક્ષ ગયે. ૩) તીસરા વર્ગ કે તેરમેં અધ્યયનમેં એક ગજસુકુમારકો છોડકે બારે અધ્યયન મેં કહુ હુવે મુનિયો શ્રી શત્રુંજય પર મોક્ષ ગયે. ૪) ચોથે વર્ગ કે દસ અધ્યયન કેં કહે હુવે દસ (૧૦) મુનિઓ શ્રી શત્રુંજય પર મોક્ષ ગયે યહા પર કહા હુવા પુંડરીક પર્વત અર્થાત શ્રી શત્રુંજા ઔર શ્રી જ્ઞાતાસૂત્ર કે પાંચમેં અધ્યયન મેં કહા હુવા પુંડરીક પર્વત અર્થાત શત્રુંજા ઈનકા વિસ્તારકા શ્રી શત્રુંજા મહાત્મ્ય નામક ગ્રંથ સવાલક્ષપ્રમાણે શ્રી ઋષભદેવ સ્વામીકા પ્રથમ ગણધર પુંડરીકકા બનાયા હુવા થા, તિનમેં સે શ્રી મહાવીરકે પાંચમેં ગણધર શ્રી સુધર્મા સ્વામીને ચોવીસ હજારમેં સંક્ષમ કિયા. ઈસ્મે સે પૂર્સધરોકે-વખતમેં શ્રી ધનેશ્વરસૂરીને દસ હજાર મેં અલ્યાયુષ લોક દેખ કર સંક્ષિપ્ત કિયા ઈસ્મે કહા હૈ.

ઈસ્કી વિગત -

- ૧) શ્રી ભરતચકવર્તી ચતુર્વિધ સંઘ સહિત શ્રી શત્રુંજે ૧, શ્રી રૈવતાચલ ૨, શ્રી સમેતશિખર ૩, શ્રી વૈભારગિરિ ૪, શ્રી અષ્ટાપદજી ૫, શ્રી તાલધ્વજગિરિ ૬, શ્રી કદંબગિરિ ૭, ઈત્યાદિક તીર્થોંકી યાત્રા કર ઉની તીર્થો પર દેરાસર બનાયે.
- ૨) શ્રી ભરતરાજા કે આઠમેં પાટે શ્રી દંડવિરજ રાજાને ભી ઉપર લીખે હુવે તીર્થોંકી યાત્રા કરી ઔર આબુજી પરભી ઉસીને દેરાસર બનવાયેં ઈસ્માફક કહા હૈ.
- ૩) શ્રી મંદિર સ્વામી કે મુખથી ઉપદેશ સુનકર ઈશાન નામક ઈન્દ્રને શ્રી શત્રુંજય ઉદ્ધાર કિયા -
- ૪) શ્રી અજીતનાથકે ઉપદેશસેં શ્રી સગર ચકવર્તી ચતુર્વિધ સંઘ સહિત શ્રી શત્રુંજા વગેરેકી યાત્રા તથા ઉદ્ધાર કિયા

પ) શ્રી શાંતિનાથ તીર્થકરકે ઉપદેશસેં ચક્રાયુધરાજાનેં શેત્રુંજી વગેરે કી યાત્રા તથા ઉદ્ધાર ક્રિયા.

દ) શ્રી રામચંદ્રજીને શ્રી શત્રુંજય પર ઉધ્ધાર કીયા, કી રાવણને અષ્ટાપદજી પર મંદિરોમેં ભક્તિ વાસતે નાટક ક્રિયા ઈસ્માફક કહા હૈ.

૭) શ્રી નેમનાથકે વખતકે પાંચો પાંડવને શ્રી શત્રુંજી વગેરેકી યાત્રા તથા ઉદ્ધાર ક્રિયા, મોક્ષે પણ વહાઈજ ગયે ઈત્યાદિક અનેક વિસ્તાર હૈ ઈસ્માફક લિખા હૈ.

૧૦. શ્રી પ્રશ્રવ્યાકરણ સત્ર મેં - ૧) દુસરે સંવરદ્વારમેં કહા હૈ કે મુનિઓકો વ્યાકરણ સહિત બોલના અર્થાત જો બોલનેમેં અશુદ્ધતા આવેતો મૃષા-વાદ લગતા હૈ. ૨) તીસરે સંવરદ્વારમેં મુનિઓને ચૈત્ય યાને અરિહંત પ્રતિમાકી ભક્તિ કરની કહા હૈ.

૧૧. શ્રી ઉવવાઈ સૂત્રમેં ૧) કૌણિક રાજા અપની ચંપાનગરીકો સિણગાર કર ચતુરંગસેના સાથ લેકર બડે હર્ષસેં શ્રી મહાવીર સ્વામી કે સામને વંદને (વંદન કરને કે) બદલ ગયા, તીર્થકરકે સામને જાનેકા મહા ફળ કહા હૈ, કૌણિક રાજાને શ્રી મહાવીરકી ભક્તિ કે લિયે તેમની ખબર કે લિયે ડાક રાખી. ૨) અંબડનામા શ્રાવકનેં તથા તિનકે સાથ સં (સાતસેં) ચેલા ૭૦૦ રૂપ શ્રાવકો શ્રી અરિહંત કી પ્રતિમાકો વંદના નમસ્કાર કરનાર રવ્યાવો(?) મહાવીરનેં ગૌતમકો કહાં.

૧૨. શ્રી રાયપસેણી સૂત્ર મેં - ૧) સૂર્યાત્મિ દેવતાને શ્રી મહાવીર સ્વામી કે આગળ ભક્તિ કે વાસ્તે નાટક ક્રિયા એસા કહા હૈ. ભગવાન કે સામને જાનેમેં જાદેતર ફલ કહા હૈ. ૨) શ્રી મહાવીરજીકી તથા પ્રતિમાજીકી ભક્તિકા ફલ પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય તથા મોક્ષ કહા હૈ. ૩) સૂર્યાભદેવતાને જિનપ્રતિમાકી સતરભેદી પૂજા 'બોહોત' વિસ્તાર સેં કરી ૪) પ્રદેશી રાજા શ્રાવક, શ્રી કેશીકુમાર ગુરુકો બડે આડંબરસે વંદને કે વાસ્તે ગયે લેકીન કેશીકુમારને નકારા ન ક્રિયા, બલકે પ્રેરણા કરી. ૫) પ્રદેશી શ્રાવકને તથા ચિત્ર સારથી શ્રાવકનેં દેવ પૂજા કરી

કહીં હૈં ચૈત્ય યાને મંદિર તથા પ્રતિમા મહોત્સવ ભી કહા હૈં ઈસ્માફક લિખા હૈં. ૬) જીવકો બચાનેકા ભી કહા હૈં.

૧૩. શ્રી જીવાભિગમ સૂત્ર મેં :- ૧) પંદરભેદ સિદ્ધ કહે હે વાહાં સ્ત્રી કો સિદ્ધ કહા હૈં. ઈસ્માફક સમજના ચાહિયે ૨) શ્રી વિજયદેવતાને શ્રી જીન પ્રતિમાકી જળ, ચંદન, પુષ્પાદિકસે તથા નમુત્યુણાદિક સ(સ્ત)વ સેં સતરે ભેદી પૂજા કરી. ઈસી માફક બોહોતસે દેવતાઓને પૂજા કી. ૩) નંદીસરદ્વીપ કે બાવન (૫૨) મંદીરોમેં ચતુર્માસીપર્વ, ૧, પર્યુષણપર્વ ૨, જિનકલ્યાણક દિવસોમેં ચારો નિકાયેં કે દેવતા મિલકર અઠાઈ મહોત્સવ કરતે હૈં.

૧૪. શ્રી પન્નવણા સૂત્રમેં :- ૧) સિદ્ધકે ભેદમેં સ્ત્રીસિદ્ધ કહે હે. ૨) દસ પ્રકારસે સત્યભાષા કહી તિહાંપન સત્યાભાષા અર્થાત સ્થાપના હો ઉસ્કો ઉસી નામસે બોલે તબ હોતા હૈં. દ્રષ્ટાંત - જેસે અરિહંત પ્રતિમાકો અરિહંત બોલે જાતે હે અન્યથા મૃષાવાદ લગતા હૈં.

૧૫. શ્રી જંબુદ્વીપ પત્રિતિ સૂત્રમેં :- ૧) તીર્થકરોકા જન્માભિષેક દેવતા ભક્તિ કે વાસ્તે કરતે હૈં ઈસ્માફક કહા હૈં. ૨) શ્રી ઋષભદેવ મહારાજ દસ હજાર મુનિયોકે સાથ શ્રી અષ્ટાપદજી ઉપર મોક્ષે ગયે હે ઈસ્માફક કહા હૈં. ઔર રાજા ભરત પણ વહાં મોક્ષ ગયે હૈં. ૩) તીર્થકરોકી ડાઢાઓ વગેરે ઈન્દ્રાદિક ભક્તિ કે વાસ્તે લે જાતે હૈં. ૪) તીર્થકરોકા નિર્વાણકા અઠાઈ મહોત્સવ નંદીસરદ્વીપ કે જીનમંદિરોમેં ઈન્દ્રાદિક દેવતા કરે હૈં ઈસ્કા વિસ્તાર કહા હૈં.

૧૬. શ્રી ચન્દ્રપન્દુતિ સૂત્ર મે ૧) શ્રી ચંદ્રવિમાનકી સુધર્માસભામે તીર્થકરોકી આશાશ્ચતી ડાઢાઓ ચંદ્ર ઈન્દ્ર વગેરેકે પૂજનીય, વંદનીય, સત્કાર, સનમાનનીય હૈં. ઈસ્કી આશાતના ટાલનેકે વાસ્તે દેવીઓ કે સાથ મૈથુન કરતે નહીં.

૧૭. શ્રી સૂર્યપન્દુતિ સૂત્ર મેં ઈસ્મેભી જો ચંદ્રપન્દુતી કેં અધિકાર કહા હે ઉસમાફક સમજના કરકે લિખાહે ફેર વિસ્તાર પૂર્વક ગ્રન્થ ઉદ્ધાર કરકે છપાનામેં આવેગા.

૧૮. પુષ્કયાઉપાંગમે :- ચન્દ્રમા ૧, સૂરજ ૨, શુક્ર ૩, પૂર્ણભદ્ર ૪, માણિભદ્ર ૫, દક્ષ ૬, શિવ ૭, બલ ૮, અણાઢ્ય ૯, યે નવે દેવતાઓને તથા બહુપુત્રિકા દેવીને મહાવીરકે આગળ ભક્તિકે લિયે બત્તીસ પ્રકારે નાટક ક્રિયા હૈ.
૧૯. પુફ્યૂલિયાઉપાંગમે :- શ્રી દેવી આદિ દેકર દેસો (દોસો) દેવીઓને શ્રી મહાવીરકે આગળ ભક્તિકે વાસ્તે નાટારંભ ક્રિયા.
૨૦. વલ્લિદ્દશાઉપાંગમે :- શ્રી કૃષ્ણમહારાજને નેમનાથ તીર્થકરકો દ્વારકાકે સણગાર કરે વંદન કે વાસ્તે હાથી ઘોડા વગેરે આંબરસે ગયે, દ્વારકામે પોષધશાળા ભી હૈ.
૨૧. શ્રી ભક્તિપરિજ્ઞા સૂત્ર મેં શ્રાવકલોકો સ્વામીવદ્ધલમેં ૧, સંઘભક્તિમેં ૨, જિનભુવનમેં ૩, જિન પ્રતિમા કેં ૪, પ્રતિષ્ઠામેં ૫, સિદ્ધાંત લિખાવા મેં ૬, તીર્થયાત્રામેં ૭, અપના દ્રવ્ય ખરચને સેં આરાધક હોતા હૈ અર્થાત બહુત ફલ હોતા હૈ.
૨૨. શ્રી મરણવિભતીસૂત્રમેં :- જો અરિહંતકી પ્રતિમાકી ભક્તિપૂર્વક પૂજા કરે તથા સ્વામીવાચ્છલાદિક સાધર્મિક ભક્તિ કરે તથા ગુર્વાદિકકી ભક્તિ કરે, વો પરીતસંસારી હોતા હૈ અર્થાત થોડે જન્મો મેં મોક્ષ જાતા હૈ ઈસ્માફક કહા હૈ.
૨૩. શ્રી ગણિવિજ્ઞાસૂત્રમેં :- ૧) શ્રી અરિહંતકી પ્રતિમાકી પૂજાકા નક્ષત્ર કહા હૈ.
૨૪. શ્રી આઉર પચ્ચકખાણ સૂત્ર મેં ૧) ભક્તપરીજ્ઞા સૂત્ર મેં અધિકાર કહા હૈ ઉસીમાફક ઈસમેં સમજના.
૨૫. શ્રી દ્વીપસાગર પદ્મહુતીસે ઈસ્મે અનેક દ્વીપ સમુદ્રો કા વર્ણન હો વહાં શ્રી મનુષ્યોત્તર પર્વત પર, નંદીસરદ્વીપ મેં, રુચકદ્વીપમેં, કુંડલદ્વીપ વગેરે અનેક સ્થાનો પર જિનમંદીરકો વર્ણન હૈ ઈસ્માફક લિખા હૈ.
૨૬. શ્રી અંગયૂલિયા મે :- બાવીસ ૨૨ અભક્ષ્ય પદાર્થ, શ્રાવક લોકોકો લીએ ખાને લાયક નહી હૈ. ઈસકા વિસ્તાર પ્રવચનસારોદ્વારમેં હૈ.

૨૭. શ્રી દશાશ્રુત સ્કંધ :- આઠમા અધ્યયન શ્રી પયુષણ કલ્પ મેં કહા હે કે શ્રી મહાવીર મહારાજકે માતાપિતાનેં અનેક જિનમંદિરો મેં મહોત્સવ કરવાયા , મહાવીર કે માતા પિતા શ્રાવક હે યે બાત શ્રી આચારાંગસૂત્રમેં કહી હૈ.
૨૮. શ્રી વ્યવહાર સૂત્ર મેં :- ૧) ગીતાર્થ લોકોને જનકી પ્રતિષ્ઠા કરી હૈ એસી જો અરિહંત ચૈત્ય અર્થાત જિનપ્રતિમા ઉનકે આગે આલોચણા લેણી. ૨) જો સાધુ જાનબુઝ હર ઉત્સૂત્રોકી પ્રરૂપણા કરતા હૈ ઉસકો જન્મભર જિનશાસનમેં નહી લેના.
૨૯. શ્રી ગુણકલ્પ સૂત્ર મેં :- ૧) સાધૂકો જિન પ્રતિમાકો દર્શન કહા હૈ.
૩૦. શ્રી મહાનીશીય સૂત્ર મેં :- ઈસ સૂત્રમેં જિનમંદીરકા, જિન પ્રતિમાકા, અઠાઈ મહોત્સવ કા, જલ ચંદન પુષ્પ, ધુપ-દીપ, નૈવેદ્ય વગેરે દ્રવ્યપૂજાકા તથા ચૈત્યવંદનાદિક ભાવપૂજા અનુકંપાસે જીવ બચાવને કા ઈત્યાદિક અનેક અધિકાર હૈ ઓર જો ઉત્સૂત્રોકી પ્રરૂપણા કરતે હૈ વો ચારગતિકે અંદર પરિભ્રમણા કરતા હૈ.
૩૧. શ્રી દશવૈકાલિક સૂત્ર મે :- ૧) ઈસસૂત્રકી નિર્યુક્તિ મેં કહા હૈ કે શ્રી જે (શય્ય) ભવભટ્ટને શ્રી અરિહંતકી પ્રતીમા દેખકર પ્રતિબોધ પાય કર દીક્ષા લીધી બાદ આચાર્ય હોકર શ્રી મણકે મુનિકે વાસ્તે દશવૈકાલિક સૂત્ર કિયે. ૨) ચોથા અધ્યયનકેં રસજજ્ઞ અર્થાત વાસી વિદલ ઔર કાળ પોહોચે ઉપરાંત પદાર્થોમેં ત્રસજીવકો ઉતપતી કહી હે. વાસ્તે અભક્ષ્ય હૈ.
૩૨. શ્રી ઉતરાધ્યયન સૂત્રમેં :- ૧) ૨૮ મેં અધ્યયનમેં સમકિતકા આઠ આચાર કહે હૈ, વાહાં સ્વામીવચ્છલ ઔર પ્રભાવના યાને રથયાત્રા, અઠાઈ મહોત્સવ, સ્વામી વત્સલાદિક અનેક રીતિ સે જન ધર્મો કો દીપવનામેં સમકિત હે - સો ઠાણાંગમેં સંવર કહા હૈ. ૨) ઉનતીસમા અધ્યયનમેં સ્તવસ્તુતિકા ફળ, જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્રકી બોધીલાભ કહા હૈ.

૩૩. શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્ર મેં :- ચાર નિર્લેપા કહા હૈ તથા નિર્ચુકિતકે .
અનેક ભેદ કહે હૈ ઔર સાત નયકે સ્વરૂપ આદી અનેક અધિકાર
કહે હે.
૩૪. શ્રી યોગ, (ઓઘ) નિર્ચુકિત સૂત્રમેં :- ઈસ્મે દુગંછણીક કુલકા આહાર
ન લેના ઈસ્માફક કહા હૈ.
૩૫. શ્રી તંદી સૂત્ર મેં :- ૧) ઉપર લખે હુવે સૂત્રોકે નામ આદિ દે કર
ચૌદહ હજાર ૧૪,૦૦૦ પયન્ને, મહાવીર સ્વામી કે શાસનમેં કહે હે
તથા પંચાગી માનના કહા હૈ. ઈસ વાસ્તે સૂત્ર વગેરે પંચાગીમેં લખે
હુવે વચન પ્રમાણ હોતે હૈ, જો નહી માનનેવાલા હૈ વો દ્વાદશાંગીકા
વિરાધક હોતા હૈ અર્થાત સંસાર પરિભ્રમણ કરતા હૈ.
૩૬. શ્રી વંગચૂલિયા સૂત્ર મેં :- ૧) ઈસ સૂત્ર મેં કહા હૈ કે જિન પ્રતિમાકી
ભક્તિ કી નંદના (નિંદા), હેલના, ખિંસાણા ૩) ઘૂણા ૪) વગેરા
કરનેવાલે તથા જિન પ્રતિમા ઔર તીર્થોકા ઉત્થાપ કરણેસે બોહોત
લોક પાંચમેં આરામેં હોગે જો ઈસ્માફક લોગ હૈ કિસ દર્શન મેં સમજના
અર્થાત છએ દર્શન સે અલગ સમજના ઉપર લખે હુવે વચનોકા
વિસ્તાર ઉપર લખે હુવે સૂત્રો મેં તથા દુસરે સભી અનેક સૂત્રો ૧,
નિર્ચુક્તિયો ૨, ભાષ્યો ૩, ચૂર્ણિયા ૪, ટીકા ૫, ગ્રન્થો ૬, ચરિત્ર
૭, પ્રકરણ ૮, વગેરે અનેક શાસ્ત્રોમેં કહે હુવે હે, લેકિન વિસ્તાર
હો જાનેકે કારણ યહા સૂચના નહી કીથી ઔર પર પાઠભી વિસ્તાર
હો જાને કે વાસ્તે ન લિખા. અગર કોઈ મહાપુરુષ અપની ઉન્મત્ત-
દ્રષ્ટીસે વચનોકો દેખતા હુવા ભી નહી સમજે તો ઉસ્કો અપની બિમારી
મિટાવને કે વાસ્તે જરૂર આકર દેખ લે ઔર અજ્ઞાનકો ધોડાલે યહા
પર રતલામમેં લાલગુલાલકે મકાનમેં મુનિરાજ શ્રી ઝવેર સાગરજી
મહારાજ ઉતરે હૈ ઈનોકે પાસ સૂત્રો ૧, નિર્ચુકિત ૨, ભાષ્ય ૩,
ચૂર્ણિ ૪, ટીકા ૫, ગ્રન્થ ૬, ચરિત્ર ૭, વ્યાકરણ ૮, કોશ ૯, ન્યાય
૧૦, સાહિત્ય ૧૧, વગેરે બહોતર શાસ્ત્રોકે પુસ્તકે અંદાજન સાડેતીન
સૌ હજાર હૈ ઔર ઉનકી શ્લોક સંખ્યા ૧૮૦૦૦૦૦ અઢારે લાખકે

અંદાજન હોગી સો દિખલાનેમેં આવેગી ઔર અરિહંત ચૈત્ય શબ્દકા અર્થ જો પુરુષ, જ્ઞાન ઔર ભ્રષ્ટ સાધુ વગેરે કરત હૈ વો કિસી શાસ્ત્રકે જરિયેસે સિદ્ધ નહિ હોતા કેવલ સ્વકપોલકલ્પિત કરકે અજ્ઞાની લોકોકો ભરમાવાતે હૈ. ઈત્યંલં વિસ્તરેણ -

વર્થે વિક્રમભૂપતે; સુકતિનો ભૂત્યંક ચંદ્રપ્રભે માસે શ્રાવણિકે સિતે
ગુરુદિને સમક્ષતૌ સિંહગે -॥ ચન્દ્રે જ્ઞાન તમિસ્ર મન્દ દુહ્વાદાન્ગાં હિતાય
પ્રભો ભક્તિ જ્ઞાન વિધુર્જગત્સુકથિત પ્રાયેણ સવેગિના ॥ ૧ ॥ શં ભૂયાત્ ॥

॥ ઇતિ ભક્તિ પ્રકાશઃ સંપૂર્ણમ્ ॥

★ ★ ★ ★ ★

આ 'ભક્તિપ્રકાશ બૂક' વિક્રમ સંવત ૧૯૩૧ ના શ્રાવણ સુદ ૮ગુરુવાર ના રોજ રત્નપ્રકાશ છાપાખાનામાં છપાવી હતી. પરંતુ હાલ તે પ્રત મળવી દુર્લભ થવાથી આ બીજી આવૃત્તિ તરીકે છપાવી છે.

★ ★ ★ ★ ★

આ 'ભક્તિ પ્રકાશ' ગ્રંથના પ્રણેતા - ગીતાર્થ પુંગવ મુનિશ્રી ઝવેરસાગરજી મહારાજ છે. તેઓશ્રી પંચાગી આગમના સંપૂર્ણ જ્ઞાતા હોવાની પ્રતીતિ, આ બૂકમાં સંક્ષિપ્તમાં આપેલ આધારો, પ્રસંગો, અધિકારો ઉપરથી આપણને સહજે થાય તેમ છે.

